

140 /
1992/2

ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՐԵՄԻԱ

2

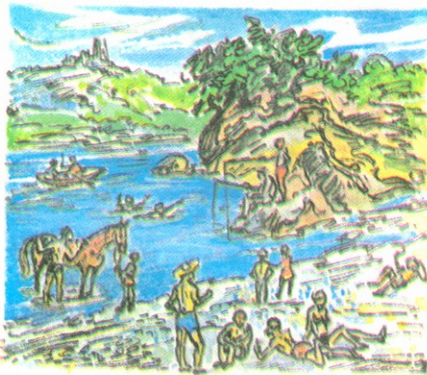
1992

იური სხეულების აქტი-
ურობასთან დაკავშირებ-
ით, ბუნების ოთხი დრო
ერთმანეთს ენაცვლება: გაზაფ-
ხულს ზაფხული მოსდევს, ზა-
ფხულს — შემოდგომა, მას —
ზამთარი და ამ უკანასკნელს —
კვლავ გაზაფხული. არ შეიძლება არ
დაგვებადოს კითხვა — წლის რომე-
ლი დრო ჯობს?.. მაგრამ, როგორც
ამბობენ, გემოვნებაზე არ დაობენ.
ზოგს გაზაფხულზე ახლად გაღვიძე-
ბული სიცოცხლე აჯადოებს, ზოგს
ფერებითა და დოვლათით მსუყვე შე-
მოდგომა იზიდავს, ერთნი მშვენიე-
რების განსაკუთრებულ ფენომენს ზა-
მთრის პეიზაჟებში ხედავენ, მეორენი
პირველობას ზაფხულს ანიჭებენ.

ბუნების მთელი მშვენიერება ყვე-
ლაზე მეტად სწორედ გაზაფხულზე
ვლინდება. ნორჩ სიმწვანესა და ყვა-
ვილების ზღვაში იძირება დედამიწა,
ნაირფერად იქარგება მდელოები. სა-
დღესასწაულო სამოსელით ირ-
თვება ტყე. ამ დროს თვით უდაბ-
ნოც კი ალისფრად მოკაშკაშე ყაყა-
ჩობითა და ტიტა-ზამბახებით მორ-
თულ ნამდვილ საყვავილე ორანჟე-
რეას ემსგავსება. ცოცხლდებიან რუ-
ნაკადულები. ზამთრის ყინულის ხუ-
ნდებისაგან თავისუფლდებიან მდი-
ნარეები, ახალ ცხოვრებას იწყებენ
ცხოველები. ერთი სიტყვით, გაზაფ-
ხულთან — „წლის დილასთან“ ერ-
თან — როგორც მას სიყვარულით
უწოდებდა პუშკინი, ძალას იკრებს და
მკვიდრდება ახალი სიცოცხლე.

ახლა ზაფხულსაც გადავხედოთ.
ზაფხული, ბუნებით ბობოქარი აღ-
ზევების, ათასობით ახალი სიცოცხ-
ლის დაფუძვლების ჟამი, ყველასათ-
ვის სანატრელი დროა. წლის ამ
დროს ხომ ადამიანთა უდიდესი უმრა-
ველესობა იხვეწება, ჯანმრთელობას
იკაჟებს, თავს აღწევს მოფუსფუსე
ქალაქის ცხოვრებას და ბუნების წი-

აღს მიაშურებს. ადამიანი არასო-
დეს იმყოფება ასე უშუალოდ გაუმრ-
ში დედაბუნებასთან — მზესთან, ჰა-
ერთან, მიწასთან, წყალთან, როგორც
ზაფხულში.

ზაფხულს ცვლის შემოდგომა. ფე-
რადი სამოსით იძობა ბუნება. მეტა-
სადღესასწაულო იერი ედება მთას.
ფერადდება მუხა. ოქროსფრად იფე-
რება ვერხვი, წიფელი, ნექერჩხალი,
არყი და თელა. არც წვიმას, არც დი-
ლის ნამსა და ღამის სუსხიან თრ-
ვილს არ ძალუძთ, გაანელონ შემოდ-
გომის ფერთა ჩაუქრობელი ხანძრის
ელვარება. ბუნების ფერისცვალება
მხოლოდ წიწვიან მცენარეებს არ
ეხება, ბოლომდე ინარჩუნებენ მწვა-
ნე სიმშვიდეს ნაძვები და სო-
ჭები. შემოდგომით იკრიფება
ტყის ძღვენი — ათასგვარი კენ-
კრა და ხილი, გამაღებელი შრომა
გაჩაღებული ზვრებსა და მინდორ-ვე-
ლებში, ჭირნახულით ივსება ბელლე-
ბი, საწყობები და სხვა სათავსოები.

ცხოველები საზამთრო მორთულო-
ბაზე გადადიან. შემოდგომა გაზაფხუ-
ლია ირმებისა და ჯიხვებისათვის, ამ
დროს ხდება მათი დაწვევილება.
მდედრისათვის მოქიშპე ხარ-ჯიხვთა
რქების დარტყმები მეხის გავარდნა-
სავით აზანზარებს მთამაღალთა უდრ-
ტიწველ სიმყუდროვეს. იწყება ირე-
მთა მყვირალობის დრო. გაბმული
ხმით ბღავიან, გულის სწორს უხმო-
ბენ ხარირმები. ხილულად თუ ძალუ-
ლად, დღისით თუ ღამით, გუნდებად
თუ ერთეულებად თბილი ქვეყნებისა-
კენ მიფრინავენ ფრინველები...

და ბოლოს, დაუბერავს დეკემბრის
სუსხიანი ქარი და შემოდგომის უკა-
ნასკნელ ფოთლებსაც ერთიანად მოხ-
ვეტავს. იწყება ზამთარი. ამ დროს

არანაკლებ გვიზიდავს თოვლის ქათ-
ქათა სივრცეები. დამატყვევებელია
მზითა და თოვლით უხვად შეზავებუ-
ლი მთისა და ბარის პეიზაჟე-
ბი, თვალს ახარებს თრთვილის მაქ-
მანები, ბროლის ჩურჩხელეზად გამო-
ქანდაკებული ყინულის ლოლუები.
ზამთარში გვესტუმრება ხოლმე
ჩვენი ბავშვების ყველაზე სანუკვარი
სტუმარი — თოვლის პაპა.

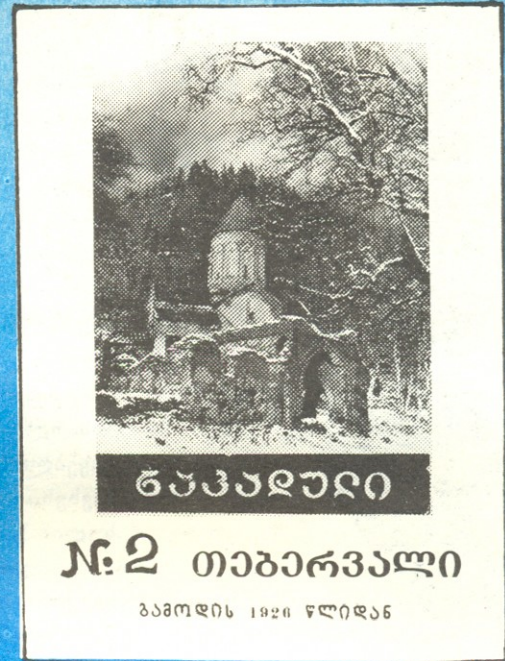
მამ, წლის რომელი დრო ჯობს?
ვფიქრობთ და გვიჭირს პასუხის გა-
ცემა. იქნებ ჯობდა, შევთანხმებულ-
ყავით, რომ წლის ოთხივე დრო თავი-
სებურად შეუცვლელი და შესანიშ-
ნავია.

მართლაცდა, ბევრი საინტერესო
რამ ხდება ბუნებაში წლის ოთხივე
დროს! საჭიროა მხოლოდ დაკვირვე-
ბული თვალი. მახვილი სმენა, და რაც
ყველაზე მთავარია — ინტერესი. ჩა-
მოვსხდეთ ტყეში ცოტა ხნით კუნძუ-
და გავიტრუნოთ. ტყე დაიწყებს თა-
ვის საიდუმლოებათა სააშკარაოზე
გამოტანას. სხვა საიდუმლოებები, სხვა
სიცოცხლე სუფევს მთაში, მინდვრად,
უღაბნოში...

წლის ყველა დროს, ყველგან, რა-
ღაც უჩვეულო, თავისებური რამ ხდე-
ბა. როდესაც ვეცნობით ბუნების
— მცენარეთა თუ ცხოველთა ცხო-
ვრებას, ამინდის ცვლილებებს და ზო-
გიერთის საიდუმლოებასაც ჩაწვდუ-
ბით, მივხვდებით, თუ რამდენად აუ-
ცილებელია ბუნების სიყვარული და,
აქედან გამომდინარე, მასზე ზრუნვა,
მისი გაფრთხილება და მოვლა-პატ-
რონობა.

არნოლდ გეგეჰორი,

ბიოლოგიურ მცენიერებათა დოქტორი.

ნოვრის შინაარსი

რეპაზ ინანიშვილის მოხატობა	4
ნინო ხარაჯიშვილი — იწება ზღაპარი (წერილი)	5
ნუგზარ აფხაზაშვილი — ერთი მოგზაურობის ამბავი (მოთხრობა)	8
ზურაბ კუხიანიძე — დარადუდა მოწამეთელის ამბავი (მოთხრობა)	10
ალუბი მ-1ა გვარდუა	15
ცხენი — ჩვენი ერთგული მეგობარი (წერილი)	16
თამილა გომოლაძე — ცისფერი ლანდების სამეფო (ზღაპარი)	18
ნანა ფაშაინიშვილი — როცა დარბაზში მინუს ერთია (ნარკვევი)	22
ფალაქანი	24
საუბრაბი კოეზიაშვილი	26
გიორგი ჯალაბაძე — აჩაჩამ უთხრა გუთანსა (წერილი)	27
შენი გამოსახულება სარკეში	28
თვითგადარჩენის კურსი მოსარდეთათვის	30
რა ფარისაა ცინარტამულა?	32
ცხრაკალიტული	

გარეკანის პირველ გვერდზე
დავით იაკობაშვილის ფოტო

ლო ნალარების ხმაზე შემფოთებით რომ თრთიან.

მერე და მერე, უფრო მოგვიანებით, იმ თითოეულ წვეთში დაგუბებულ უზარმაზარ შიშსაც ხედავდა. გრძნობდა, რომ „ყოველი მათგანიდან გამოიმზირებოდა ატომის გახლეჩის უმკაცრესი ცაც“.

ასეთი ფრაზაც დაგვამახსოვრა: მოთხრობა იმ წვეთივითაა, რომელშიც მწერალმა დიდი მდინარე უნდა დაგანახოსო...

თავადაც წვეთს ჰგავდა – აზრით, სინათლით, სიკეთით, სითბოთი, მიმტყეველობითა და მთრთოლვარებით სავსეს... მონატრებითაც და ბაღლის სულის გამჭვირვალობითაც.

მის დაავადებას უფრო ეს ერქვა – საკუთარი პიროვნებისა და ნაღვანის შეუსხენებლობა.

ასეთივე წავიდა – კეთილშობილი, იღუმალი, უპრეტენზიო. წავიდა საბრძოლო ნალარების ხმებით სულშემფოთებული.

წავიდა ჩვენგან ჭირისუფლობის მოუთხოვნელად. უმზოდ, უტაშოდ წავიდა. მიღვა სამოთხის კართან. აქაც იჩრდილა – უგანა საკუთარ ძმათა ტყვიებით დაცხრილულ უწვერულ ვა-

კაცებს.

მიწის ზემოთ რაღაც განგებით დაჩენილებს კი საპატრონოდ და მოსაფერებლად დაგვიტოვა საფეთქელზე ლულაშეყინული, ძუძუაქივლებული და სულშეგინებული თავისი ხალოცავები – საქართველო და დედა-თბილისი.

ეს მოხდა გასული წლის მიწურულს... მაგრამ ჯერ ვერ უაქიმებხსოვნას, ისევ რომ სტკივა მისი მწერლური სიტყვა თუ ბოდიში:

„შემინდეთ, თუ თავი შეგაბებრეთ ბავშვობის მოგონებებით. ჩვენც ცოდონი ვართ. ჩემი თაობის დიდი ნაწილი ჯერაც იმ ცივ, ჯანდიან დღეებში ცხოვრობს...“

ვაი, რომ ჩვენც ცოდონი ვართ, ბატონო რეზო, ისინი, ვინც დღევანდელ ცივ ჯანდიანებს შემოვრჩით. ისევ თქვენი და თქვენისთანების დათბუნებისა გვეიმედებოდა... საბრძოლო ნალარების ხმაზე შემფოთებით ათრთოლვებულ ჩვენს ფოთლებზე დაფრქვეული თქვენეული წვეთებით ვფიქრობდით ისევ თავის გატანას.

„ჩამოდით, წვეთებო, და ჩამოიტანეთ ოდიტანვე წამოყოლილი თქვენი კეთილი ძალა“.

რეკავი ინტელიგენცია

მას ერევნებოდა, რომ მისი ნაწერები წვეთებია ფოთლებზე, საბრძო-

მწერალმა სახელი უნდა დაარქვას შენობას, რომელსაც სხვა ვილაცანი აშენებენ. მაგალითად, ასე: „მსუქანი ძიების სახლი“ ანდა „ერის მამიკოების სახლი“. შენობის ცალკეულ ნაწილებსაც მან უნდა დაარქვას სახელები. ავადმყოფი მანდილოსნის ოთახს „კაეშნის ოთახი“, სხვენის პატარა ოთახს, უცოლშვილო ბერბიჭა რომ ცხოვრობს – „განდგომილი ბუს ოთახი“, სარდაფს კი – „დილეგი“. მწერალს უფლება არა აქვს, „სავანე“ უწოდოს სარდაფს, საიდანაც სამი წყვილი ბავშვური თვალი ამოჰყურებს გამვლელთა ფეხებს.

მწერალს თუ ფანქრის ალები უფლებას არ აძლევენ, უნდა გამძვინვარდეს. უნდა შეეცადოს, როგორც ამას პატიმრები სჩადიან, კოვზის ბოლოთი მაინც ამოკაწროს თავისი სათქმელი კედელზე. თუ იგი, ბედისგან განწირული, ამას არ იზამს, მწერალი არ არის.

მწერლის ნაწერს რომ სხვა სახლებში წაიკითხავენ,

მ წ ე რ ა ლ ი

ასე უნდა ამოიძახონ: „ოპო, აი, როგორი ვილაცებიც ყოფილან ჩვენში!“ არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს, მწერალი გრძლად წერს თუ მოკლედ. მთავარია, მწველად წერდეს.

მწერალი სულ მაღლა უნდა ცხოვრობდეს, ნამგალებთან და ღამურებთან. იქიდან ყოველთვის თვალწარმტაცი სურათები მოჩანს. თვალის წარტაცება კი მშვენიერებაც არის და სიბრძნეც.

მწერალს თუ პატივცემული საპოლიციო უბნის უფროსი ეწვევა, – ისე, უბრალოდ, თავის შესახსენებლად, – უბნის უფროსს ველში უნდა ამოებჯინოს ქონმოდებული გული. თუ ძირს გადაიხედა, თავბრუც უნდა დაეხსას, მაგრამ მწერალმა ამას ყურადღება არ უნდა მიაქციოს, უბნის უფროსის შვიდფუთიან გვამს ეს ყოველივე წაშლად შეერგება.

მწერალს შეუძლია, ღამდამობით ვარსკვლავებსაც უყუროს და ტკბილადაც ჩათვლიდოს, მაგრამ ვაი მას, თუ

პირველმა მან არ იგრძნო, სახლს რომ საფრთხე ელის. საფრთხის მოლოდინში მან იქამდე უნდა უბეროს საყვირს, სანამ ფილტვები დაუსკდება.

მწერალი რომ მოკვდება, ერთი ამოსუნთქვა შევებით უნდა ამოისუნთქოს ყველამ, უპატიოსნობამაც და პატიოსნებამაც. უნდა მოეჩვენოთ, რომ დაისვენეს. დრო რომ გავა, მაშინ უნდა იგრძნონ დანაკარგის რაობა. მერე უნდა

ზანაფრები სამაგიდო წვეულებიდან

აედექ ტყის გზას. დამინახეს შვილიშვილებმა, გამომენტნენ.

- ტყეში მიდიხარ, პაპა?
- ჰოუ.

- ჩამოგვიტანე...

ელიმებათ. უცებ მოიფიქრებს უფროსი:

- კარგი ჯოხები და კარგი ამბები.

- ჩამოგიტანთ.

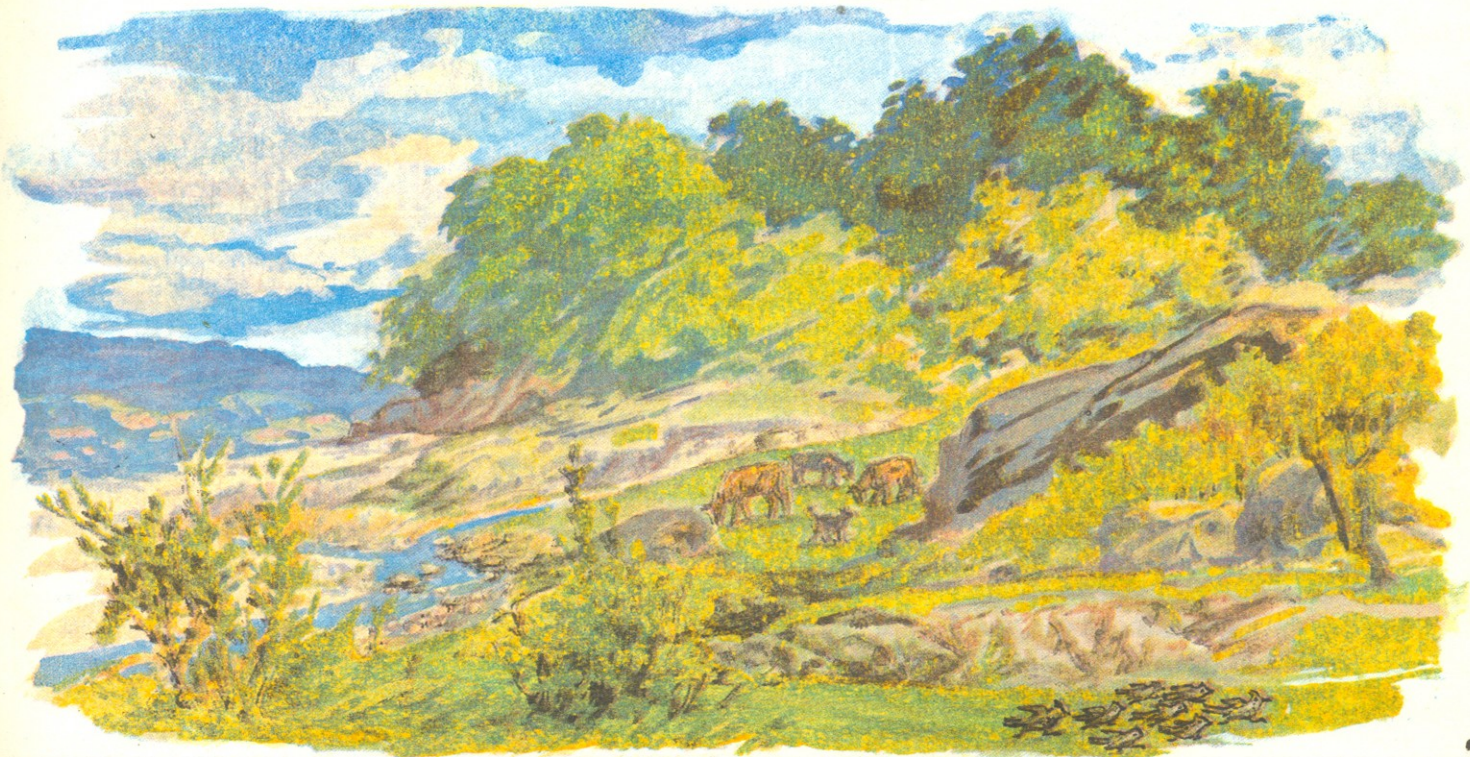
ავედი ტყეში. მე აქ იმისთვის ამოვიდვიარ, რაღაცები რომ ჩავიწერო. დავჯექი, ჩავიწერე. გამახსენდა შვილიშვილების დანაბარები. მოვძებნე თხილნარი, ოთხი სწორი, ძალიან სწორი თხილის ჯოხი ავეუჭერი, შემოძლია უკანაც გავბრუნდე უკვე. მაგრამ ამბები? მთავარი ხომ მაინც ის არის, რა ამბებს ჩაუუტან ტყიდან?!

ტყე კი თითქოს მოთენთილი თვლემს მზეში, ფოთლებსაც კი არ ატოკებენ ხეები, არ ტოკავს არც მზის ათინათი ბალახზე. რამდენჯერმე დაინახავლა ჯაფარამ გადაღმა ფერდაზე, ეს იყო და ეს. რა არის ამაში საინტერესო ბავშვთათვის? შევედი ტყის ხიდრმეში, იქნებ იქ წავე-

მივიდნენ მწერლის ღარიბულ საფლავთან და ნაღვლიანად დახარონ თავი. გაოცებულთვალეებიანმა მშვენიერმა გოგონამ კი, მკაცრად ტუჩებმოკუმულ ბებიას გვერდით, მოკრძალებით უნდა დააღოს მწერლის საფლავს იების პაწაწინა კონა. აი, ასე მიტანილი იების პაწაწინა კონებია მწერლობის ნამდვილი ფასი.

წყლომოდი რაიმე კარგს. ვიარე, იქაც ვერაფერი ვნახე გამორჩეული. ზოგი ხე ბუბერია, ზოგი ახალგაზრდა, ზოგს ფულურო აქვს; ჩავიჭვრიტები ფულუროში, იქაც არაფერია გამორჩეული. მივდივარ.

როდემდეღა უნდა მევლო? გამოვბრუნდი. გამოვედი ჩახჩახა მზეში, ჯერ ბუჩქნარში, მერე სწორედ გაშლილ ხრიოკებში. ჯოხები - ილიაში ამოწყობილი. რაღაც გამახსენდა, ჩანთიდან წიგნი ამოვიდე, ვფურცლავ. და უცებ - ფრ! ფრ! ფრ! - ზეღიზედ აფრინდნენ ტოროლები, ბევრნი. ცოტაზე გაფრინდნენ, დასხდნენ. სწორ ხრიოკს ძლივს ეტყობა ბალახები, და იმ ხრიოკზე - წინ მირბის დიდი ტოროლა, ქოჩორა მამალი, მერე მირბის ექვსი პატარა ბარტყი, ჯერ ისევ შერჩენიათ სიყვითლე ნისკარტებთან, უკან მისდევთ დედა ტოროლა, ცოტათი თუა ბარტყზე დიდი. ყველანი მირუკრუკებენ შეწყობილი ხმით. მოიხედავს მამალი ტოროლა, ნახავს, რომ ბეჯითად მისდევენ ბარტყები, ერთს ამოიძახებს ხმამაღლა - კუკურუუ! - ალბათ, მომყვითო, აფრინდება, აფრინდებიან ბარტყებიც, მისდევენ ფრთების დაფეთებული ქნევიით. ჩაჯდება მამალი ტოროლა ბალახებში, ჩახსდებიან ბარ-

ტყეობც. ერთი ბარტყი რაღაცას დაინახავს გვერდზე, გა-
ჩერდება ცნობის წადლით, სხვები გაუსწრებენ. მივარდე-
ბა დედა, წაჰკრავს ნისკარტს, შემკრთალი ბარტყი სწრა-
ფად ეწევა და-ძმათ. ყველანი გარბიან, თან მიფრინავენ
ცოტ-ცოტას.

ჭალის პირას ძროხები სძოვენ. იქვეა სიცხით გადა-
ბენტერებული ძაღლი, შეჩერდება მამალი ტოროლა, არ
უნდა, ძროხებსა და ძაღლისკენ წაუძღვეს ბარტყებს. მო-
ბრუნდება, მაგრამ აქეთ კიდევ მე მაძინებს, იმ მზეში
უთუოდ ძალიან დიდს. რაღაცას ბრძანებს და ყველანი გა-
კვრებიან მიწას. არიან მიწას გაკრულნი, თითქოს არც
სუნთქავენ, არაფრით გამოირჩევიან გორახებისაგან.

მე მხარი ავუქციე, ვითომ არც დამენახოს. ათიოდე
ნაბიჯზე რომ გავცდი, მობრუნებულიყვენ ყველანი და
ახლა ტყისკენ გარბოდნენ. წინ ისევ მამალი ტოროლა
მიუძღოდათ — ქოჩორა, ყოჩადი, მერე ბარტყები მირბო-
დნენ, ბოლოს მირაცრაცებდა ბარტყებზე სულ ცოტათი
დიდი დედა.

უკვე მშვენიერი ამბავი მიმქონდა შვილიშვილებისა-
თვის.

ებია შვილიშვილს: იცელქე, იცელქე, გაახარე ეშმაკი. ხომ გეუ-
ნება, — ახტი, ბიჭუნა, დახტი, ბიჭუნა! ახტი, დახტი, რომ ან ხელ-
მოიტუნო, ან ფეხი. ჩვენ ნუ გავვიგონებ ნურაფერს, ყვე-
ლას დაგვიხეთქე გულები, დედასაც, მეც, პაპასაც, გაახარე
ეშმაკი. დაგვხოცე ჩვენ ყველანი, რომ არავინ გვაგდეს და
წაგაცუნცულოს იმ ეშმაკმა თავის შვილებთან. იმათ კი-
დევე, ეშმაკის შვილებმა, გათამაშონ თოჯინასავით. გადა-
გაგდონ და გადმოგაგდონ რქებით აქეთ-იქით, აგაგდონ მა-
ღლა და ჩამოგაგდონ. დიდი ეშმაკი კიდევ იჯდეს და იც-

ინოს შენზე. გინდა ევა? მაშ, მიდი და ისევ ახტი და დახ-
ტი, გაუგონე ეშმაკს...

გი ამბობდა:
— აი, ყველაზე მკვეთრად რა უნ-
და ჩავუნერგოთ პატარას: ლოგინ-
ში რომ წვები, თუ წუთით მაინც
შევიპყრობს ფიქრი, სადღაც ვიღაცას სცივა, სადღაც ვი-
ღაცას ენატრება ლოგინი, სადღაც ავაღმყოფი ფრინველი
კანკალებს ბუჩქის ძირას, ანდა ცხოველი წკმუტუნით ილ-
ოკავს ჭრილობას, — უკვე ნამდვილი ადამიანი ხარ.

იდევე ერთი წყარო გავწმინდე,
გავასუფთავე, დაუდე წნორის ქე-
რქის ღარი და გააქვს ახლა საამუ-
რი ლუკლუკი ანკარა წყლის
რკალს.

ვზივარ, ვუყურებ და ღიმილით ვფიქრობ, — „წყარო-
ბის გამწმენდი“... აი, რას ვისურვებდი, რომ მერქვას.
ამაზე სანეტარო რა უნდა იყოს, დადიხარ ქვეყანაზე,
სწმენდავ წყაროებს, უყენებ ღარებს და მერე ზიხარ და
უსმენ წყლის საამურ ლუკლუკს.

ს გზის პირის ბებერი, ჯმუ-
ხი, ნაჯიჯგნი და ტოტებნალეწი
ხეებია! რამდენი უნახავთ, რამდენი
სიმკაცრე! რა შეჭირვებულეებია
მათი სხეულები! მაგრამ სული მაინც რანაირი ზეიმით
აღის ზოლზე ზევით. ნახეთ გაზაფხულზე მათი ფოთლე-
ბის მზისფერად ამოკვლა კვირტებიდან, უმშვენიერესი
სიცოცხლე!

ქართული საზოგადოებრივი სიყვარული-თქვანი

ფიცზე შეგდება

ფიცზე შეგდება ნიშნავს დაფიცებაზე
თანხმობის გამოცხადებას, სიმართლის თქმას.
ორდალიის ანუ ღვთიურად სიმართლის ერთ
სახეობად ქართველებში ითვლებოდა ბრა-
ლდებულის მიერ უბრალოების დასამტკიცე-
ბლად მისი ფიცზე შეგდება ან ხატზე და-
ფიცება.
ფიცზე შეგდებას ან ხატზე დაფიცებას,
ვახტანგ მეფის კანონებთან ერთად, დიდი
განავალი ჰქონდა ქართველი ერის იურის-
დიქციისაში. სამართლის წარმოების ეს ფორმა
XX საუკუნის დასაწყისამდე თავისი პირვან-
დელი სახით შემორჩა საქართველოს ისეთ

განაპირა კუთხეებში. როგორცია, ერთი
მხრივ, სამეგრელო და, მეორე მხრივ, ხევ-
სურეთი.
ფიცზე შეგდებული ანუ ის, ვისაც ბრალად
დაედებოდა რაიმე დანაშაული, ვთქვათ, ქუ-
რდობა ან მამულის საზღვრების დარღვევა
და დანაშაულის მოწმეები არ ჰყავდა, უნდა
მისულიყო დასაფიცად იმ ეკლესიაში, სადაც
ესვენა რომელიმე წმინდანის ხატი, განსა-
კუთრებით კი — წმიდა გიორგისა.
ერთ-ერთ ამ ხატთან უნდა მისულიყო ბრა-
ლდებული თავის ბრალმდებელთან ერთად,
ხელში მოწმეებით აუქვანა ხატი და მამაღ-
ლა. დამსწრეთა გასაგონად ეთქვა: „ყოვლად
ძლიერო წმიდაო გიორგი, ესა და ეს კაცი

ცხენის მოაპრავს რომ მახრალეხს, ვფიცავ.
შენს ძლიერებას, სრულებით უდანაშაულო
ვიყო... და თუ ვტყუოდე, შენი მაღლი მარი-
სხავდეს და საშველი არ მომეცეს როგორც
მე, ისე ჩემს ცოლ-შვილსა“. ხალხს სწამდა,
რომ ტყუილად დაფიცება არ შეიძლებოდა,
რადგან ხატი ადრე თუ გვიან გამოაჩენდა
სიმართლეს, მტყუანს დასჯიდა სიკვდილით
ან გააგუებოდა და აწანებდა ტყუილის თქმას.
სამეგრელოში, მეფის რუსეთის სამართალ-
თან ერთად, შემოვიდა ჭვარხა და სახარტეა-
ზე დაფიცება. მაგრამ ამ დაფიცებას ხალხის
თვალში ფასი დაკარგული ჰქონდა და ამის
წყალობით სამეგრელოს მკვიდრთა შორის
ცრუმორწმუნეობამაც მოიკიდა ფეხი.

თქვენი არ ვიცი, მე კი მხიარული ფერებით აურიაშულეული ეს მშვენიერი აფიშა იმედის ერთ ნაპერწკლად მივინიშნე და იმ ხალას მოღვაწეობაში, მანვე უნებურად რომ ჩამახედა, ჩვენი ქართული თვითნაბადი — ჭირსა შიგან თავმოუდრეკელობა და შემოქმედების მუდმივი მოთხოვნილება ამოვიკითხე. და გამიხარდა, რომ, ნებისთ თუ უნებლიეთ, აგრერიგად პოლიტიზებულ ჩვენს გარემოში, როცა ენით უთქმელი ტიპილი სულებზე ლოდვიით გვაწევს, თურმე ჭერ კიდევ არსებობს სითბო და სილამაზე ჩვენი შვილებისათვის: რომ თბილისის ცენტრში, დიდი ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სკოლის შენობის პირველ სართულს ბევრისთვის სანატრელი ხიზანი გასჩენია; და, რომ ეს ხიზანი თითქმის ყოველკვირა აწყობს მსურველთათვის ქართული თეატრალური ხელოვნების ნამდვილ პატარა სასწაულებს.

ამ მარიონეტების საბავშვო თეატრის არსებობა ბევრ თქვენგანს ალბათ ჭერ არც გაუგია. ალბათ არც ის იციან, რომ ამ თეატრში მარტო

ქტივისთვის დაწერილი და გასცენიურებული პიესა „ტაშვანდურელთა არაჩვეულებრივი ზღაპარი“ (პიესის ავტორები არიან გივი ჭიჭინაძე და

შნიანიძემ (მანვე ეკუთვნის თოჯინების მხატვრობაც). სპექტაკლი მუსიკალურად გააფორმა კომპოზიტორმა რამაზ კემულარიამ, მხატვრულად — თბილისის სამხატვრო აკადემიის სტუდენტებმა გელა წიკლაურმა და ირინე წინამძღვრიშვილმა. თოჯინების ოსტატია თენგიზ იაძე, ხმის რეჟისორი — გურამ ჯიანი, წამყვანი ელექტროინჟინერი — ნოე ჩოხახიძე. სპექტაკლში უღერს სიმღერები ყველასთვის საყვარელი „მზიურისა“ და „სიონის“ კაპელის მომღერალთა გუნდის სოლისტთა შესრულებით. როლებს ახმოვანებენ მსახიობები მედეა ბუხრაძე, ლეილა ძიგრაშვილი, თენგიზ ანდლულაძე და, მათთან ერთად, პიესისა და მუსიკის ავტორებიც — გივი ჭიჭინაძე (რომელიც, მოგეხსენებათ, პროფესიით მსახიობიცაა), თინა ჭეჟია და რამაზ კემულარია. არანაკლებ საინტერესოდ მოგვეჩვენა ისიც, რომ თავიანთ ნორჩ კოლეგებთან — ვაკო მანისაშვილთან, ლაშა ნიშნიანიძესთან, ჭემალ ბურჭულაძესთან და ძმებ ზურა და შალვა ყვინაშვილებთან ერთად თოჯინებს სიამოვნებით ათამაშებენ სპექტაკ-

მეგობრებო

მაცურებლები კი არა, მეთოჯინე მსახიობებიც უმეტესწილად ყმაწვილები არიან, დედაქალაქის სხვადასხვა სკოლების მოსწავლეები, ეს-ესაა, რომ ჩაიხედეს მარიონეტული თეატრალური ხელოვნების ანა-ბანაში, მისი გატაცებული შეყვარება კი უკვე მოასწრეს.

თქვენ იცით, საქართველო ის ქვეყანაა, ახალფენადგმულ ყრმას სიკეთეს კოჭებში რომ ატყობენ. ასე რომ, არც ჩვენ უნდა დავიძრახოთ, ორიოდ თვის წინათ დაბადებულ ამ პატარა ენთუზიასტურ თეატრს თავისი უპირველესი და ჭერჭერობით მხოლოდშობილი ნამუშევარი რომ შევუქოთ. ეს არის საგანგებოდ ამ კოლე-

თინათინ ჭეჟია).
 თქვენს უმეტესობას ალბათ ჭერ კიდევ წინა აქვს ამ საოცარი სპექტაკლის ნახვის ბედნიერება, ამიტომ მისი მსვლელობის თქვენთვის გაცნობას თავს შეგნებულად ვარიდებ. მაგრამ ერთში კი უნდა მენდოთ: დამერწმუნეთ, ნამდვილად თქვენი გუნებისად მოგეჩვენებათ წიგნში ჩაუხედავი და თავისნათქვამა პატარა დევუკას ახირებული თავგადასავალი და, საერთოდ, მთელი ის ამბები, რაც ჩვენს მხიარულ ტაშვანდურელებს უნდა გადახედეთ.

გეტყვით მხოლოდ, რომ პიესის დადგმა განახორციელა თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელმა ემზარ ნი-

საქართველოს
 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

დების ნიჭიერებისა და მხატვრების შედეგად, იმისიც, თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელის, ა. შარატიას საოცრად ნიჭიერი და ენთუზიასტიკაცისა და მათივე საკუთარი მოწადინებით ისინი თოჯინური ხელოვნების თითქმის ყველა ნიუანსში რომ ერკვევიან. ეს იქიდანაც ჩანს, რომ სპექტაკლის ოთხივე სურათში თითოეული მათგანი შესანიშნავად ახერხებს ერთმანეთისაგან სრულიად განსხვავებული ხასიათის რამდენიმე თოჯინის ერთდროულად გაძლიერებას. მაგალითად, ვაკო მელდუდუკეს, კახელსა და დევის ცოლს ათამაშებს. ლაშა — ჯამბაზს, ქურთს, დევსა და ჯიგაროს, ჯემალი — კონფერანსიესა და დევუკას, ზურა — ქალაქის თავს, წიგნიქეკიას, ილუზიონისტსა და ბრეკოს, შალვა კი — ყუთს, მარგოსა და ფოთოლას.

არ ილღებიან? ალბათ, თავისებურად კი, ოღონდ ესაა, ვერ გრძობენ. უცნაურად გაიტაცებთ ხოლმე სპექტაკლი, მის დაწყებამდე კი ზოგჯერ თავს დარბაზში მჯდომი რომელიმე სულწასული ცეროდენას ადგილას წარმოიდგენენ, სკამზე ჩიკორივით რომ ტრიალებს და მოუთმენლად ელის ზღაპრის დაწყებას.

გენადი სანაბას ფოტო

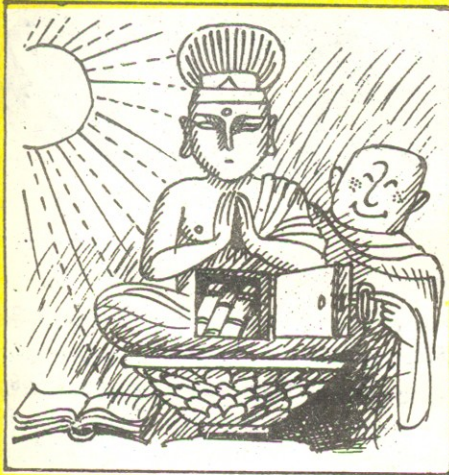

ლის მხატვრები — ირინე წინამძღვრიშვილი და გელა წიკლაურიც. ასე რომ, შემოქმედებითი ძიებით შეკრული ენთუზიასტთა კოლექტივი პირველი შთაბეჭდილებითაც იცნობა და ეს მხოლოდ მათ მომავალ გამარჯვებათა მსურველად თუ დაგტოვებს. და ბოლოს, ყველაზე მთავარი — ჩვენი საოცარი მარიონეტები... მხიარულები, უცნაურად მეტყველი გარეგნობისანი, ასევე, უცნაურად მოქნილნი: ნიადაგ თავის შრომით წარმატებებზე მომდრალი შრომის გმირი ფოთოლა, ენაჭარტალა მარგო, მთელ ქალაქში ცნობილი პოეტი ლექსო დაფნარელი, ძალოსანი ბრეკო კიმიანვილი, მლიქვნელი, რომელიც თავის „უწმინდეს“ მოვალეობად თვლის, ყველას ფეხებში გაუგორდეს, სახელგანთქმული ილუზიონისტი კაიფუფუფაფუ, რაც ჩვენს ენაზე ნიშნავს, „თვალსა და ხელს შუა გაგაქრობს“, ქურთი და კახელი, მხიარული ჯამბაზი და ტაშფანდურელთა

„ძველი ბიჭი“ — ჯიგარო, ქალაქის თავი ფშუტურა წკებლაძე, თავისი პროფესია და ადმინისტრაციული თანამდებობა ერთმანეთში რომ არეგია და ასობის ნაცვლად ნოტებჩაწიკვიკებული ბრძანებებით თავგზას სულ რომ უზნევს ტაშფანდურის ისედაც უწიგნურ მცხოვრებთ. ნაცარქეკიას შვილიშვილი, მთელ ქალაქში ერთადერთი წერა-კითხვის მცოდნე კაცი წიგნიქეკია, სწორედ ის, ვინაც ტაშფანდურელთა მოძალადე დევის ერთადერთი ვაჟის სწავლა-აღწერის საქმე უნდა ჩაიბაროს... ერთი სიტყვით, რა დამაჯერებლობითა და ბუნებრიობით არ მოგიტხრობენ თავიანთი ცხოვრების ამბებს ეს კეთილი თოჯინები, მარიონეტული ხელოვნების რა სიღრმეებში არ ჩაგახედებენ, ხასიათებისა და ზნეკცევის რა პანორამას არ გადაგიშლიან თვალწინ! და ეს ყველაფერი არა მარტო სპექტაკლში დაკავებული მოზრდილების, არამედ მოზარ-

ღმთისმოსაზი და სანიმადო

პველაზე ძვირფას წიგნებს ტიბეტელი ბერები ინახავდნენ ბუდას გიგანტურ ქანდაკებებში მოთავსებულ კარგად შენიღბულ ღრმა ნიშებში. მტრები ყველაფერს ანადგურებდნენ. მაგრამ ხალმართო წიგნებამდე ვერ აღწევდნენ. რადგან იცოდნენ, რომ ბუდას სხეულში საერო განძეულობის შენახვა აკრძალული იყო.

ციხვარი ოქრო

არბანტინელმა ოქრომჭედელმა ანტონიანიმ ციხვარი ოქროს დამზადების ტექნოლოგია დაამუშავა. ხუთი წლის განმავლობაში უამრავი ცდა ჩაატარა, მრავალი აფეთქებაც მომხდარა მის სახელოსნოში, მაგრამ ამან ხელი ვერ შეუშალა ანტონიანის მუშაობაში. მიღებული ნაერთი შეიცავს სუფთა ოქროს 90 %-ს, ამიტომ იგი სრულფასოვან ძვირფას ლითონად ითვლება. ციხვარი ოქროს ქიმიური შემადგენლობის ჯადუღმლოს შემქმნელი არ ამულავნებს. სპეციალისტების აზრით, მასში კობალტი უნდა შედიოდეს.

ბავი ხუფავეშ

წომიერტი ქვეყანაში სატვირთო მანქანების კაბინებზე ე. წ. სპლიტერს — გამჭვარვალე პოლისტიროლისაგან დამზადებულ სუფს ამაგრებენ, რომელიც ჰაერის წინააღმდეგობას ამცირებს. იაპონელებმა ამ ხუფის გამოყენება სატვირთო გემებზე სცადეს.

ფირმა „მიციუმი“ ცდისთვის გამოიყენა „კოსმოს კენჩე“ — უზარმაზარი სატვირთო გემი, რომელსაც ერთდროულად 4700 მსუბუქი ავტომანქანის გადატანა შეუძლია. სპლიტერი შემხვედრი ქარისაგან იცავს გემს, ამან კი ხაწვავის ხარჯი 3-7 %-ით შეამცირა.

ცნობილია, რომ საკვების გარეშე ადამიანი მხოლოდ ორ თვეს თუ ძლებს. მაგრამ 31 წლის ფრანგი პოლ-ანრი დიუგენი 384 დღის განმავლობაში მხოლოდ წყალს, ჩაის, ყავას, ბოსტნეულსა და ხილის წვეინებს ღებულობდა. ამის შედეგად წონაში აწიომ 188 კგ დაიკლო, თუმცა მისი ჯანმრთელობა მხოლოდ გაუმჯობესდა. სარეკორდო შიმშილობის დაწყებამდე დიუგენი 215 კგ-ს იწონდა.

ორმოცდაათჯარი უზრო მსუბუქი

მრბპალი წლის განმავლობაში ასტრონომები თვლიდნენ, რომ ჩვენი გალაქტიკის ვარსკვლავთა შორის მზეს უველაზე ნაკლები მასა აქვს. მაგრამ ახლახან პრინსტონის უნივერსიტეტის ასტროფიზიკოსებმა გალაქტიკაში უფრო მსუბუქი ვარსკვლავი აღმოაჩინეს. იგი მოცულობით მრავალჯერ უფრო დიდია მზეზე. წონით კი — 50-ჯერ მსუბუქი.

ბაინც, რამდენი წლისაა ფხვბურთი?

ჩინელი მეცნიერები უპასუხებენ — 2000 წლის.

ჩვენი წელთაღრიცხვის 400 წელს ცინის იმპერატორის კარზე მსახურობდა 25 კაციან შემდგარი გუნდი. ბურთი ტყავისაგან მზადდებოდა, მინდორი დახაზული იყო.

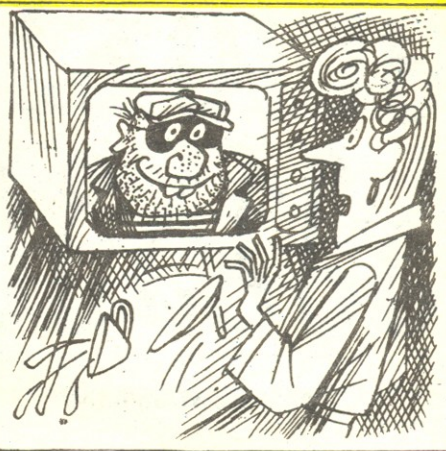
ჩინური ფხვბურთის თამაშის წესები რთული ყოფილა, ჭილდო კი — უბრალო: გამარჯვებულები ფასიან საჩუქრებს ღებულობდნენ, დამარცხებულებს კი ბამბუკის ჯობებით სცემდნენ.

ენის ახლოგლეპი

წუნარი ოქეანის კუნძულ მატაგის წყალქვეშა მარჩნის გამოქვაბულში მყვინთავებმა ისტორიამდელი უცნობი ცხოველების ოთხი ნეშტი აღმოაჩინეს. თითოეული სხეულის სიგრძე 8-10 მეტრს, ხოლო თავის ქალისა — 1 მ-ს აღწევს. მკვლევართა აზრით, ეს ნეშტები ზღვის ცხოველის არცერთ სახეობას არა ჰგავს. ახლა სიტყვა მეცნიერებზეა.

საზრანგეთში ბინის კარის ახალი ზარი გამოიგონეს. იგი ტელემიმღებთანავე შეერთებული, რომელიც, როგორც უველა ოქაბში, თითქმის მუდამ ჩართულია. დილაკის დაქერისას ზარი ჩვეულებრივად რეკავს, ოღონდ იმავდროულად ეკრანზე ხასურველი თუ არასასურველი სტუმრის გამოსახულება ჩნდება.

საშიში ბუზი

აზრიპაში სულ უფრო შეფფოთებით აღინიშნება წითელთავა ბუზის შემოსევა. რომელიც სპიდივით საშიშია ადამიანებისა და ცხოველებისათვის. ეს მწერი პირველად კონტინენტზე 1988 წელს აღმოაჩინეს.

წითელთავა ხორციპაშია ჩვეულებრივ ბუზისაგან მხოლოდ თავისი მკვეთრი ფერით განსხვავდება. ბუზის კვერცხისაგან, თუ იგი ქრილობაში ან ნაყარში მოხვდა, ჩნდება მატლი, რომელიც ორგანიზმის ცოცხალი უჯრედებით იკვებება, ასე ვთქვათ, „ქამს“ სხეულს.

უველაზე საგანგაშოა ის, რომ ბუზი ხწრაფად მრავლდება. ახლა ეს საშიშროება სამხრეთ ევროპას, ახლო აღმოსავლეთსა და აზიას ემუქრება.

კატაუსები და კომპიუტარები

კომპიუტარმა ბევრი სასიკეთო რამ მოგვიტანა: გადავიღდა მუშაობა საკონსტრუქტორო ბიუროსა თუ კანცელარიაში, სალაროებსა თუ ატელიეებში. მოზარდთათვის გახდა მშვენიერი გასართობი.

მაგრამ იმავე კომპიუტარმა ახალი დავალება — „კომპიუტარული სინდრომი“ წარმოშვა, რომლის ნიშნებია თავის ტკივილები, უძილობა, ცრემლდენა. ყოველივე ამას მოწურობის მცირე გამოხსივება იწვევს. ბიოლოგები თვლიან, რომ ეკრანის გვერდზე ქოთანში მოთავსებული ჩვეულებრივი კაქტუსი მკვეთრად ამცირებს კომპიუტარის მავნე გამოსხივებას.

ერთი გობზაურობის საბავი

ნუზარ აფსაზავა

მოთხრობა

მხატვარი
დ. ზარაფიშვილი

ოთახი მკრთალი ცისფერი შუქით იყო განათებული. რატიმ ფიქრის გადახედა. გოგონას ჩასძინებოდა. ბიჭმა ტკბილად დაამთქნარა, გვერდი იცვალა და ხელისგული ლოყის ქვეშ ამოიდო. თვალები ეხუჭებოდა და ძალისძაღად ახელდა.

— დედიკო, ახლა ბებია და ბაბუა რას აკეთებენ სოფელში?

დედამ თხელი საბანი ამოუკეცა და თმა მოუჩეჩა.

— ახლა იხინიც იძინებენ, შვილო.

— ხვალ?

— ხვალ დილაადრიან ადგებიან და საქმეებს მიხედავენ. ხომ იცი, სოფელში ათასი საქმეა... კმარა, შენ ახლა დაიძინე, თორემ დილით წამოდგომა დაგეზარება და სკოლაში მისვლას სხვა ბიჭები დაგასწრებენ.

რატიმ თვალები დახუჭა და თვლემა მოერია.

...ნაშუადღევს, როცა დედ-მამას ღრმად და მშვიდად ეძინა, რატი ჩუმად ჩამოცოცდა საწოლიდან და ფიქრია გაადვიძა. ბავშვებმა სწრაფად ჩაიცვეს. რატიმ მარჯვენა წალის თახმა ერთი პირობა ვერ დაიმორჩილა, მაგრამ ფიქრია წამოეშველა და თახმა ხელად გამოკვანძეს. სამაგიეროდ, ბიჭუნამ კაბის ჩაცმაში უშველა დაიკოს, თორემ ჯერ კიდევ გამოუფხიზლებელი გოგონა სახელოში აპირებდა თავის გაყოფას. ბავშვები ფეხაკრეფით შეცუნცულდნენ სააბაზანოში, ხელ-პირი დაიბანეს, ძილს საბოლოოდ სძლიეს და აივანზე გავიდნენ.

ცაზე ვეებერთელა გოგლიმოგლისფერი მთვარე კაშკაშებდა და ვარსკვლავებიც მხიარულად ციმციმებდნენ. რატიმ და ფიქრიამ მკლავები გაშალეს და... უცებ მხრებზე ფრთები არ გამოესხათ?! ბავშვებმა ერთმანეთს გაუცინეს, ფრთები ააფათქუნეს და აფრინდნენ.

გეზი უყოყმანოდ დასავლეთისაკენ აიღეს. მცხეთამდე მტკვარს გაედევნენ. დედამდინარე მთვარის შუქზე ვერცხლისფრად პრიალებდა, შიგ ვარსკვლავები ირეკლებოდნენ. მცხეთიდან რკინიგზას დაჰყვნენ. მთვარის შუქი წვეილად დაგებულ ფოლადის რელსებს ალაპლაპებდა და ბავშვებს უტყუარ გეზს უჩვენებდა. ლიხის ქედზე გადაფრენა ცოტა გაუჭირდათ — ლიანდაგი ზოგან ღრმა, ჩაშავებულ ხეებში მიიკლანებოდა, ზოგან კი მთის გულში შედიოდა და იკარგებოდა. მაშინ რატი ცას ახედავდა და ჩრდილოეთის ვარსკვლავით იკვლევდა გზას.

ლიხის ქედი რომ გადალახეს, კიდევაც ინათა. აგრილდა. ბავშვებმა, იქნებ ცოტათი შევთბეთო, ფრთების ქნევას მოუხშირეს. მზე ჯერ ამოსული არ იყო, როცა ბათუმიდან მომავალი ვერცხლისფერი თვითმფრინავი შემოხვდათ, გაკვირვებული, ილუმინატორზე ცხვირმიჭყლელი მგზავრები ინტერესით ათვალთვლებდნენ ფრთოსან ბავშვებს... შერე სამგზავრო მატარებელს გაუსწრეს. ეტყობოდა, პატარები იქიდანაც შენიშნეს და ვაკონის ფანჯრებიდან თავგამოყოფილი მგზავრები ხელს უქნევდნენ, თანაც რაღაცას გაჰყვიროდნენ. ხმა ქარს მიჰქონდა.

ბოლოს ქვემოთ პატარა, კოპწია სოფელი გამოჩნდა. სოფელი მთის ძირას იყო გაშენებული. მაღალი ალვისხეების, ცაცხვებისა და ნაძვების კორომებში ჩადგმული წითელკრამიტის სახლები ჭიამაიას კოპლებიანი კაბის ხალებს ჰგავდნენ. ბავშვებმა ნაცნობი კარ-მიდამო მაშინვე გამოარჩიეს სხვებისაგან, მიუახლოვდნენ, ნელ-ნელა, ლივივით დაეშვნენ ალვისხეების კენწერობამდე და ეზო მოათვალთვრეს.

წითელსახურავიანი, ცისფრად შედებილი კოხტა ოდასახლის წინ, ბალახში, მურია და ფისო კოტრიალებდნენ. ოქროსბიბილიონმა მამალმა ცალი თვალით ცას ახედა,

ფრთოსანი ბავშვები უზარმაზარი ქორები ეგონა და სამჯერ მჭახედ შესძახა. ქათმები კრიახით და ქოთქოთით შეცვივდნენ სამალავებში, კრუსმა ფრთები გაშალა და ახალშებულ ბლულ აწიაქებულ წიწილებს გადაეფარა. ბოსტნიდან ბებიამ „ჰაუ, ჰაუ“, დაიძახა. მურიამ შეჰყეფა და კული ამოიძუა, კატა კნავილით ავარდა აივნის სვეტზე. ალიაქოთმა ბაბუას ყურადღებაც მიიპყრო. ბაბუა ეზოში გამოვიდა, ცალ ხელში ცული ეჭირა (თუ ლესავდა), მეორე ხელით შუბლი მოიწრდილა და ცას ახედა.

– ბაბუ! არ შეშინდე, ბაბუ, ჩვენ ვართ, ჩვენ! – ჩამოპკიჟინა ზევიდან რატიმ და ფრთები შეარხია.

– ვაიმე!.. – შემკრთალმა მოხუცმა თვალები მოიფშვნიტა. – ქალო, ერთი აქეთ მოიწი, მოლაპარაკე ჩიტები მოფრენილან, მოდი, შენი თვალთ ნახე! – გასძახა ბაბუამ ბებიას.

– ბაბუ, ჩიტები არა ვართ, შენი შვილიშვილები ვართ! – გულიანად გადაიკისკისა ფიქრია. – მე ფიქრია ვარ, ეს კი რატია, ვერ გვიცანი? მოგვენატრეთ და მოვფრინდით.

– ჰო, ბაბუ, ძალიან მოგვენატრეთ შენ და ბებია! – ჩამოსძახა რატიმაც. – როგორა ხართ?

ბაბუა დარწმუნდა, ჩიტებს კი არა, მართლაც შვილიშვილებს ველაპარაკებო, ბავშვებს ხელი დაუქნია და მიახლოებული ბებია ზევით აახედა:

– აბა, ერთი შეხედე!

– უი, მართლა ჩემი ბარტყები არ მოფრენილან? – გაიხარა ბებიამ. – ნელა, შვილებო, არ ჩამოვარდეთ! მაგ სიმაღლეზე რამ ავიყვანათ, შემოგვევლოთ ჩემი თავი?

– ნუ გეშინია, ბები, არ ჩამოვვარდებით. ის მითხარი, ჩემი ბოჩოლა როგორ არის?

– კარგად, შვილო, კარგად, სამოვარზე გავდენე წედან.

კი მარა, არ ჩამოქვეითდებით? ახალმწველილ რძეს და გალევინებდით, შვილებო...

რატიმ მზეს ახედა.

– არა, არ შეგვიძლია, ბებო, უკვე დიდი დრო გასულა.

კარგად იყავით, უნდა გავფრინდეთ, თორემ სკოლაში დაგვაგვიანდება. – ბიჭმა ფრთები შეარხია. – იცოდეთ, ატაში გამოგვიგზავნეთ. ბევრი...

– მე კი – წითელი ვაშლი, – დაუმატა ფიქრია. – ბევრი...

– კიდევ-ჩურჩხელები...

– ჩირიც...

ბავშვებმა ფრთები შეათამაშეს, საყვარელ ეზო-სახლს ერთხელაც შემოუფრინეს და აღმოსავლეთისკენ აიღეს გეზი. უკან იმავე გზით ბრუნდებოდნენ. ახლა უფრო ცოტა დრო დასჭირდათ, გზა ნაცნობი იყო და იმიტომ. თბილისში რომ მიფრინდნენ, მზე, ის იყო, ამოიწვერა. აივანზე დაეშვნენ და უჩუმრად შევიდნენ ოთახში. ტანთ სასწრაფოდ გაიხადეს და ლოგინში შეგორდნენ...

...რატიმ თვალი რომ გაახილა, გარეთ ცხრათვალა მზე ჩახჩახებდა. რატის დედა დასდგომოდა თავს და ალერსით უდიმოდა:

– ადექი, შე ზარმაცო, თორემ შენი ტოლები უკვე სკოლის ეზოში თამაშობენ.

რატიმ თვალები მოიფშვნიტა, ისევ მძინარე ფიქრიასკენ გააპარა მზერა და თქვა:

– დედა, იცი, ამ დღით მე და ფიქრია ჩვენს სოფელში ვიყავით, ბებია და ბაბუა ვნახეთ... იცი, ფრთები გამოგვესხა და გავფრინდით...

დედამ თავი ასწია და მამას გაუღიმა.

– დაგსიზმრებია, შვილო, – უთხრა რატის, წამოაყენა და შუბლზე აკოცა.

– არა, მართლა ვიყავით! – ჯიუტად გაიმეორა რატიმ და მხრებზე ხელი აისვა, მაგრამ ფრთები რომ ვერ აღმოაჩინა, გაჩუმდა და უსიტყვოდ დაიწყო ჩაცმა.

დარადუდა მონაბათილის თავბადასაზადი

ზურაბ კუხიანიძე

მხატვარი
აკაკო ფაკულაია

დუღარა — ბედნიერი მასწავლებელი

დუღარა, ის-ის იყო შინიდან გამოდიოდა. მათ დანახვაზე კიბე ჩამოირბინა და ერთმანეთი ჩაკოცნეს.

— მაგონი, სადღაც მიგეჩქარებოდა! — თქვა დარადუდამ.

— კი, გადაუღებელი საქმე მაქვს, მაგრამ ჭერ შინ შემოდი, წარღით თავი შეიქციეთ და ერთ საათში მეც დავბრუნდები.

ამ დროს დუღარას მეუღლეც გამოვიდა აივანზე და მათ შესახვედრად გამოეშურა. ადუდა ჩაკოცნა და ქმარს უსაყვედურა:

— ამნაირი ძვირფასი სტუმრები გვყავს და შენ შინიდან მიდინარ, სად გაგონილა?

— წომ იცი, გენაცვალე, ამ დროს მელოდება და რომ არ მივიდე, გული გადაუქანდება. შენ ხაჭაპურები დაგვიცხვე, ესენი წარდს გააგორებენ და ამასობაში მეც გაგჩნდება.

— ყოველდღე დადინარ და დღეს რომ არ მიხვიდე, ქვეყანა არ დაიქცევა!

— მაგას როგორ ვიზამ, შენი ჭირიმე. მასწავლებელი მოსწავლეს რომ უღალატებს, სკოლის ეზოში ჩასაშვები არაა.

დარადუდამ და ადუდამ ვერაფერი გაიგეს მათი ლაპარაკიდან და ერთხანს დუმდნენ. მაგრამ როცა ცოლი დუღარას ნამეტანი მიეძალა, ნუ წახვალ, დარადუდამ თქვა:

— დუღარამ თავის საქმე იცის; ჩვენ დღეს არსად წამსვლელი არა ვართ და წვეულებაშიც რომ მიდიოდეს, რატომ დავუშალოთ!

— რას ამბობ, ძმაო, თქვენ შინ იყოთ და მე წვეულებაში წავალ? ერთი ავადმყოფი მოსწავლე მაყვას, მაყვალა. ორი კვირაა, სკოლაში არ მოსულა და მასთან დავდივარ, გაკვეთილებს შინ ვუტარებ. ისეთი გოგოა, რომ განახათ, თქვენს სიცოცხლეში ვერ დავიწყებთ.

— შინ ჯდომას და წარდის ჩხაკუნს ავადმყოფი გოგონას მონახულება არ ჯობია? — თქვა დარადუდამ. — რას იტყვი, ადუდა!

— მამის ნათქვამი ჩემთვის სიბრძნეა, წავიდე და თანაც თვეში მოვუკითხოთ ავადმყოფს.

დუღარას გაუხარდა და მათ წინ გაუძღვა.

ჭიშკართან შემობრუნდა და ცოლს გასძახა:

— აბა, შენ იცი, როგორ სუფრას დავგახვედრებ ბესარიონს ვადასძახე, ერთ საათში გადმოდი თქო, ბარნაბასაც... აბა, შენ იცი..

შავთვალწარბა ფერმკრთალი გოგონა ლოგინში იწვა

დასასრული იხ. ნაპაღული №8.

და ქათქათა ბალიშზე მისი ლამაზი თავი დახატულს ჰგავდა.

— დღეს მარტო არ მოვსულვარ, მაყვალა, — უთხრა დუღარამ გოგონას. — გაიცანი, ეს დარადუდა — ჩემი უფროსი ძმა, ეს კი ჩემი ძმისშვილი — ადუდა.

— გმადლობთ, დუღარა მასწავლებელი! — ნაზად თქვა გოგონამ.

მაყვალას დედა აწრიალდა:

— ღმერთო მომკალი, ეს რა საპატიო ხალხი მესტუმრა! ახლავე დავტრიალდები.

— ნუ წუხდებით, ქალბატონო, — უთხრა დუღარამ. — გაკვეთილს ჩავატარებ და შინ მიგვეჩქარება.

— დუღარა მასწავლებელმა მაყვალას გაკვეთილი ჩაუტარა; საშინაო დავალებაც დაუტოვა და წასვლა დააპირა, რომ ოჯახის დიასახლისმა ხილი, ჩურჩხელები და არაყი შემოიტანა ლანჯრით.

— რად შეწუხდით, ქალბატონო? — თქვა დუღარამ.

— შეწუხება ჰქვია ამას? რაც თქვენ ჩემს შვილზე ამაგი მიგიძღვით, ასი წელი რომ ვიცოცხლო, ვერ გადავიხდით.

დუღარამ და დარადუდამ თითო ჭიქა არაყი დალიეს, ხილი დააყოლეს და საუბარს შეექცნენ.

ადუდამ თევზი აჩუქა მაყვალას.

გოგონას სიხარულისგან თვალები გაუბრწყინდა.

— თევზი თუ ხდება ავად? — იკითხა მაყვალამ. — ადუდას გაეცინა:

— თევზს ავადმყოფობა არ შეეყრება, მაგრამ მტერი ბევრი ჰყავს. უპირველეს ყოვლისა, მტაცებელი მოძმენი, ფრინველები და ადამიანი.

— შენც თევზის მტერი ხარ? — თქვა გოგონამ.

— არა! — უპასუხა ადუდამ. — მე იმ ადამიანებს ვგულისხმობ, ქლორით რომ წამლავენ და დინამიტით აფეთქებენ წყალს, ან ტოფობის დროს თევზაობენ. მე მიყვარს თევზი და ხანდახან სახალისოდ ვიჭერ.

— რომ გაიზრდები, მამაშენივით ნამდვილი მეთევზე გამოხვალ? — ჰკითხა გოგონამ.

— ნეტავ, მამაჩემივით მამაცი და ღონიერი გავხდე და მეთევზე ვიქნები თუ მჭედელი, სულერთია.

— მომწონს შენი პასუხი, ადუდა, გეტყობა, ჰკვირავი ბიჭი ხარ!

— შენ რა გინდა, რომ გამოხვიდე? — ჰკითხა ადუდამ.

— მასწავლებელი! — უპასუხა გოგონამ.

— რატომ მაინცდამაინც მასწავლებელი და არა ექიმი ან სხვა?..

— დუღარა მასწავლებელი ისე გვიყვარს, მთელი ჩვენი კლასი — გოგოა თუ ბიჭი, ყველა მასწავლებლობაზე ოცნებობსო! — თქვა გოგონამ და თვალებში ისე-

თი შუქი ჩაუდგა, ადუდას გოგონას მოფერება მოუნდა. მათ საუბარს დარადუდა ცალი ყურით უსმენდა თურმე. გოგონას ნათქვამი გულზე მალამოდ მოეცხო და დუდარას უთხრა:

— ბარაქალა, ძმაო! ყველაზე ბედნიერი მასწავლებელი ისაა, ვისი მოსწავლეებიც მასწავლებლობაზე ოცნებობენ.

გოგონას გამოემშვიდობნენ.

— კარგად მეყოლე, ჩემო კარგო, — უთხრა დარადუდამ. — შენ ისეთი ჭკვიანი და კეთილი ხარ, შენნაირ გოგონას ყველა ინატრებსო.

— ნახვამდის, დეიკო, გამოჩანმრთელდი და ნაფოტას კი არა, ოქროს თევზს დაგიჭერ აკვარიუმში გასაშვებადო! — თქვა ადუდამ.

მასწავლებელმა შუბლზე აკოცა მოსწავლეს:

— ნახვამდის, ჩემო კარგო და მალე წამოდექი. შენთან სიარული კი არ მომწყინდა, მაგრამ მთელ სკოლას მოენატრეო.

გოგონას სახე განათებოდა, თვალები უბრწყინავდა, ლოყები შეფაკლოდა, ეტყობოდა, ხვალ თუ არა, ზეგლოგინიდან წამოხტებოდა და სკოლისაკენ გასწევდა.

ცისარტყელაზე მოსიარული დარუდა

დარუდას ეწო-გარემოს მიადგნენ ვარდიგორაში.

იგი მარტო ცხოვრობდა; ჯამბაში იყო, ამომავალ მზეს ეთამაშებოდა, დღესასწაულებზე და საღამოობით სამუშაოდან შინ დაბრუნებულ ხალხს ართობდა, გულში ჩაბუდებულ დარდს უქარვებდა.

ხეებს შორის გაბმულ ძროხის დასაბმელ თოკზე გადაგამოდიოდა. ჯაგარაშლილ გაქცეულ ტახს დაედევნებოდა და მის ზურგზე ყირამალა დგებოდა. თურმე მუხურულა ვაშლს ერთდროულად ათამაშებდა ჭაერში. ერთ მუჟა კურკანტელას პირში ჩაიყრიდა და ცხვირის ნესტოებიდან საფანტივით ისროდა.

ხალხს უყვარდა, მის ხელოვნებას აფასებდნენ, პატვის სცემდნენ და სულში იძვრენდნენ. ქალიშვილებს თვალი რჩებოდათ უცოლო დარუდაზე, ზოგიერთი ურჩევდა:

— შენთვის, ძმაო, ისეთი ნიჭი მოუმაღლებია ღმერთს, ჩვენი სოფელი და რაიონი საასპარეზოდ არ გეყოფა, დროა, მთელ ქვეყანას აჩვენო შენი ხელოვნებაო.

დარუდა არც ცოლის შერთვას ჩქარობდა და არც სოფლიდან წასვლას აპირებდა.

ამბობდა:

— ამ ქვეყნად ერთი ოცნება მაქვს და იმას რომ ავისრულდებ, ქალს მერე ვითხოვ და სხვა ქვეყნებშიც გავემგზავრები ჩემი ხელოვნების საჩვენებლადო.

ჩვეულებად ჰქონდა — არასდროს ჭიშკარს არ კეტავდა, სახლის კარზე ბოქლომს არ ადებდა.

ეწოში ჩავიდნენ და ადუდამ დაიძახა:

— ძია დარუდა!

ხმა არავინ გასცა.

— დარუდა! — ახლა დარადუდამ გააბა ძახილი.

საიდანაც თეთრი ფინია გამოხტა, მათკენ ყეფით გამოექანა. როცა მოყვრები იცნო, უკანა თათებზე დადგა, წინა ძირს ჩამოუშვა და თავი მოწიწებით დახარა. დარუდას გაწვრთნილი ჰყავდა, ძალდი სტუმრებს ესალმებოდა.

ადუდამ თავზე ხელი გადაუსვა და ჰკითხა:

— ძია დარუდა ხადაა, ბროლია?

ძალმა თავი ასწია და დაიყუდა:

— ჰამი ჰამი!

იფიქრებს, კაკლის ხეზე თუ არის გახულიო. კაკლით

დახუნძლულ უწარმაწარ ხეს ახედეს. ერთი ტოტიც არ ირხეოდა და ჩამიჩუმიც არ ისმოდა.

ბროლიამ უფრო მალლა ასწია თავი და ცხველები შეშყეფა.

დარადუდა და ადუდა ცას მიაჩერდნენ.

მოწმენდილ ცაზე ცისარტყელა გადაჭიმულიყო. ცისარტყელის რკალზე რაღაც შეამჩნიეს, რომელიც კალიასავით დახტოდა.

დარადუდამ ხელი მოიჩრდილა და გაოცებულმა შესძახა:

— ეს თუ დარუდა არ იქნება, ცალი უღვაში გამპარსეთო.

— ხად, მამი? — გაუკვირდა ადუდას.

— ცისარტყელაზე.

— ეუჰ!

— კარგად დააკვირდი, თვალი ჩემზე მეტად უნდა გიჭირდეს!

— კი, ძია დარუდა!

— ცისარტყელაზე სიარული უნდა ვისწავლოო და კიდევაც აუსრულებია დიდი ხნის ნაოცნებარი!

— ძია დარუდა!

— დარუდა, უუ! — ახძახა დარადუდამაც.

ეტყობა, მათი ხმა მისწვდა. ცისარტყელაზე მოსიარულე კაცი შეჩერდა და ცოტა ხნის მერე მისი ხმაც გაიგონეს:

— უუ, რომელი ხართ?

— დარადუდა ვარ, ჩა-მო-დი ძირს!

— ადუ-და ვარ, ძია დარუ-და!

— მოვ-დი-ვარ!

— ჰამი ჰამი — ყეფდა ბროლია.

დარუდა ცისარტყელას ჩამოჰყვა და მერე ძირს გადმოეშვა.

ჯამბაში კია, მაგრამ ამ სიმაღლიდან რომ ხტება, კი ხერი არ მოიტეხოსო და დარადუდა შეშფოთდა.

— თოკი ხომ გაქვს მობმული ცისარტყელაზე! — ევირა დარადულამ.

— თოკი რად მინდა, პარაშუტი მაქვსო! — დაიძახა დარადულამ.

მართლაც, დარადულას თავზე რაღაც პარაშუტის მსგავსი ირხეოდა.

დარადულამ მიწაზე დაეშვა და განცვიფრდნენ: ხელში თავს ზემოთ აშვებრილი ბაბუაწვევების კონა ეჭირა.

ერთმანეთს გადაეხვივნენ და აღუდამ გაიკვირვა:

— ესაა ძია დარადულა, შენი პარაშუტი?

— ჰო, აღუდა, ხუთასი ბაბუაწვევრია, ერთად შეიკონილი.

— ცისარტყელაზე როგორ ახვედი? — იკითხა დარადულამ.

— ათასი ბაბუაწვევრა ერთად შევეკარი და მალლა ამიტაცეს. ცისარტყელას რომ მივალწვი, ხუთასი გამოვაცალე და ცაში გავუშვი, დანარჩენი ხუთასი ძირს დასაშვებად შემოვინახე.

— ძნელია ცისარტყელაზე სიარული? — იკითხა აღუდამ.

— თოკზე სიარული უფრო იოლია, მთავარი იქ ასვლა იყო.

— ახლოდანაც ისეთივე ლამაზია, როგორც შორიდან?

— ლამაზია და მერე როგორ?

— რა არის ცისარტყელა, ძია დარადულა?

— ამბობენ, სინათლის შვიდფეროვანი რკალიაო, მე კი ცის ოცნება დავარქვი.

— შენი ოცნებაც ეს იყო, ცისარტყელაზე სიარული გესწავლა.

— ვისწავლე და ბედნიერ კაცად ვთვლი თავს — ამაყად თქვა დარადულამ. — ცისარტყელადან რომ გადა მოვხედე ქვეყანას, თავი ზღაპარში მეგონა. იქიდან უფრო კარგად დავინახე, როგორი ლამაზია ჩვენი სამშობლო.

ამასობაში დარადულას ეზოში ხალხმა მოიყარა თავი: ეხვეოდნენ და ოცნების ასრულებას ულოცავდნენ.

— ახლა მაინც გვადირსებ ქალის თხოვანსო!

— ეგ არაა ცუდი საქმე, მაგრამ უცხო ქვეყნებში რომ წახვალ შენი ხელოვნების საჩვენებლად, უშენოდ რა გაგვადიდებინებსო.

— ჩემო საყვარელო თანასოფლელებო, მეც ვერ გავძლებ უთქვენოდ, სადაც უნდა წავიდე, ბოლოს მაინც თქვენთან დავბრუნდებიო.

ერთმა შურიანმა კაცმა დაცინვით ჩაილაპარაკა: მიწაზე არ ეყო ჯამბაზობა და ახლა ცისარტყელაზე დაიწყო პორტუალიო?

დარადულამ ყური მოჰკრა მის ნათქვამს და უთხრა:

— მიწაზე ისედაც ბევრი ჯამბაზობს და მაიმუნობს, ცისარტყელაზე სიარული მითხარი შენ! ცისარტყელა იმნაირი ფაქიზი და წმინდა ხილია, შენნაირმა შურითა და ბოღმით დამძიმებულმა კაცმა ფეხი რომ შედეგას, ჩატყდება და მიწაზე სული არ დაჰყვებაო.

უღაბნოში ზვიგის სათხრელად წასული არუდა

ჭისმთხრელი არუდა სოფელ მალლაკში ცხოვრობდა. ახლომანლო სოფლებში უველგან არუდას გაჭირილი ჭებით სულდგმულობდა ხალხი.

კაცს რომ ჰგონია, აქ არაფრისდიდებით წყალი არ იქნებაო, არუდა სწორედ იქ დაადებდა ყურს, მერე ხელს დაჰკრავდა და იმედიანად იტყუოდა: წყალი ამოვარო. რაც უნდა ღრმად ყოფილიყო, არუდას მაინც ესმოდა მიწის

ქვეშა წყლის ხმა და ჭისმთხრელიც ჩიუტად მიიწვედა მისკენ.

მიადწვედა, პეშვით ამოიღებდა, აკოცებდა და გემუს ჭიჭილით გაუხსნიდა.

— უკვდავების წყალია! — ამოსძახებდა ჭის პატრონს. — ცუდ კაცს არც დაეღვივებო.

— შენ, კაცო, უველა ჭაზე მასე იცი თქმა! — გაიცინებდა მისი მსმენელი.

— თუ ვიცი, ტყუილს ვამბობ? — განაწყენდებოდა არუდა.

— შენ და ტყუილი სად გაგონილა. — ეტყოდნენ არუდას. — მაგრამ ცოტა გადაჭარბება გიყვარს და ამის თქმა მინდოდაო.

— ქართულ მიწაში უველგან უკვდავების წყალია. შენ მიგნება მითხარი!

— მაინც როგორ აგნებ, გასაოცარია! რაღაც ჯადოქრობა იცი!

— ჯადოქრობა არ უნდა ამას. მე წყლის ენა მესმის და რასაც ჩურჩულებს, უველაფერს ვგებულობ.

— ჩურჩულით კი არა. ზოგჯერ უვირილით ნათქვამი სიტყვა არ გვესმის ადამიანებს!

— გვესმის, როგორ არ გვესმის, მაგრამ არ გვინდა გავიგოთ და ესაა ადამიანების ნაკლი, — დაასკვნდა არუდა. — წყალი კი სხვაა. როცა ვეძებ, იგი ოდნავ გასაგონად ჩურჩულებს, აგერა ვარო. თან მაქვსებს, ჩამოდი არუდა, გამათავისუფლე მიწის ტყვეობისაგან, ცის ნათელი დამანახე, ადამიანებს ვასიამოვნო, თორემ კაპიკია ჩემი ცხოვრების ფასიო. ვის რად უნდა ისეთი წყალი და მდინარე, წისქვილს თუ ვერ დააბრუნებს, ელექტროსადგურს არ აამუშავებს, ცხოველი თუ ფრინველი მის ნაპირას წყურვილს ვერ მოიკლავს, უანას და ბოსტანს ვერ მორწყავსო.

— ვთქვათ, იწვადე, იზრომე, ღრმად ჩააღწიე და წყალი არ დაგხვდა?

— წყალი თავის გზას არ დაჰკარავს, მაგრამ წყალს წყლობა ეთქმოდა, იმასაც მოტანა უნდოდაო.

— რომ არ დაგხვდეს? — მაინც ჩასდევდა ეჭვიანი კაცი.

— იშვიათად შევცდები; თუ არ დამხვდა, სხვაგან გავთხრი. მაინც მივაგნებ! — ჩიუტად იტყოდა არუდა.

მართლაც ასე იყო: წყალს მისწვდებოდა, ჭის ორმოს შიგნიდან რიყის ქვით ამოაშენებდა, ზემოდან ხის ან ქვის გვიმს დაადგამდა. რამდენიმე დღეში ამღვრეული წყალი ჩადგებოდა, არუდა ვედროთი ამოხაპავდა, მერე წყალი დაიწმინდებოდა და ჭაც გამაადებულებოდა იყო.

შინ მარტოოდენ ბიცოლა არუდალა დახვდათ.

— სად არის ჩემი ძმა, არუდალა? — იკითხა დარადულამ.

— სამუშაოდაა წასულიო.

— ბიჭები, არუ და რუდა?

— მამას წაჰყენენ მოსახმარებელადო.

— შორს არიან ჭის სათხრელად წასულნი?

— შორს, უდაბნოშიო.

— უდაბნოში?! — გაუკვირდა აღუდას. — საჭარის, გობის თუ ყარაყუმის უდაბნოში?

— არა, აღუდა, — თქვა ბიცოლა არუდალამ, — სოფელ უდაბნოში არიან წასულნი ჭების სათხრელად.

— ყოჩაღ, ძმაო არუდა! — წამოიძახა დარადულამ.

— ყოჩაღ, არუ და რუდა, დიდი საქმისათვის მოგიკიდიათ ხელი!

— მე კი მეგონა... — რაღაცის თქმა დააპირა აღუდამ.

— სოფელი უდაბნო საგარეჯოს რაიონშია, შვილო.

— თქვა დარადუდამ, — ხალხისგან დაცლილი სოფელი იყო, გაპარტახებული და მიტოვებული. ერთ დროს იქ სიცოცხლე დიდდა და გადადუღდა. ამ ბოლო დროს ხალხი დაფიქრდა, ჩვენს მშვენიერ საქართველოში უდაბნოს რა უნდაო და სოფლის აღდგენას შეუდგნენ. ააშენეს, დაამშვენეს, დასახლდნენ და სოფელი ჭების გარეშე როგორ იარსებებს! სწორად მოქცეულა ჩემი ჭკვიანი და საყვარელი ძმა, ხალხს სადაც უჭირს, იქ მიაშურეს. ხელი მომართოდეს! არუდასი და მისი ბიჭების ამბავი რომ ვიცით: სოფელ უდაბნოს მალე მათ მიერ ამოყვანილი ჭები დაამშვენებენ.

ძმა და ძმისშვილები რაკი შინ არ დახვდნენ, დარადუდამ და აღუდამ საირმისკენ გასწიეს, სადაც ბაღდადის რაიონში განთქმული მონადირე უდადა ცხოვრობდა.

— აბა, ნანადირევიც გაგვისინჯავსო! — გაუხარდა აღუდას.
 ამ დროს საიდანაც ორი მონადირე ძაღლი გამოვიდა რდა და მათკენ ყეფით გამოქანდა. დარადუდამ და აღუდადი დაუძახა. ძაღლები შედგნენ, იცნეს, ჩვენთანებიაო და კულები გააქიცინეს.

— უდადა შინ ყოფილაო! — თქვა დარადუდამ.
 მართლაც, ძაღლების ყეფაზე შინიდან უდადა გამოვიდა და სტუმრებს მხიარულად შეეგება. მერე შინ შეუძღვა და სადილზე მიიბატიყა. უდადას სადილად ჭქონდა ღომი, სულუგუნი, ახალი ტყემლით შეკმაზული მინდვრის მხალი, ნიგვზიანი ნედლი ლობიო, ტაფამწვარი და ალისფერი ღვინო.

— მაპატიეთ, ნანადირევი რომ არა მაქვს! — მობოლიშა უდადამ.

ნადირთმფარველი უდადა

საირმეში მიმავალი გზა მდინარე ხანისწყალს მიუყვება, მაღლა-მაღლა მიიწევს და ტყე უფრო დაბურული ხდება.

დარადუდამ მდინარეს რომ გადმოხედა, აღუდას უთხრა:

— ახლა ჩვენი ბაღე მოგვცა აქ, რა კალმახებს დავიჭერდით!

უდადას სახლი ტყის პირას ედგა. პატარა, მაგრამ კობტა და ლამაზი ხის სახლი იყო, ყავრით დაბურული, მოჩუქურთმებული აივანით, ცისფრად შედებილი. გამვლელ-გამომვლელს თვალი რჩებოდა მასზე.

ბალახითა და ყვავილებით მოქარგულ ეზოში რომ შევიდნენ, დარადუდამ თქვა:

— იქნებ შინ არც დავგიხვდეს. სანადიროდ როცა წასული, ხანდახან ორი დღე აგვიანდება.

— რა მოხდა მერე. — თქვა დარადუდამ, — დღეს არა გაქვს, ხვალ გექნება, ყოველდღე ხომ არ ივლი სანადიროდ!

— ყოველდღე კი არა, საერთოდ აღარ დავდივარ სანადიროდ, — უთხრა უდადამ.

— ხომ არ დაბერდი, ძმაო, მუხლი გლაღატობს თუ თვალს დაგაკლდა?

— არა, დარადუდა, მუხლი ისევ მგლისა მაქვს და თვალი არწივისა, მაგრამ აღარ ვხოცავ ნადირს.

— მაშინ გვითხარი, რა მოგივიდა?

— საქმე ისაა, ძმაო, რომ ტყეში ნადირი და ფრინველი შემცირდა. ბრაკონიერები მომრავლდნენ და განუკითხვად უღეტენ ყველაფერს. ასე თუ გაგრძელდა, ჩვენი შვილიშვილები ზოოპარკში ან სურათებზე თუ ნახვენ გარეულ ცხოველსა და ფრინველს. ამიტომ მეც ნადირობაზე ხელი ავიდე, რაიონის ფაუნის დაცვის საზოგადოებაში დავიწყე ეგერად მუშაობა და ბრაკონი-

რებს დავდე. ვაი მათი ბრალი, სადაც წავეწვი!

— ტყეში აღარაფერს ჰკლავ? — იკითხა ადულამ.

— მარტო მგელსა და ტურას.

— ეგერობა არაა ცუდი საქმე! — მოუწონა დარადულამ.

— გარდა ამისა. — თქვა უდადამ, — ნადირებს ვპატრონობ.

— ეს რაღას ნიშნავს? — იკითხა ადულამ.

— წამოდი და გაჩვენებთ!

უდადამ დარადულა და ადულა სახლს უკანა ეზოში გაიყვანა.

ეყო დიდი იყო და პირდაპირ დაბურთულ ტყეს ეკროლა. მავთულბადის ღობესთან ლითონის გალიები და ფიცრისგან შექვილი ბუდრუგანები იყო ჩამწკრივებული.

უდადას ხმაზე ბუდრუგანიდან ბელები გამოვიდნენ. უდადამ საწოვარაწამოცმული ბოთლი ერთს დრუნჩთან მიუტანა. დათუნებამ საწოვარა პირში მოიგდო, თავი ასწია და წოვა დაუწყო.

— ეს ბუთულაა, — თქვა უდადამ. ცოტა ხანს აცალა და ბოთლი მეორეს მიაწოდა. — ეს — ბუხუნა. — მერე მესამეს მიაწოდა. — ეს ბულუნა!

— როგორ არჩევ ერთმანეთისგან? — იკითხა ადულამ.

— პირველად მიჭირდა. მერე სამივეს ერთმანეთისგან განმასხვავებელი ნიშანი აღმოვუჩინე. ბუთულას მარჯვენა ყური სულ ოდნავ ჩამოწეული აქვს. ბუხუნას შედარებით ღია ფერის ბეწვი აქვს, ბულუნა — ტანად უფრო დიდია ძმებზე.

მერე უწარმაწარ გალიას მიადგნენ. გალიაში არწივი იჭდა და თვალებს აბრიალებდა.

— ეს არწივი შუბანის მთებში კლდის ძირას ვიპოვე. ფრთა მოტეხოდა, სისხლისგან იცლებოდა, ვიდაცას დაეჭრა, კლდელდან ჩამოეგდო და ეტყობა, ველარ ეპოვნა. გამიჭირდა დაჭერა. ღონიერ ნისკარტს თავგამეტებით მცემდა, კლანჭებს ხანჯალივით იჭნევდა. როგორც იქნა, ბადე გადავფარე და ცხენს ავკიდე. გალიაში მოვათავსე. მთელი კვირა სასამელ-საქმელს ნისკარტით არ შეხებია. ახლოს ვერ ვეკარებოდი. ბოლოს, ეტყობა, შიმშილმა თავისი გაიტანა და, როგორც იქნა, ხორცის ნაჭერს შეეხო. მერე ხორცში დასაძინებელი წამალი შევაპარე დიდი დოზით და მკვდარივით გაიშოტა გალიაში. დრო ვიხელთე, მხარი თბილი წყლით მოვბანე, ჭრილობაზე ერთი პეშვი სტრეპტოციდის ფხვნილი დავაყარე და სუფთა ნაჭრით მაგრად გავუყარი. ახლა კარგად გრძნობს თავს, დღეში ერთი კილო ხორცი არ ყოფნის. მალე ერთხელ კიდევ მოუწევს დაძინება, სახვევი რომ შევხსნა, და სანავარდოდ გავუშვებ.

— აგერ, მელაკუდაც! — წამოიძახა ადულამ, როცა შემდეგ გალიას მიადგნენ. — ამ ქათმის ქურდს რადაუნდა აქ? მაგასაც პატრონობ, ძია უდადა?

— მელია, შვილო, ადულა, არც ისეთი მავნებელი ნადირია, ზოგ-ზოგს რომ ჰგონია. წელიწადში რაღაც ორიოდე ჭირიან ქათმს წააცუნცულებს საქათმიდან და სოფლის დაუძინებელ მტრად თვლიან. ყველამ კეთილი ინებოს და თავიანთ დაფხვილ საქათმეებს მოუყაროს. მაგრად დაგმანონ და ვერავინ მოსტაცებთ ქათმს. მთელი წლის განმავლობაში იმდენ მინდვრის თავს ანადგურებს, ფუთობით გვიზოგავს მოსავალს. ხაფანგში გაბმული ვიპოვე. წინა ცალი ფეხი ჰქონდა დამსხვრეული. მოვიყვანე, ფეხი ტკეჩებში ჩავუსვი და მაგრად გავუყარი. მალე მორჩება და არტაშანსაც მოვხსნი.

— წაბლის ხევში მივიდიდი, — განაგრძო უდადამ. — უცებ ჩემკენ გამოქანებული შველი დავინახე, უკან

ორი პირდაღებული მგელი მოსდევდა. არაქათამოცლილი შველი ჩემს ფეხებთან დაეცა, ლამაზი თავი მიწაზე დააგდო და პატარა ვარდისფერი ენა გადმოუწყო და ორთქლიანი თოფი სწრაფად შევმართე და მგელს მთანეთზე მივაწვინე. შველი მკერდზე ავიხუტე და შინ მოვიყვანე. პირველად სულ ტყისკენ ეჭირა თვალი, მერე და მერე შემეჩვია.

უდადამ შველს საჩიხის კარი გაუღო. შველი ფრთხილად გამოვიდა, უცხო ადამიანების დანახვაზე ყურები ცქვითა; უდადამ ხელი გაუწოდა, შველმა ხელისგული აუღლო და თავისთვის წაბაკუნდა.

თავგატეხილი ფოცხვერიც ნახეს გალიაში.

— ფოცხვერების ჩხუბს შევესწარი ტყეში, — თქვა უდადამ. — წიფლის ხეზე კლანჭებით ფლეთდნენ და ფატრავდნენ ერთმანეთს. ბოლოს ერთმა აჯობა და ეს ხიდან გადმოაგდო. ეტყობა, ისე დაკბინეს, შაერში ველარ გასწორდა და ძირს თავით ქვას დაენარცხა. ფოცხვერი საშიში და მავნე ნადირია, მაგრამ გადაშენების პირასაა და ამიტომ მისი მოკვლა არ შეიძლება. შინ მოვიყვანე და ახლა მორჩენის გზაზეა.

მგლის ლეკვების დანახვაზე ადულამ პირი დააღო: — აკი, მგლებს ვნოცავო? — გაუკვირდა.

— ლეკვების მოკვლა რა ვუქაცობაა! — უპასუხა უდადამ. — მერე, განაგრძო უდადამ, — დათვის ბელები რომ გაიზრდებიან, არწივს მხარი მოურჩება, მელას — ფეხი, ფოცხვერს — გატეხილი თავი. შველს მუხლები გაუმაგრდება, ბუს თვალი მოუშუშდება, ყველას ტყეში გავუშვებ. ინავარდონ ჩვენს მთასა და ტყეში და საქართველოს ბუნება დაამშვენონ.

— მგლის ლეკვები? — წამოიძახა ადულამ.

— ვერ მიაჩვენე თავისუფლებას! მგელი მგლობას არ მოიშლის. მგლის ლეკვებს ზოოპარკს ჩავაბარებო, — დაამთავრა უდადამ თავისი ამბავი.

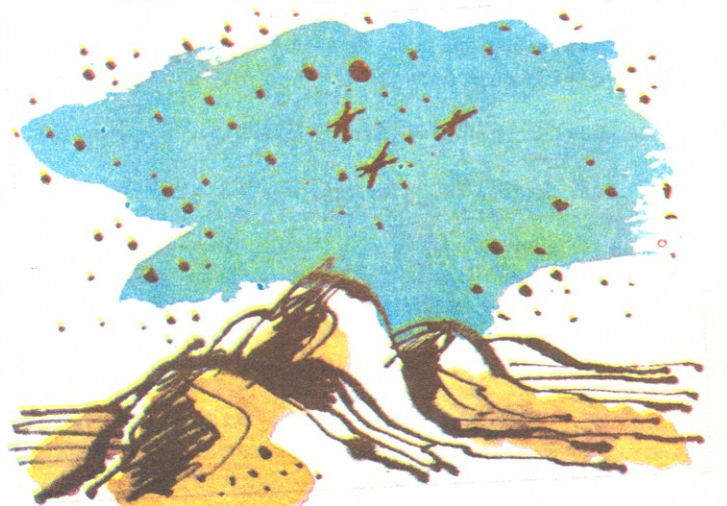
პარსკვლავთმრიცხველი დალუდა და „მძროპინტა“

— ჩემს ამბავს თუ იკითხავთ, — დაიწყო დალუდამ. — დამით ცას შევყურებ, ვარსკვლავთა მოძრაობას ვაკვირებ. ერთი ახალი ვარსკვლავიც აღმოვაჩინე, რომელსაც ადულა დავარქვია. ისეთი კეთილი ბიჭია, ეკუთვნოდა ადულას.

— შევითყვეთ, კიდევ ერთი ახალი ვარსკვლავი აღმოვაჩინია და გილოცავთ, ძმაო! — უთხრა დარადულამ.

— გამაღლობთ, ძვირფასებო! — თქვა დალუდამ. — აღმოვაჩინე, მაგრამ სახელის დარქმევაში შევცდი. ერთი მდიდარი კაცი ჩამოვიდა ელდორადოდან...

— ელდორადო რა ქვეყანაა? — იკითხა ადულამ.

— ელდორადო, ძმისწულო, ზღაპრული სიმდიდრისა და სასწაულებიანი ქვეყანაა.

— მდიდარ კაცს რა ესაქმებოდა შენთან? — წარბეზი ასწია დარადულამ.

კბილის მატლივით შემომიჩნდა: მე ოქროპინტე მქვია, მდიდარი კაცი ვარ ჩემს მხარეშიო.

— ჩემგან რა გინდათ, — ვუთხარი. — ჩემი ქონება და სიმდიდრე ჩემი ცოდნა და ვარსკვლავებია, რომლებსაც არავითარ ოქროსზე არ გავცვლი-მეთქი.

— მდიდარზე მდიდარი ვარ, — განაგრძო ოქროპინტე ელდორადოელმა. — ათასი მსახური მყავს, სარდაფები ოქროს ზოდებითა და თვალმარგალიტითა მაქვს ავსებულ-ლი. ქონებასთან ერთად სახელი მინდაო.

— თქვენი სახელი, ბატონო ოქროპინტე, მთელს დედამიწის ზურგზეა განთქმული და სხვა რაღა გინდათ მეთქი.

— შევიტყვე, ახალი ვარსკვლავი აღმოგიჩენია და რაც იქნება, იქნება, ჩემი სახელი დაარქვიო.

გაოცებისაგან შევხტი.

— მუქთად კი არ მინდა, — ჩაიცინა ოქროპინტემ და ტაში შემოქრა. ოთახში ოქროპინტეს ორი მხლებელი შემოვიდა, თან ერთი ტომარა შემოათრიეს.

— რა არის ეს? — ვკითხე ოქროპინტე ელდორადოელს.

— ტომარაში ათი ათასი ოქროა.

დავფიქრდი: „ჩემი ტელესკოპი დიდი ხანია მოძველდა. ამ ოქროთი ახალი ბევრად მძლავრ ტელესკოპს შევიძენ. ოქრო უხელოა, მაგრამ ბევრ რამეს აკეთებს. სახელიც არ უღერს ცუდად — „ოქროპინტე“.

— შემცდარხარ! — მკაცრად თქვა დარადულამ. — ოქრო რომ ამოტივტივდეს, სამართალი დაიძირებაო.

— შევცდი! — თქვა დადულამ. — ახალი ვარსკვლავის აღწერილობა და მისი სახელი მთელი მსოფლიოს ვარსკვლავთმრიცხველებს ვაცნობე.

— კარგი ამბავი ვერ მოგხვლია, ძმაო. კაცი ვარსკვლავებს ეთამაშები და ოქროპინტე ელდორადოელის ოქრომ როგორ მოგხიბლა?

— რა ვქნა ახლა მე!.. — თქვა შერცხვენილმა ვარსკვლავთმრიცხველმა.

— ტომარას ჯორზე გადაკიდებ, ოქროპინტეს ჩაუტან ელდორადოში და ფეხებში მიაყრი. თანაც ეტყვი, ვარსკვლავები ოქრო-ვერცხლზე არ იყიდება, ხოლო თუ გასურს, ცას მისწვდე, გამოუსადეგარი სიმდიდრე ღარიბ-ღატაკებს ჩამოურიგე და შენი სახელი ვარსკვლავებამდე ააღწევს-თქო.

— ასე ვიზამ! — გაიხარა დადულამ.

— თანაც მთელი მსოფლიოს ვარსკვლავთმრიცხველებს ბოდიში მოუხადე და მისწერე, „ოქროპინტე“ ჭერჭერობით არ შეიტანოთ ვარსკვლავების რუკაზე, ცოტა ხანში უკეთეს სახელს მოვიფიქრებ-თქო.

— გმადლობ, დარადულა, — წამოდგა დადულა. — წავალ, ჯორს მოვიყვან.

— გახსოვდეს, — უთხრა დარადულამ, — ახალ ვარსკვლავს რომ აღმოაჩენ, პატიოსანი კაცის სახელი უნდა დაარქვა, რომლის საქმეც ვარსკვლავით ბრწყინავს მიწაზე.

დარადულა და ადულა მოწამეთას გზას დაადგნენ.

— მაინც რომელი საქმე სჯობს, მამი? — ჰკითხა ადულამ მამას.

— ყველა საქმე კარგია, — უპასუხა დარადულამ. — მთავარია, პატიოსნად, ერთგულად და სიყვარულით ემსახურო სამშობლოსა და ადამიანებს. პატიოსნება, ერთგულება და სიყვარული კი ყველაზე დიდი სიმდიდრეა ამ ქვეყანაზე.

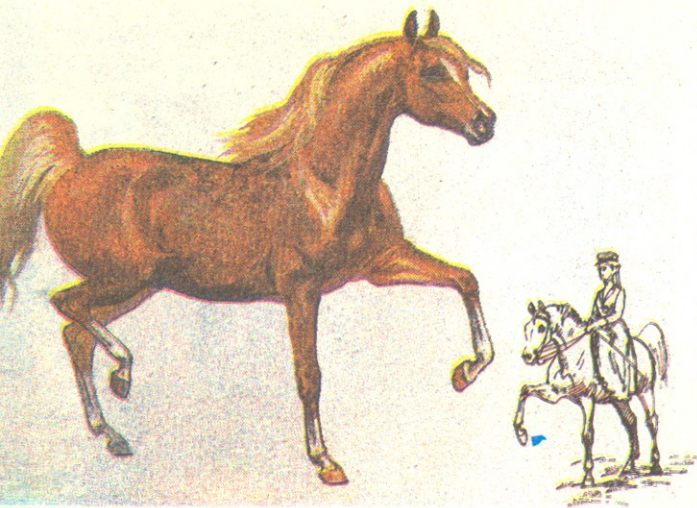
„კლუბი მე-15 გვერდზე“ იწყებს თავის მუშაობას და გაცნობთ თავის პირველ მეგობრებს, იმათ, ვინც თქვენც სიამოვნებით გაგვეცნობათ და დაგიმეგობრდებით.

ქატიონო ძაღაბიძე, X კლასის მოსწავლე; ცხოვრობს ქალაქ დედოფლის წყაროში (საფოსტო ინდექსი — 888250), 9 აპრილის ქუჩაზე (II შესახვევი № 2); გთხოვთ, გაითვალისწინოთ, ქატიონოს ძაღაბიძის ყვარებია სპორტი და მოგზაურობა. ამასთან, ცნობილ კინოვარსკვლავთა ფოტოსურათების შეგროვებითაც ყოფილა გატაცებული;

თინიკო ბოგუაძე, ცხოვრობს ლანჩხუთის რაიონის სოფელ ნინოშვილში, თინიკოს იტაცებს ისტორია და ბუნებრივია, დამეგობრებასაც ისტორიით დაინტერესებულ თანატოლთან არჩევს;

ლელა საბინაშვილი 18 წლისაა. სწავლობს თიანეთის რაიონის სოფელ დულელების საშუალო სკოლაში. ლელა ოცნებობს ჟურნალისტობაზე, გარდა ლიტერატურისა და ისტორიისა, გატაცებით უყვარს სიმღერა. შეგიძლიათ მისწეროთ სკოლის მისამართზე;

ლადო და დათო ალანიანი ძმები არიან. ლადო მეშვიდე კლასში სწავლობს, დათო კი — მეცხრეში. სწავლობენ ქ. ხობის მე-2 სკოლაში. ლადო ბავშვთა თეატრის დასის წევრი ყოფილა. ძმებს ძალიან იტაცებთ კარატე და სიამოვნებით უმეგობრდნენ კარატეზე შეყვარებულ სხვა ბიჭებს. ლადოსა და დათოს მისამართია: ქ. ხობი, ა. ჩიქობავას ქ. № 16.

არაბული

ცხენი ადამიანის ერთ-ერთი უძველესი და უპირველესი მეგობარია. იგი ოდითგანვე მხარში ედგა ადამიანს კირსა და ლხინში, შრომისა და ბრძოლის დროს, ადამიანის ერთგულებაში მას მხოლოდ ძალით თუ გაუწევს მეტოქეობას. ხშირად ყოფილა შემთხვევა, როცა ცხენს დაპრილი მხედარი ბრძოლის ველიდან სამშვიდობოს გაუყვანია ან პატრონთან ერთად შებრძოლებია გააგებული მგლების ხროვას.

ცხენის სამშობლო, მეცნიერთა აღიარებით, აზიაა. ევროპელებმა ცხენი პირველად ჰუნების შემოსევისას გაიცნეს (საინტერესოა, რომ ჭიზიან საჯდომ ცხენს ქართულში ერთ-ერთ სახელად „ჰუნე“ ჰქვია).

მსოფლიოში ცხენის მრავალი ჯიშის არსებობს. ისინი საგანგებოდ მოწყობილ ცხენსაშენებში გამოიყავთ სხვადასხვა ჯიშის ეგზემპლართა შეჯგარების შედეგად. ამ გზით გამოიყვანეს (დანიშნულების მიხედვით) საჯოგავი (მძიმე სამუშაო ცხენი), სასაპალნე (ბარგის საზიდავი), საფერხე (საჯდომი), სატალახო (ჩვეულებრივი სამგზავრო), მარქაფა (სათადარიგო) ჯიშები.

სულხან-საბა ორბელიანის „სიტყვის კონის“ თანახმად, მამალ ცხენს ახტა ჰქვია, დედალს — ჭაკი, მათ ნაშიერს — კვიცი; ახტა კვიცს თავისი სახელი აქვს — ურა, ჭაკ კვიცს თავისი — ფაშატი; სარემე (რემა ცხენის ჯოგის სახელია) კურატს აჯილდა ან ულაყი ეწოდება, დაკოდილს — ტაიჭი ან იაბო.

ჯიზიან ცხენს ქართულში რამდენიმე სინონიმი აქვს: ჰუნე, უნე, მერანი, რაში, ბედაური, ტაიჭი, სინიბი, ჯინიბი (სინიბი და ჯინიბი გამორჩეულად მუხლმაგარი ცხენია; ამ უკანასკნელი ტერმინისგანაა ნაწარმოები საჯინიბო და მეჯინიბე). რამდენიმე სინონიმი აქვს უჯიშო (უხეირო) ცხენსაც: ჯაგლაგი, ლაფშა, ჯახრაკა, ჯაგჯაგა, ჩაქჩაქა, ბახი...

ცხენოსნობის მოყვარულები დიდად აფასებენ ცხენის შეფერილობას. აქ უკვე გემოვნებაა მთავარი. ზოგს უფრო ზერდაგი ან ჩალა მოსწონს (ოქროსფერი, ჩალისფერი), ზოგს — აბრაში (თეთრი ფერისა, შავად ან

სხენი

ერთბუდი

წითლად დაწინწყლული), სხვას — სისვი, ლეგნა, ლურჯა, ნისლა ან ტრედანი (ლურჯი ფერისა), ლუში (მოლურჯო), ქურა, ქურანი, შვინდა, წაბლა, ქარცი, რახსი, ხზედი (წითელი), სარია, თაფლა, ალათი, უღალი (ბაცი წითელი), ამლაყი (ჭრელი, თვალეზთან და ნესტოებთან წითელი ლაქებით), შავრა (შავი), საღირა, საღარი, ნიშა (თეთრშუბლიანი), ფეხკავშა (კოჭებს ქვემოთ თეთრი ფერისა) და ა. შ.

ამასთან დაკავშირებით გავიხსენოთ რამდენიმე სტრიქონი ქართული პოეზიიდან:

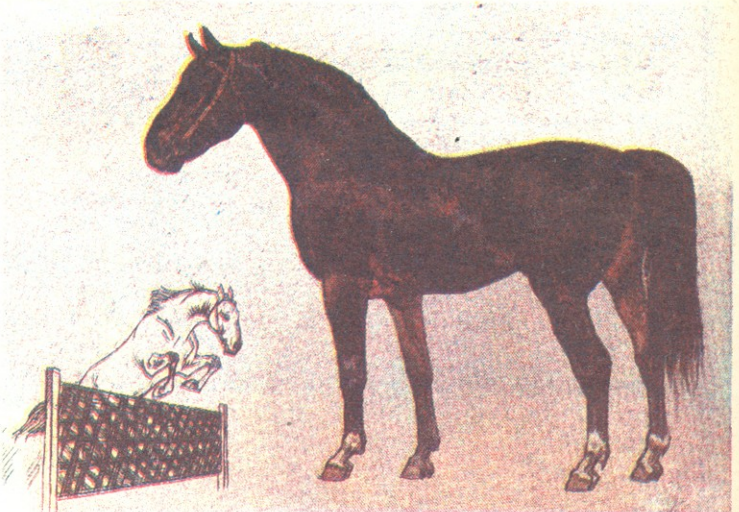
„ნურც დანახვამ შენს ჭურან ცხენსა.
თორამ ის ბიჭი განანახს ბავრსა“.
(ილია)

„და შუპოვრად მას ჰუნე თვისი
შავის ბაღის წინ გამოუჭროლდას“.
(ბარათაშვილი)

„ცხენი საღა ბუავ, მიტირა,
ის შენი ცხენი — საღარი“
(ვაშა)

„შატილს მინდიათ მოიდა
ზარდაბით რვალიანითა“.
(ვაშა)

ქართულში გვაქვს ცხენის პატრონთან დაკავშირებული საინტერესო ტერმინები: ცხენკარგი (კარგი ცხენის პატრონი), ცხენკეთილი (იგივე), ცხენმალი (მალი, მარდი ცხენის პატრონი)...

ლატვიური საზიდავი

მეობარი

მრავლად გვაქვს ცხენის სვლასთან დაკავშირებული ტერმინები: ნავარდი, დაოხება, ჭირითი, თამაში, გელ- ვება (ლაღად ჰენება), გაქუსლვა, ჩორთი ან თოხარიკი, ჭევჭევი (ცხენის მიქუსლ-მოქუსლვით სვლა) და ა. შ.

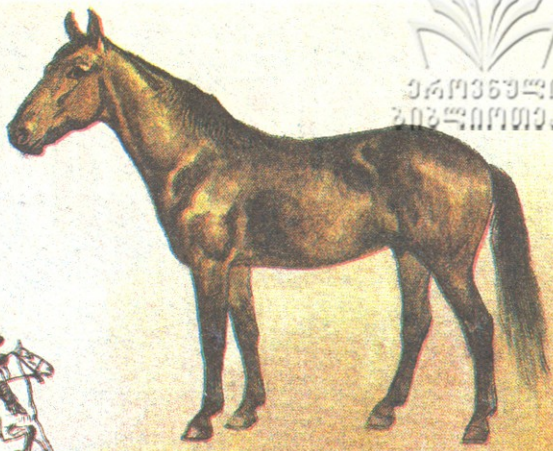
ახლა ცხენოსნური სპორტის ქართული სახეობებიც გავიხსენოთ: ჩოგანბურთი (იგივე ცხენბურთი), ისინდი, ყაბახი, დოლი, მარულა...

ზემოთ ნათქვამი სრულ უფლებას გვაძლევს ვიფიქ- როთ, რომ ქართველი კაცი ცხენს უხსოვარი დროიდან იცნობს და ალბათ ადამიანთა საზოგადოების პირველივე საფეხურიდან მეგობრობს მასთან.

გავცნოთ მსოფლიოში გავრცელებულ ცხენის რამ- დენიმე ჯიშს.

ერთ-ერთი ყველაზე უფრო უძველესია არაბული წმინდა სისხლის ცხენი. იგი მნახველს ატყვევებს სილა- მაზით, მთელი სხეულის პროპორციული, ჰარმონიული აღნაგობით. აქვს პატარა თავი, დიდი მეტყველი თვალები, გედივით მოდერილი ყელი, სწორი, ჩამოქნილი ფე- ხები. ეს ჯიში მარდი და მოქნილია, გამოიყენება საფერ- ხედ, სპორტში, საცირკო წარმოდგენებში.

უბაბარდული ჯიში ჩრდილო კავკასიის აბორიგე- ნია. გარეგნულად ძალზე ლამაზია, ამავე დროს, საოც- რად ამტანი და დამჭერი, დღისით თუ ღამით შეუძლია საათობით იაროს მთის ბილიკებით. ისიც საფერხედ, სპორტულ შეჯიბრებებსა და საცირკო სანახაობებში გა- მოიყენება.

უარაბარდული

ბრბენინური ჯიში გერმანული წარმოშობისაა. ეს არის ღონიერი, ენერგიული, დამჭერი ცხენი. იყენებენ უმთავრესად საფერხედ. უმეტესად გვხვდება შავრა და ქურანი.

უარაბარდული ჯიშის სამშობლოა უზბეკეთი. ამ ჯიშის ცხენის სახელი ჯერ კიდევ ალექსანდრე მაკედო- ნელის ისტორიკოსთა ნაშრომებში გვხვდება. მისი უმ- თავრესი ღირსება უნივერსალობა — გამოიყენება სა- ფერხედაც და სასაბალნედაც. შეუძლია ჩორთით სიარუ- ლი საათში ათი კილომეტრის სიჩქარით. შეფერილობის მიხედვით უფრო ხშირია ლუში და ქურანი.

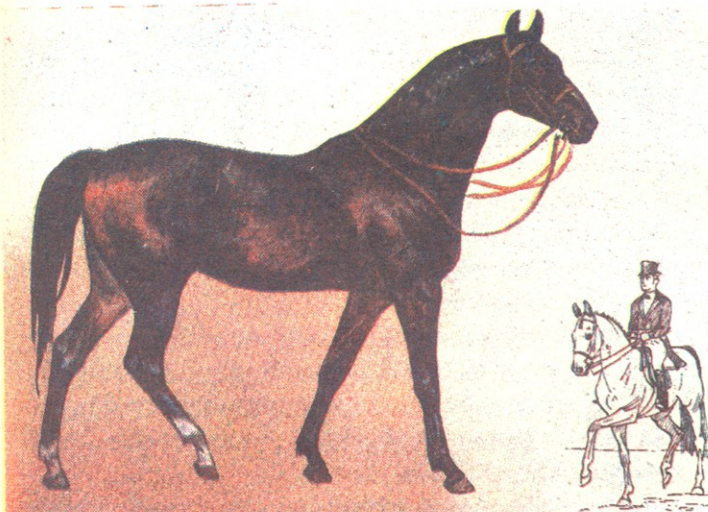
ორლოვური თოხარიკი ერთდროულად მესაზიდ- რეცაა და ეტლში შესაბმელიც. ამ ჯიშის ერთ-ერთმა ცხენმა 1600 მეტრი მანძილი 2 წუთსა და 0,1 წაწში გა- ირბინა. გვხვდება ლუში, შავრა და ქურანი.

ასალტაჟურის სამშობლოა თურქმენეთი. ესეც ერთ-ერთი უძველესი ჯიშია, რომელსაც, სულ ცოტა, სამი ათასი წლის ისტორია აქვს. იგი გრაციოზული, მო- ქნილი და განსაკუთრებით ამტანია. გვხვდება ზერდაგი, თაფლა და ქურანი. ერთი თურქმენული ლეგენდის თა- ნახმად, ერთხელ ახალტეკინური ცხენი სისწრაფეში არ- წივს გასჯიბრებია და უჯობნია კიდევ მისთვის. მას შემ- დეგ ამ ჯიშის ცხენებს ფრინველის სახელებს არქმევენ.

ლატვიური საზიდავი მომცრო ტანის, ფრიად მოქნილი, ამტანი, ენერგიული ცხენია. იგი საფერხედაც გამოიყენება.

უკრაინული სავარხე გამოირჩევა ჰარმონიული აღნაგობით, ამტანობითა და გაბედულებით. ძირითადად გვხვდება შავრა და ქურანი.

დასასრულ, არ შეიძლება არ ვახსენოთ საკუთრივ ქართული ცხენის ჯიშები, განსაკუთრებით — ხმვსუ- რული და მებრული. პირველი მათგანი უმთავრესად ამტანობით, ხოლო მეორე — სისწრაფითა და სიმკვირ- ცხლით გამოირჩევა. მეგრული ცხენი თითქმის ყველა- ნაირი შეფერილობისა გვხვდება.

უკრაინული სავარხე

ბისუფი ლეკუთის სეჟი

თამილა გობოლაკე

ზღაპარი

მხატვარი იოსებ სამონაძე

მაისის მშენიერი საღამო იყო. პატარა ნინო თავისი სახლის წინ ბაღში წამოწოლილიყო, ყვავილებს შორის, და ცას მისჩერებოდა. უცებ ვიღაცის ნაზმა ხელმა ჭოგრიტი მიაწოდა. ნინომ ახლა ჭოგრიტით დაიწყო ცის თვალიერება. ღმერთო, რა სანახაობა გადაეშალა თვალწინ! კრიალა ცაზე მთელი სამეფო მოჩანდა — პაეროვანი ციხე-დარბაზები, ცისფერი მთები და ცისფერი ცხვრები, მშვიდად რომ იცოხნებოდნენ ცისფერ მდელოზე. ცისფერ ქვეყანაში (ნინომ არ იცოდა, რომ ეს ცისფერი ლანდების სამეფო იყო) ყველაფერი ნაზ-ნარნარად მოძრაობდა.

— ნეტავი, ყველაფერი ახლოს დამანახა, — ინატრა ნინომ და ჭოგრიტის რგოლს წვალბა დაუწყო. მალე თვალწინ გადაეშალა ცისფერი ლანდების სამეფოს ცხოვრება, მისი ერთი დღე, დედამიწის ერთ წელიწადს რომ უტოლდება.

აი, რა ხდებოდა ცისფერი ლანდების სამეფოში: შემფოთებული მოქალაქეები აქეთ-იქით აწყდებოდნენ და ერთმანეთს აღელვებით აუწყებდნენ:

— დედოფალი ცისნამი განსაცდელშია, დედოფალი ცისნამი ტირილს აპირებს, მეხმეხა უფლისწულისგან წერილი მიუღია!

მართლაც განსაცდელში იყო დედოფალიც და მთელი სამეფოც. დედოფალ ცისნამს მეხმეხასაგან ოქროს გრაგნილი მიეღო მრისხანე მოთხოვნით: ან ცოლად გამომეყვი, ანდა ჩემს მეეტლეს გამოგზავნი ელვა-ჭექის თანხლებით და შენს სამეფოს დავარბევო. რა ქნას დედოფალმა? ცისფერ ტახტზე მჯდარი, ცისფერი მარათი ივრილებს შევარდისფერებულ ლოყებს, საცაა, ცრემლით აევსება ცისფერი თვალები.

ისე, მეხმეხა მისი ხშირი სტუმარია, მობრძანდება ოქროთი შეჭედილი ეტლით, ჭექია-კლანკიას თანხლებით, ერთ წუთს დარჩება და მთელი სამეფო ცრემლად იღვრება.

დედოფლის ღრუბელა მხლებლები ამირიზებიან, ერთმანეთს ეკვრიან და მეხმეხას უბღვერენ. ვერა და ვერ შეეგუენ, არ მოსწონთ და, რაღა თქმა უნდა, არც საყვარელი დედოფალი ემეტებათ მისთვის. თვითონ ცისნამს ზომ არა და არ მოსწონს წარბებმოქუშული, უზარმაზარი, ღრიალა მეხმეხი, მას ზომ... მას ზომ მოხდენილი, ტანწერწეტა, ათასფრად აბრჭყვიანებული ცისარტყელა მოსწონს. ცისარტყელა მეხმეხას შემდეგ ესტუმრება ხოლმე ცისნამს, მოწიწებით თავვანს სცემს დედოფალს, შორით უმზერს და უხმოდ ეალერსება. ამ დროს მთელი სამეფო ნათდება, ღრუბლებიც კი იატაკზე გაწვებიან, ცისნამი იღიმება და მისი ქვეშევრდომნიც ხარობენ, მღერიან და ცეკვავენ. რა ქნას, როგორ ჩამოიშოროს მეხმეხა, ან ცისარტყელას გულისნადები როგორ გაიგოს?

დედოფალ ცისნამს თავისი მრჩეველი ჰყავს — ცისფერი სარკე. ის ეუბნება ხოლმე სიმართლეს, ზოგჯერ მწარესაც კი, ახლაც ჩაიხედა სარკეში ცისნამმა და დანისლულმა სარკემ ყრუდ ჩაიქირქილა: „ქორწინება გარდაუვალია, ემზადე, მეხმეხას შენთვის საოცარი კაბა მოაქვს, ვარსკვლავებით მოჩითული, ცის ყვავილებით მორთული, ნათელი და ბნელი ძაფებით ამოქარგული. ჭექიამ ოქრომჭედელს ისეთი ბეჭედი შეუკვეთა, თითზე რომ გაიკეთებ, ჯადოსნური ძალა მოგეცემა, ურჩსა და მტერს დაამარცხებ, მარად მშვიდად იქნები... მეტი რა გინდა?“

— ჩაქრი, ჩაქრი! — გამწარებით ამოიკენესა დედოფალი. — ოო, ვინ მიშველის, ვინ გამიგებს, ვინ გამახარებს?! — კენესის ცისფერი დედოფალი, სურნელოვან კამასა და ვარდის წყალს იპკურებს. ცრემლები მოადგა, საცაა, ატირდება.

— არ იტირო, რა, არ იტირო, დედოფალო, — ეხეწება ნინო ცისნამს. დედოფალი რომ ცრემლად დაიდვაროს, ნინო უნდა წამოხტეს და შინ გაიქცეს, იქ კი ფაფა ელოდე-

ბა, მერე ბოსტნეულის საძაგელი წვნიანი უნდა ჭამოს, მერე დაჯდეს და ფანჯრიდან უყუროს წვიმას. არ უნდა ნინოს არც წვიმა, არც წვნიანი.

უეცრად გაახსენდა, ბებომ რომ უთხრა კვირას, თებერვალში ხშირად ჩოხადამპალა იცისო. ესე იგი, როცა ზამთარია და წვიმს, ჩოხა ან პალტო სველდება და ლპება, ამას ჩოხადამპალას უწოდებენ. ნინოს იგი დაგლეჯილჩოხიან ეშმაკ მოხუცად წარმოუდგენია, ბუჩქა წარბებიდან რომ იწურავს წვიმის წვეთებს.

— ჩოხადამპალას უხმეთ, ჩოხადამპალას, ის გიშველით, გაატანა დედოფალ ცისნამის მაროდან მონაბერ ნიავს ნინომ ფიქრი.

ნიავმა უმალ აიტაცა დანაბარები და მოკრძალებით მუხლი მოიყარა ცისნამის წინაშე.

— ცისმალალო, ცადმშვენიერო და ცისდარო დედოფალო, იქნებ ჩოხადამპალასათვის გეხმოთო, პატარა გოგომ, ნინომ შემოგიტოვალათ დედამიწიდან!

— ჩოხადამპალას... იმ ჩამოგლეჯილსა და დაკონკილს? არა, არა... თუშცა... სხვა რა გზა მაქვს, მოძებნონ ჩოხადამპალა, ოღონდ ისე, რომ მეხმეხამ არ გაიგოს, არც ჭეჭიამ, არც მეხმეხას შეეტლემ!

— გისმენთ და გემორჩილებით! — მიუგო ნიავმა და გაფრინდა.

ჩოხადამპალა კი ცხრა მთას იქით, დანგრეულ ქოხში იჯდა და ფანდურს აჟღერებდა:

„ჩოხადამპალაო, მართლა დამპალაო,
დელი-დელა, დელი-დელა, მართლა დამპალაო.
როგორც დამპალაო, ისე გამშრალაო,
დელი-დელა, დელი-დელა, მართლა გამშრალაო.
მართლა გამშრალაო, თუ არ დამპალაო,
დელი-დელა, დელი-დელა, მართლა გამშრალაო.“

მოფრინდა ნიავი, ფეხმარდი შიკრიკი, სახურავზე ჩალა ააშრიალა, მორიდებით შეუღო ჩოხადამპალას კარი და გაუღიმა:

— მისმა უდიდებულესობამ, ცისნამ დედოფალმა გიბრძანათ, ეახლოთ, ოღონდ ისე, რომ არც მეხმეხამ გაიგოს, არც მისმა შეეტლემ, და არც ჭეჭიამ.

— შენი ჭირიმე, ნეტა, რისთვის დაეჭირდი დიდ დედოფალსა, ჰა?

— არ ვიცი, არ ვიცი, არ ვიცი, — მიუგო ნიავმა, ერთი წამოუბერა და ჩოხადამპალა თავისი ფანდურით დედოფლისკენ გააქროლა. მიჰქრის ნიავი, მიაპროწილებს ჩოხადამპალას, იმას კი ჩოხის დაგლეჯილი კალთები უფრიალებს.

მეხმეხა უფლისწული კი თავის რკინის სასახლეში იჯდა, რკინის სავარცხლით ქორორს ივარცხნიდა და თავისთვის ბუხუნებდა: „არა, რას იპრანჭება ეს ცისნამი, ვის იწუნებს — მე, მეხმეხას, მხარბეჭიანს, მგრგვიანვზმიანს, მძლეთამძლეს? ნეტავ, ჩემზე უკეთეს ვის იშოვის?! თუშცა, ქალებმა ასე იციან, ჯერ გაიპრანჭებიან, მერე კი... ვითხოვ ცოლად და სასახლეში ჩავკეტავ. იყოს და ინებივროს, მე კი... მე კი ცისქვეშეთის მბრძანებელი გავხდები, ძლიერი, ურყევი, მიწასაც დავიმორჩილებ და მაშინ...“ მის

წინ მდგომ ვარდიხვერ ბროლის ბურთს ხელი მოუჭირა:

— ბურთო, აბა, ბურთო, ერთი ჩემი ქალბატონი მაჩვენე, რასა იქმს!

ბროლის ბურთმა გაიბრჭყვივიალა, თვალები გადაატრიალა და მეხმეხას ცისნამი დაანახვა. დედოფალი სარკის წინ იჯდა და ჩოხადამპალას ელოდებოდა. აი, ისიც გამოჩნდა. ნიავმა რბილ ცისფერ ხალიჩაზე ჩამოსვა ჩოხადამპალა. იმან მუხლი მოიყარა, ჩოხის კალთები დაიწურა, ბუჩქა წარბებზე დაკოჭრილი თითები გადაისვა და აკრიახდა:

— დიდებულო, ცისდარო და მშვენიერო დედოფალო, თქვენი ჭირიმე, თქვენი დარდი ჩვენი დარდია, თქვენი სიხარული — ჩვენი სიხარული. თუ გამოგადგები რამეში, მტლედ დაგედები, ოღონდ კი შევძლო...

— ეჰ, ჩემო ჩოხადამპალა, მეხმეხა უფლისწული ხომ გაგიგონია, ის უნდა მოვატყუოთ.

— მე, მე მიპირებენ მოტყუებას?! ჰა, ჰა, ჰა, საინტერესოა! — აროხროხდა მეხმეხა, ბროლის ბურთის წყალობით გაფაციცებით რომ უგდებდა ყურს დედოფალსა და ჩოხადამპალას საუბარს.

— დიდებულო და მშვენიერო ცისნამო, აბა, მე რა უნდა გირჩიო, ბებერი ვარ, ჩოხა დამიღობა; ქოხიც, საცაა, თავზე წამომექცევა, ფანდურის სიმებიც დაწვეტაზეა, ჩემი გულიც ძაფზე კიდიო, — აწუწუნდა ჩოხადამპალა, თან დედოფალს ბურჩა წარბებსქვემოდან თვალით რაღაც ანიშნა.

დედოფალი ცისნამი ჯერ გაბრაზდა, მერე კი მიხვდა და გაეღიმა:

— საქორწინო საჩუქარი მინდა მივართვა მეხმეხას, ისე, რომ ვერ გამოიცნოს, რა არის. შენ ხომ მზესთან კარგადა ხარ, წვიმაც სულ შენთან მოდის რჩევის საკითხავად...

— იპ, წვიმა რაღა სახსენებელია, თქვენი ჭირიმე, ისიც ხომ მეხმეხას შეგირდია, ჩემთან რომ ღვინოს მივართმევ, ხუმრობით, ვითომ ჭიქა წაექცა, დამასველებს ხოლმე, ეგ არის და ეგ. მაინც, როგორი საჩუქარი ნებავს დიდ დედოფალს?

მეხმეხა ცნობისმოყვარეობამ შეიპყრო, გაუხარდა, გაიბღინდა, ქოხორი შეიგრიხა, თვალები დააჭყიტა და ბურთს დააცქერდა.

— ისე-ასე, ისე და ასე! — თქვა თითების თამაშით დედოფალმა და გაიღიმა, ვარდისფერ ლოყებზე ნაჩრეტები დაანდა, ცისფერი თვალები ეშმაკურად აუციმციმდა.

— აა, ისე-ასე გნებავთ? ისე-ასე ადვილია, კი ბატონო, ოღონდ უბრძანეთ, მასალა გამიმზადონ.

— ბრძანე, ჩემო ჩოხადამპალა!

— ერთი კოვზი ოქროს მტვერი, ერთი კოვზი ვერცხლისა, ერთი კოვზი კამის სურნელი, ერთი კოვზი ვარდისა, ერთი კოვზი ტყუილი წვნიანი, ერთი კოვზი მანანას ფაფა და ერთი მეტეორიტის პატარა ნატეხი, პო, თქვენი ცრემლის წვეთიც მიბოძეთ და... — ჩოხადამპალამ ნაჭერში გახვეული რაღაც ამოიღო, დედოფალს თვალი ჩაუპაჭუნა და...

— ყველაფერს მოგართმევენ! — განუცხადა დედოფალმა. — სად იმუშავენ, მოხუცო?

— დიდ ბოღიშს მოგიხდით, დედოფალო, მაგრამ, თქვენი ჭირიმე, თქვენს საწოლქვეშ უნდა გავაკეთო, სიბნელეში, თქვენც საწოლქვეშ უნდა იჯდეთ.

— ეს როგორ იქნება?! — წარბი შეჰყარა დედოფალმა და თვალები დააბრიალა.

— რა ვქნა, დედოფალო, ასეა და...

— კარგი, კარგი!

ჩოხადამპალამ ჩოხის კალთები აიკეცა, მიიხედ-მოიხედა და საწოლქვეშ შეძვრა. მალე ცისფერი ხონჩით ჩამოთვლილი მასალა მიართვეს. დედოფალი საწოლზე ჩამოჯდა და ცისფერი ქოშები ერთმანეთს მიუწკაპუნა.

— დაიწყე?

— ჯერ არა, ჯერ არა! — გამოსძახა ჩოხადამპალამ.

მეხმეხას კი სული სძვრება, ისე უნდა დაინახოს, რას აკეთებს ჩოხადამპალა, მაგრამ რას დაინახავს, ტახტზე ცისფერი ფარდაგია ჩამოფარებული!

— მზადაა! — შესძახა ჩოხადამპალამ. — მოვრჩი!

ამოგანგლული, გაცისკროვნებული ჩოხადამპალა კრუსუნით გამოძვრა და დედოფალს ცისფერ ქალღმერთში გახვეული საჩუქარი მიართვა. დედოფალმა ცისნამმა თავი ეჭვით გადააქნია, მერე ნიავს ცისფერი ბუმბული და ცისფერი

ქალღმერთი მოატანინა და წერილის წერა დაიწყო. ჩოხადამპალა ჩურჩულთ კარნახობდა:

— „დიდო და დიდზე დიდო, დიდცხვირა, დიდპირა, დიდხმიანო, დიდხმლიანო მეხმეხა უფლისწულო! მივიღე თქვენი ბარათი და წინადადებაც. ეს ჩემთვის დიდი პატივია. გთხოვთ, მიიღოთ ჩემი საქორწინო საჩუქარი და შემატყობინოთ, მოგეწონებათ თუ არა. თუ არ მოგეწონებათ, ცოლობაზე უარს გეტყვით, აბა, უგემოვნო ქალი რა თქვენი საკადრისია?! ხოლო თუ მოგეწონებათ, ქორწილის სამზადისს შეუდექით!“

— ოპ, ოპ, მომეწონება, რას არ მომეწონება! — წინდაწინ აბღავლდა მეხმეხა და ქოხორს ისე დაუწყო ვარცხნა, სულ ნაპერწკლები /სცვიოდა.

წერილი და საჩუქარი გაიგზავნა, ჩოხადამპალას კი დროებით ცისფერ ვომურში მიუჩინეს ბინა, ბატკანთან, ცისფერი ხშიადი და ცისფერი ღვინოც მიართვეს. დედოფალი ეჭვობდა, შიშით კანკალებდა, ვაითუ ჩოხადამპალას ხერხმა არ გაჭრასო.

ორმა ცისფერმა ლანდმა მიართვა მეხმეხას დედოფლის საჩუქრი და გრაგნილი .

მეხმეხა მაშინვე დასწვდა ცისფერი ლანგრით მირთმეულ საჩუქარს, ეტეკრა და გახსნა, წერილისთვის კი ზედაც არ დაუხედავს.

— უპ, უპ, უპ! რა არის ეს?! — მეხმეხას ცხვირში რაღაც მწარე ეცა, შეუღიტიანა და თვალები აუწვა. აცეკვდა სიმწრისაგან მეხმეხა, აეწვა თვალები, ცხვირი, პირი. საჩუქარი კი ბოლავედა და ხრჩოლავედა. გამწარებულმა მეხმეხამ ფეხი ამოჰკრა და ცხრა მთას იქით, იმის იქით და კიდევ იქით გადაისროლა. სიმწარე მაინც არ ეშვებოდა. წვიმა დაიხმარა, აბანო გაახურებინა, მაგრამ უფრო გამწარდა. სიმწრისაგან ცეცხლს აფრქვევდა, კბილებს აკრაჭუნებდა და, შიშველი, სასახლეში გრიალ-გრიალით დაქროდა, სულ დაავიწყდა დედოფალი ცისნამიც და მისი პირობაც. ხოლო როცა ლანდებმა მოკრძალებით შეახსენეს, რა გადავცეთ დედოფალს პასუხად, დაიდრიალა:

— ჯანდაბას თქვენი წერილიც და თქვენი პრანჭია დედოფალიც! ვაი, ვაი, შიშველეთ!

ლანდებმა ახლა წერილობითი პასუხი ითხოვეს. გააუბულმა მეხმეხამ ერთი სიტყვა ძლივს დაჯდაბნა ვარდისფერარშიიან შავ ქალაღზე და სააბაზანოსაკენ გაეარდა. თან განუწყვეტლივ ღრიალებდა:

— ვაი, ვაი!.. უი, უი!..

წავიდნენ ლანდები და დედოფალ ცისნამს გრაგნილი მიართვეს. დედოფალმა ჯერ ვარდის წვეთები დალია დასამშვიდებლად, ხელის კანკალით გახსნა იგი და „არა!“ რომ წაიკითხა, ისე აკისკისდა, მთელი დარბაზი განათდა. გახალისდნენ, გამხიარულდნენ ქვეშევრდომები, აცეკვდნენ ღრუბლები, ნიავე ჩოხადამპალასთან ერთად ბუქნას უვლიდა.

— ერთი, ჩემო ჩოხადამპალა, აქეთ მობრძანდი! — უბრძანა დედოფალმა.

ჩოხადამპალამ ჩოხის კალთები ჩამოიწურა, მუხლზე დაეცა და წარბებზე ხელი გადაისვა.

— მადლობა მომიხსენებია რჩევისათვის, საჩუქარი

გერგება — ახალი ცისფერი ჩოხა. მოართვით! ოღონდ ის მითხარი, რა ჩაუყარე მეხმეხას ასეთი იმ შენს საჩუქარში?

— დიდი მადლობა მომიხსენებია, დედოფალ, ჩოხისთვის, დიდი მადლობა. იქნებ ახლა მაინც გავშრე... რაც შეეხება საჩუქარს, — ინდური წიწაკის ფხვნილი მქონდა შემონახული და ის დავამატე საფანელად, ვიფიქრე, უცხოური უფრო კარგი იქნება-მეთქი, რა ვიცოდი, აბა, რა ვიცოდი, თუ ბატონ მეხმეხას არ მოეწონებოდა!

— არ იცოდი და არც იყო საჭირო! — გაუღიმა ცისნამმა და დარბაზს მოხვეწება უბრძანა, თვითონაც დაწვა ცისფერ ტახტზე და ღამის შავ ლანდს თითი დაუქნია. ახლა კი შეუძლია იოცნებოს ცისარტყელა უფლისწულზე, თავისთვის, ჩუმად, ნაზად იოცნებოს...

ჩოხადამპალა კი სახლისაკენ გაბუნძულდა, თან სულზედ იყურებოდა, ეს რა კარგი ჩოხა მიბოძა დედოფალმაო. მაგრამ მეხმეხასაგან გაგულისებული წვიმა წამოეწია და ისეთი კოკა გადაასხა, ჩოხადამპალა თავიდან ფეხებამდე გაილუშმა. კრუსუნ-კრუსუნით შეძვრა თვის ქოხში...

ამასობაში კარგა ჩამობნელდა. ნინოს უკვე, კარგა ხანია, ეძახიან სახლიდან. მირბის ნინო და თან ცას თვალს არ აშორებს, საცაა, ვარსკვლავები ამობრწყინდებიან.

— მერე, მერე რა იქნება? — ფიქრობს ნინიკო, თან შინისაკენ მიიჩქარის, გულში კი ამბობს: მე კი აღარ გავახსენდი დედოფალ ცისნამს?..

ნინომ ივასშმა და დასაძინებლად მოემზადა. საწოლისკენ რომ წავიდა, უცებ შედგა. ცაზე დიდი და ნათელი მთვარე კაშკაშებდა. ვარსკვლავებიც თვალებს აბრიალებდნენ და თვალს უკრავდნენ ნინოს.

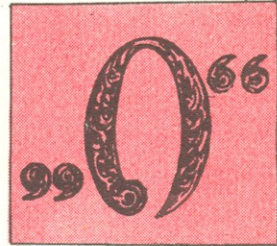
უეცრად ნინომ საბანზე ცისფერ ქალაღში გახვეული შეკვრა დაინახა, გაუკვირდა, ერთი პირი იფიქრა, გაბრაზებულმა მეხმეხამ ხომ არ გამომიგზავნაო, მაგრამ საჩუქარი ისე მიმზიდველად გამოიყურებოდა, რომ მაინც გახსნა. ცისფერ ქალაღში ცისფერი თმის სამაგრი ბუმბული იდო და ნინო მიხვდა, რომ ეს დედოფალ ცისნამის საჩუქარი იყო, ბუმბული გულში ჩაიკრა და ტკბილი ძილით დაიძინა. ცისფერი ლანდების სამეფოშიც ტკბილად ეძინათ...

ინტროპლივი. ზოგჯერ რელიგია ისტორიისათვის ინახავს ენას, რომელიც, როგორც სალაპარაკო, უკვე „მკვდარია“. მაგალითად, „მკვდარი“ ლათინური დღეს მხოლოდ რომაულ-კათოლიკური ეკლესიის ოფიციალური ენაა.

ბერძნებმა, რომლებმაც ჩვენს ერამდე დიდი ხნით ადრე მოინახულეს ეგვიპტე, აღმოაჩინეს უცნაურ ნახატებიანი მონუმენტები. ამ ნიშნებს, რომელთა წაკითხვაც მხოლოდ ქურუმებს ძალუძდათ, ბერძნებმა იმრობლივში უწოდეს (იეროს — წმიდა და გლიფინ — ამოკვეთა). ამრიგად, სიტყვა იეროგლიფი ნიშნავს „ქვაზე ამოკვეთილ წმიდა წარწერას“.

ეგვიპტელებზე ადრე დამწერლობა ჰქონდათ შუმერებს (მესოპოტამია, შუამდინარეთი — ტიგროსსა და ეფრატს შორის). ისინი წერდნენ ნედლ თიხის ფირფიტებზე, „კალამად“ ისმარებოდა წერწამახული ქოხი. შუმერული დამწერლობის ნიშნები სოლებს ჰგავდა, ამიტომ ამ დამწერლობას სოლენი-ბური ანუ ლურსმწული ეწოდა.

ინშინარი. სიტყვა ინფინერი მომდინარეობს ლათინური სიტყვისაგან ინფინიონს — ნიჭიერი, ტალანტიანი. ასე უწოდებდნენ ადამიანს, რომელიც განუწყვეტლივ რაღაცას იგონებდა.

ამჟამად ინშინარს უწოდებენ უმაღლესი განათლების მქონე ხეცვილისტს, რომელიც ტექნიკის ამა თუ იმ სფეროში მუშაობს.

მომზადა ნ. მარინიამ

სპორტის ყველა სახეობა — ფეხბურთი იქნება ეს თუ მძლეოსნობა, კალათბურთი თუ ცურვა, კილაობა თუ ცხენოსნობა — თავისებურად ლამაზი და შთამბეჭდავია. პირადად მე დღემდე ფეხბურთი სრიალის მო-

ტრფიალად და ერთგული დავრჩი. გუშინდელივით მახსოვს ბავშვობის დროინდელი ფილმი „ოქროს სიმფონია“ და ამ სურათის ხილვით გამოწვეული არაჩვეულებრივი აღტაცება. გამჭვირვალე ყინული, გედებივით მოსრიალე მსახიობები, უჩვეულო ილეეთები და ნახტომები, ბრწყინვალე ქორეოგრაფია და მომაჯადოებელი მუსიკა...

შემდეგ — ევროპისა თუ მსოფლიო ჩემპიონატებით გატაცება... ისიც კარგად მახსოვს, რომ, ტელეეკრანთან საათობით მიჯაჭვული, მღელვარებით ვადევნებდი თვალს ალენ კალმას, ემერის დანცერის, ონდრეი ნეპალას, სერგეი ჩეტვერუხინის, ირინა როდნიანს, ლიუდმილა პახომოვასა თუ სხვა ვარსკვლავების ვირტუოზულ ტექნიკას, საოცარ პლასტიურობას და შთაგონებულ სახეებს. და ამოდ ვეძებდი მათ შორის ქართველ სპორტსმენებს... რატომ?

მიტომ, რომ სპორტის ამ სახეობის ტრადიციები საქართველოს არ გააჩნდა, არ არსებობდა სათანადო მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა, და, რაც მთავარია, არ იყო ინტერესი.

ერთხელ ბაკურიანში მაღალი თანამდებობის პირის მეუღლე და შვილი იმდენად მოიხიბლნენ ყინულის მოედანზე მოსრიალე ახალგაზრდებ-

როცა დანობაში მიხვდები

ჯემალ პასარაძის ფოტო

ბით, რომ თავადაც გაუჩნდათ ციგურებზე დადგომის სურვილი. ძალეზიცი მოსინჯეს, მაგრამ, რასაკვირველია, არაფერი გამოუვიდათ. იმედი მაინც არ დაუკარგავთ და ბაკურიანში ყოფნის პერიოდში გულმოდგინედ ვარჯიშობდნენ. შემდეგ თავისი გატაცების შესახებ ოჯახის უფროსსაც მოახსენეს, და აი, ასე, სრულიად უბრალოდ, თბილისში ფეხბურთი სრიალის ბავშვთა სპორტული სკოლის გახსნა გადაწყდა.

იმ ხანებში დედაქალაქში სპორტის სასახლის მშენებლობის დაწყებას აპირებდნენ. ნაგებობის უჩვეულო პროექტის გამო ჯერ სასინჯი თალი აიგო. გამძლეობის შემოწმების მიზნით მასზე უამრავი სიმძიმე დააწყვეს. საბედნიეროდ, კონსტრუქციამ გამოცდას გაუძლო და ამ გაანგარიშების საფუძველზე შემდეგში უნიკალური სპორტის სასახლე აშენდა. მაგრამ ნაგებობას ღირსებებთან ერთად სერიოზული ნაკლოვანებაც აღმოაჩნდა: არენის არასაკმარისი ზომა 23×45 მ, როცა, სტანდარტის მიხედვით, იგი 30×61 მ უნდა ყოფილიყო. ამ ფაქტმა ხელი შეუშალა საერთაშორისო შეჯიბრებების მოწყობასა და სახელოვანი კოლექტივების გასტროლებზე მოწვევას.

სპორტის სასახლე საექსპლუატაციოდ 1963 წელს გადაეცა, 1964 წელს კი სასინჯ შენობაში ბავშვთა სპორტული სკოლა გაიხსნა.

იმ დღიდან მოყოლებული, მისი

უცვლელი დირექტორი ბატონი ნოდარ ნათაძეა.

— საქმის აწყობა თავიდანვე გაგვიკვირდა, — გვიყვება ბატონი ნოდარი, — რადგან მწვრთნელთა სათანადო კადრები არ გვყავდა. მოვიწვიეთ მოსკოველი ედუარდ პლინერი, რომელმაც, როგორც იტყვიან, მართლა ფეხზე დააყენა ჩვენი გოგონები და ბიჭები.

1966 წელს კი ლენინგრადიდან სა-

მუშაოდ ვალენტინა რეტივიჩი ჩამოვიდა. არახელსაყრელი პირობების მიუხედავად, ეს დაუღალავი ქალი ენერჯისა და ცოდნას არ იშურებდა, რომ ქართველი ბავშვები საკავშირო შეჯიბრებებზე გასულიყვნენ და იქ ეთქვათ თავიანთი სიტყვა: არახელსაყრელ პირობებში ბაზის უქონლობას, არასტანდარტულ 25×25-მ მოედანს ვგულისხმობ. ალბათ თქვენც დამეთანხმებით, რომ ასე მცირე ფართობზე მხოლოდ მოყვარულმა შეიძლება იმუშაოს, ნამდვილ სპორტსმენს კი, რომელიც გამარჯვებასა და მიღწევებზე ფიქრობს, ძალზე გაუჭირდება.

28 წლის განმავლობაში 50 ათასამდე ბავშვმა გაიარა ამ სკოლის კედლებში, მრავალმა გვასახელა, მრავალი მოყვარულად დარჩა. ერთი რამ უდავოა: აქ მოსული ადამიანი ყინულს აღარ ღალატობს.

37 ჯგუფს 22 მწვრთნელი ავარჯიშებს, ბევრი მათგანი ჩვენი ყოფილი აღსაზრდელია, ახლა უკვე მასწავლებლად რომ მოველინა ნორჩ მოციგურავეებს და ამ ლამაზი სპორტის სახეობის სიყვარულს უნერგავს მათ.

ყოველდღიურად ვარჯიში ოთხ საათს გრძელდება, დილით და საღამოს. დაღლილობა ბავშვებს თითქოს სულაც არ ემჩნევთ, სიხარულითა

ენთია...

და მონდომებით ხვეწენ ოსტატობას. ვახტანგ უსანეთაშვილიც ამ სკოლის აღზრდილია, ახლა კი პატარებს ამეცადინებს.

— ვერ წარმომიდგენია სხვაგან მუშაობა, — ამბობს ვახტანგი, — თუმცა მთელი დღე გაყინულ დარბაზში ვიმყოფები. მოსწავლეები შვილებივით მიყვარს, მშობლებთან

ნაც მეგობრული დამოკიდებულება მაქვს, ერთი ოჯახივით ვართ, ერთად ვცდილობთ, ბავშვები ჯანმრთელ და საზოგადოებისათვის ვარჯის ადამიანებად აღვზარდით.

გიული თავაძე, მწვრთნელი: უკვე მრავალი წელია აქ ვმუშაობ, და გული მტკივა, რომ ბევრი ჭეშმარიტად ნიჭიერი ახალგაზრდა საერთაშორისო სარბიელზე მხოლოდ იმიტომ ვერ გავიდა, რომ ამ მოცუტქნულ მოედანზე ვარჯიშობს. მაგალითად, სამმაგი ბრუნნი რომ გააკეთო, საკმაოდ დიდი გარბენია საჭირო, ამის საშუალება კი, როგორც ხედავთ, აქ არ არის. გარდა ამისა, ყინულის მოედნის მოწყობისათვის ყოველთვიურად 11 000 მანეთს ვიხდით.

და მაინც, მიუხედავად ყველა სიძნელისა, 14 სპორტის ოსტატი, 4 საკავშირო კატეგორიის, 1 საერთაშორისო კატეგორიის, 8 რესპუბლიკური კატეგორიის მსახი და ოთხი დამსახურებული მწვრთნელი აღვზარდეთ.

ქართველმა ოსტატებმა სხვადასხვა შეჯიბრებაში მიიღეს მონაწილეობა. ყველგან აღნიშნავენ მათ ნიჭიერებასა და ეროვნულ კოლორიტს. შარშან ბესო ცინცაძემ ოსტატის ნორმატივი შეასრულა და პრიზიორთა ხუთეულშიც მოხვდა. ბადრი ყურაშვილი ამჟამად კიევშია, ყინულის ბალეტის სოლისტია. იგი ყოველთვის ქართულ ცეკვას ასრულებს და მაყურებელთა აღფრთოვანებულ ტაშსაც იმსახურებს. არმენ სააკიანი საფრანგეთში ცეკვავდა, ახლა კი

მოსკოვშია, ისიც სოლისტია. გიზო ზღიაძე გერმანიაში მუშაობს ხელშეკრულებით, არის ჩრდილოეთ გერმანიის ჩემპიონი.

ჩვენი გამოცდილი მწვრთნელები — ირაკლი ჯაფარიძე და გია შანყულაშვილი იუგოსლავიაში მუშაობენ. ქ. ზაგრების ერთ-ერთი ჩამორჩენილი კლუბი მათი დამსახურებით უკვე მეორე ადგილზე გადავიდა.

— მოკლედ, ალბათ უფრო მეტის გაკეთებას შევძლებდით, მეტი ხელშეწყობა რომ გვქონოდა, — დასძენს ბატონი ნოდარი. მომავალში ქართული ყინულის ბალეტი გვინდა შეექმნათ, უნდა დავდგათ ქართული ცეკვები; გვპირდებიან ახალ შენობას, სადაც გვექნება აუცილებელი პირობები ნაყოფიერი მუშაობისათვის.

მთელი კოლექტივი, ოთხასამდე აღსაზრდელი და მათი ხელმძღვანელი იმედს არ კარგავენ, რომ სულ მალე გადაიჭრება ეს უსაშველოდ გაჭიანურებული პრობლემა და ჩვენი გოგონები და ვაჟები კიდევ ერთხელ დამტკიცებენ, რომ ქართველს ძალუძს თავისი ნიჭითა და მონდომებით, შეუპოვრობითა და მიზნისაკენ დაუოკებელი სწრაფვით ეროვნული საციფურაო სპორტი საერთაშორისო სარბიელზე გაიტანოს და კუთვნილი ადგილი მიუჩინოს მას.

ღმერთმა ხელი მოუმართოთ თავიანთ კეთილშობილურ ზრახვაში ამ მართლაც რომ უანგარო და საყვარელი საქმის ერთგულ ადამიანებს!

**„ბაზალეთისა
ტაის ძირას“**

მაშინ პატარა ვიყავი. დედამ ექსკურსიაზე წამიყვანა თავის სადამრიგებლო კლასთან ერთად, ბაზალეთის ტბა უნდა გვენახა.

დილა-სისხამზე დავიძარით. ჩვენი აქრიაშულებული ავტობუსი მხიარულად დაადგა დუშეთის გზას.

გზა გრძელი იყო, მაგრამ საოცრად ლამაზი. ირგვლივ ჭეჭილი ხასხასებდა, აქა-იქ ლურჯკაბიანი ღიღილოები ყელყელობდნენ, მომხიბლავად იღიმებოდნენ.

მე კი უკვე ბაზალეთის ტბაზე ვფიქრობდი. პატარა კი ვიყავი, მაგრამ ილია ჭავჭავაძის „ბაზალეთის ტბა“ უკვე ზებირად ვიცოდი და ძალიან მიყვარდა. რაც მთავარია, დაარსებულ ვიყავი: მივალ ახლა ტბაზე, ერთს ჩავხედავ და იმ ოქროს აკვნის საიდუმლო თვალწინ გადამეხსნება-მეთქი.

ცოტაც და, ტბაც დავინახეთ... მშვიდი, ამაყი, დიდებული! ჩავიმუხლე მის ნაპირას და დიდხანს მოლოდინით ჩავჩერებოდი...

უცებ მომეჩვენა, რომ იგი აიშლურა, მოიქუშა, აიშალა, თითქოს გაბრაზდა... მერე გადაიხსნა და მე ოქროს აკვანი დავინახე, ნამდვილი ოქროს აკვანი!

უბედნიერესი ვიყავი: ბაზალეთის ტბამ ხომ მხოლოდ მე გამომარჩია და გამანდო თავისი საიდუმლო, დამანახა თავის ფსკერზე ჩადგმული ოქროს აკვანი. აკვანი, რომელშიც სამშობლოს გამოსახსნელად დაბადებული ოქროსქოჩრიანი ყრმა იწვა, ამირანივით დღეობით და საათობით რომ ეზრდებოდა და უვაჟკაცდებოდა ჩვენს მრავალტანჯულ ქვეყანას.

მე დარწმუნებული ვარ, 9 აპრილს ისიც იქ იყო, თბილისში, იმ საბედისწერო ადგილას. და სანამ თავად დაეცემოდა შუბლგაჩეხილი, ათობით სიცოცხლე გამოსტაცა სიკვდილის ჭურღმულს.

მერე კვლავ დაიბადა... დაიბადა და კვლავაც რეკს ჩემი სამშობლოს გამოღვიძებულ ზარებს, წინ მიუძღვის ჩვენი ერთგულების ფსკერზე ჩადირული ოქროს აკვნებისაკენ, რომ თითოეულ ჩვენგანშიც სამშობლოს თავდადებული რაინდი გამოაღვიძოს.

ციციანო ნოზაძე.

ზაზურის მე-5 საშუალო სკოლა, IX კლასი.

ი ც ი ნ ი

**ბიჟის სიცილით იცინი,
ტირილი გინდა როცა,
შენ ღმერთმა საკვნეს-საცრემლე
დაუმაღლებლად მოგცა...
ხომ შენი ბედის ვარსკვლავი
დიდი ხანია მოწყდა,
მაინც ყოველდღე აღავლენ
ცაში ცრემლიან ლოცვას...
აღარც ტკივილი გაკლია,
აღარც ნერვების მოშლა,
მაინც გიჟივით იცინი,
ტირილი გინდა როცა...**

მ ა კ ა ტ ი ე

**მაკაკტიმ შეცლომები,
შემიწყალე წუთით,
ღამახურე ერთხელ მაინც
ბედნიერის ქული...
პატიებას გვევდრები,
ხომ გაქვს ამის ნიჭი...
შემიბრალე, ბორკილებით
სიარული მიჭირს...
ღამიბრუნე ოცნებები,
წამით, — გვევდრები...**

**სიცოცხლე რად შემაძლებელი
რატომ გემეტები...
ნეტავი რა დაგიშავე,
ღმერთო, ამის ფასი,
დავიტანჯე, დავიქანცე
ტკივილებით კაცი...
ღამიჯერე, უმიზეზოდ
არვინ არ აშავებს,
ცხოვრებაა ყველაფერში
თავად დამნაშავე...**

ვაა კვიციანი.

მესტია, ბეჩოს საშუალო სკოლა.

**ჩიტიის
ღატოვებაული
სიმღერა**

დეკემბრის მიწურული იყო. ციოდა. გარეთ გავედი. სახლთან, შორი-ახლოს, ჩიტი დავინახე. მობუზული იჭდა. ხელი მოვკიდე, გაფრენა არც უცდია.

სახლში ბუხარი მენტო და ჩიტი ცეცხლთან ახლოს მივიყვანე. რამდენიმე წუთში თითქოს გამზიარულდა. მე პურის ნამცეცები დაუყარე. აკენკა და ოთახში ფრენა დაიწყო. ხან სად შეფრინდა და ხან — სად. ბევრი ვდიე. ბოლოს დავიღალე და გაჩერდი, ის კი ფრენას განაგრძობდა.

მთელი ზამთარი ვუვლიდი ჩიტს. გაზაფხულზე, როცა სხვა ჩიტები თბილი ქვეყნებიდან დაბრუნდნენ, ჩვენს ჩიტს ფეხზე წითელი ძაფი შევაბი და გავუშვი. თითქმის ყოველდღე ველოდებოდი, მაგრამ იგი არ გამოჩნდა. ამასობაში დადგა შემოდგომა. ერთ დღეს ჰიკჰიკი შემომესმა. გავიხედე და დავინახე ჩემი ჩიტი, ასე რომ ველოდი. ფეხზე შებმული წითელი ძაფი გახუნებოდა. დიდხანს იტიკტიკა ჩემს ფანჯარასთან, მერე გაშალა ფრთები და სივრცეში აიჭრა. მერეც ყოველდღე ველოდი მას. მაგრამ აღარ მოსულა, ალბათ თბილ ქვეყნებში თუ გაფრინდა, მე კი სახსოვრად დამიტოვა თავისი ჰიკჰიკა სიმღერა.

შანა ამბროლაძე.

ქუთაისი, მე-5 საშუალო სკოლა. VI კლასი.

ანა კალანდაძის

დედას

ზღაპრული შუქით განათებულ სტროფებს ვკითხულობ,
ისმის ლურჯთვალა ფერიების გალობა ნაზი,
მთვარის ნათელი დაფერვია ასოს თვითუელს,
მზის მოძღვნილია ამ ლექსების სუნთქვა და ხაზი.
მღერის პეპელა და ტაშს უკრავს თეთრი ყვავილი,
დგანან ირმები რქებზე წმინდა კელაპტარებით,
ისმის ქორბუდას ვაჟკაცური გადაძახილი
და იყურება მინდორ-ველი ნუკრის თვალებით.
რა მადლი არ აქვს ამ სტროფებს და ამ შემგართალ
ფრაზებს,

წაიკითხავს და ბოროტიც კი კეთილი ხდება,
გზაგამრუდებულს კვლავ მოაქცევს სინათლის გზაზე
ქალბატონ ანას მზიური და ამაყი ნება...

ხ ა ტ ო ბ ა

ცის ნათელი ადგას ტაძრის გუმბათს,
რეკს ზარი და ჯარად დგება ერი,
ნიაჟი ფრთას გაჰკრავს ხატის დროშას,
მრევლს დალოცავს თმაჭალარა ბერი.
ხატი მოაქვთ, ასვენებენ კართან
და მუხლს იყრის მის წინაშე ყველა,
შორს, გორაკით ესალმება ჭვარი
და ტაძრეულს ადგას ცისარტყელა.
იქ ვიღაცა სანთელს ანთებს ხატთან,
პირჯვრის წერით მოჰყავთ თეთრი ცხვრები,
ცეკვა, მღერა, ფანდური და ნატვრა
და სანთლებთან გარინდული ერი.

ლელა კედელაშვილი,
ხილნაღი, ანაგის საშუალო სკოლა, VI კლასი

ნიკორწმინდა

თვალით სინათლე დაგიბნელდა, ნიკორწმინდავ!
ცრემლი მოგწყდა გარღვეული უბიდან,
შენი ჯიში და ზნეობა დაგვიძვირდა —
სულ მტირალი მოგიცრემლებს უბისაც.
სხვა გზა არ გაქვს, ისევ მკვდრეთით უნდა აღსდგე,
ტკივილებით დაგვეღალა მშობელი,
ქრისტეს პურის ნატეხი ხარ, ნიკორწმინდავ!
ერის გენი, მზისებრ მანათობელი.

ხატია შვიპარდნაძე,
თბილისი, 172-ე საშუალო
სკოლა, VI კლასი.

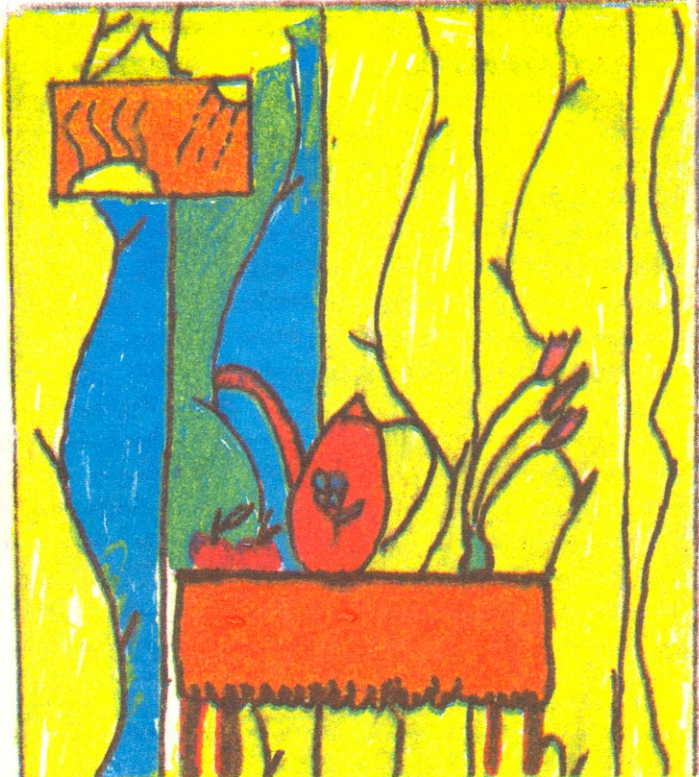
ჩემი დედა ძვირფასია ჩემთვის,
როგორც მზე და მთვარე!
ჩემი დედა ყველგან მიცავს,
მე დედიკოს მუდამ გავახარებ!
დედა მუდამ არის ჩემთან,
ყვავილს გვიფენს მიწა,
დედა ძალას მაძლევს,
დედა ყველგან მიცავს!

ნანა ნიკოლაიშვილი,
თბილისი, 172-ე საშუალო
სკოლა, XI კლასი.

მ შ ე ი ყ ო ...

ო, რამოდენა დარდებს ვხედავდი,
დარდებს, რომელთაც შენ ვერასდროს
ვერ გამოიმხედი.
მზე იყო და შენი ფიქრები
ისევ გაწვიმდნენ.
წვიმდნენ დარდები და მაწამებდნენ.
მე შენს თვალბში,
ო, რამოდენა დარდებს ვხედავდი,
დარდებს, რომელთაც შენ ვერასდროს
ვერ გამოიმხედი.

მანა აღვიშვილი,
სამტრედია, რკ/გზ. 24-ე
საშუალო სკოლა, XI კლასი.

ქეთიწო ქავთარაძე, 9 წლის

2. რა არის პოეზია

მიჰვარს პოეზია? — აი, კითხვა, რომელსაც ყველა ადამიანი დადებითად უპასუხებს, მაგრამ მათგან მხოლოდ მცირე ნაწილს თუ უყვარს ნამდვილად იგი. და, იცი, რატომ? იმიტომ, რომ ადამიანებმა იციან მზამზარეული ჭეშმარიტება: პოეზია კარგია ისევე, როგორც კარგია მუსიკა, მხატვრობა, კინო, თეატრი... სინამდვილეში, ადამიანების დამოკიდებულება პოეზიასთან შემდეგ სახეობებად შეიძლება დაყოფიოს:

1. ადამიანი არ წერს ლექსებს და არც უყვარს პოეზია;
2. წერს ლექსებს, მაგრამ არ უყვარს პოეზია;
3. არ წერს, მაგრამ უყვარს პოეზია;
4. წერს და უყვარს პოეზია.

მე ვისურვებდი, შენი დამოკიდებულება ამ მეოთხე სახეობას მიეკუთვნებოდეს, ყოველ შემთხვევაში, მესამეს მაინც. მაგრამ რას ნიშნავს პოეზიის სიყვარული? იქნებ იმას, რომ იძინდე პოეტურ კრებულებს, პირადად იცნობდე პოეტებს, ესწრებოდე პოეზიის საღამოებს ან, თუნდაც, საუბრობდე პოეზიაზე... მაგრამ ყველაფერი ეს ჯერ კიდევ ცოტაა.

— ესე იგი, — იფიქრებ შენ, — საჭიროა, ბევრი ლექსი ვიცოდე ზეპირად.

— სულაც არა, — გიპასუხებ მე, — ბევრი ლექსის ზეპირად სწავლაც არ ნიშნავს პოეზიის სიყვარულს ისევე, როგორც წაკითხვა, თუ მას არა

აქვს ერთი მიზანი — იპოვნო „შენი“ ლექსები, ლექსები, რომლებიც სხვამ შექმნა, მაგრამ წაკითხვა თუ არა, იგრძნობ, რომ „შენია“.

„მე მომიხდა ათასობით ლექსის წაკითხვა, რათა მეპოვა რამდენიმე, რომლებიც მიყვარს“, — ეს დიღან თომასის* სიტყვებია.

მართლაც, რამდენი პოეტური კრებული უნდა გადაფურცლო, რამდენი ლექსი უნდა მოისმინო, რომ იპოვნო ის რამდენიმე, რომელთაც მერე სულთან ატარებ, ატარებ არა რვეულში ან ბლოკნოტში ჩაწერილს, არამედ საკუთარ სულში აღბეჭდილს, ატარებ ყველგან, ყველა სიტუაციაში, როგორც მუსიკას, თუნდაც ერთხელ მოსმენილს, და რაწამს მოგენატრება, სულში აიხშიანება.

მე ვფიქრობ, სწორედ ეს „თანტარება“ პოეზიის ნამდვილი სიყვარული.

მაგრამ თვითონ პოეზია რაღაა?

„რა არის პოეზია, ამას ვერა კაცი ვერ აგისხნის, მთქმელიც ტყუილად მოცდება და მსმენელიცა“, — სწერდა ილია ჭავჭავაძე პოეზიის ახალგაზრდა მოყვარულთ. მას შემდეგ თითქმის ერთი საუკუნე გავიდა და მრავალმა პოეტმა თუ მეცნიერმა უტრიალა ამ კითხვას, ამომწურავი პასუხი კი ვერავინ გასცა. იქნებ სწორედ ამ ამოუხსნელობაში დევს პოეზიის დღეგრძელობის საიდუმლო?

— კი მაგრამ, განა პოეზია და ლექსი ერთი და იგივე არ არის? — შეიძლება შემეკითხო შენ.

მე გიპასუხებ:

— მართალი ხარ, ოღონდ ნაწილობრივ. პოეზიას ძირითადად ლექსის ფორმა აქვს ხოლმე, მაგრამ განა ცოტა შეგხვედრია ლექსი, რომელშიც პოეზიის ნატამალიც არაა? ანდა ნაწარმოები, რომელიც ლექსად არაა დაწერილი, მაგრამ მშვენიერი პოეზიის ნიმუშია, როგორიცაა, მაგალითად, ჩვენს ჟურნალში დაბეჭდილი „პატარა უფლისწული“ ანტუან დე სენტ ევზიუპერისა — განა პოეზია

არაა იგი? როგორც ჩანს, პოეზიისთვის ლექსი არაა ერთადერთი საშობი და არც პოეზიაა ლექსისთვის ერთადერთი შინაარსი. ძველ საბერძნეთში, მაგალითად, ლექსად წერდნენ ფილოსოფიურ ტრაქტატებს,** სამედიცინო რეცეპტებს, უპირველესად ალბათ იმიტომ, რომ ადვილად დასახსოვებელი ყოფილიყო.

პოეზიისა და ლექსის ურთიერთდამოკიდებულება ძირითადად სამი სახისაა:

1. ნაწარმოები ლექსადაა დაწერილი, მაგრამ პოეტური არ არის, (მაგ. უკვე ნახსენები სამედიცინო რეცეპტები და სხვ.).
2. ნაწარმოები ლექსად არ არის დაწერილი, მაგრამ პოეტურია (მაგ. „პატარა უფლისწული“).
3. ნაწარმოები ლექსადაა დაწერილი და პოეტურია.

ქართულ პოეზიაში ამ სამივე სახის ნიმუში მრავლად მოიპოვება. იმედია, შემდეგ მოიძიო ისინი და გამომიგზავნო, უკეთესი იქნება, თუ შეეცდები ამიხსნა, მაინც რატომ არის შენი შერჩეული ნაწარმოები პოეტური ან არაპოეტური. ამავე დროს, არ დაგაიწყდეს, მომწერო პასუხი კითხვაზე — რა არის პოეზია?

ნიკო დარბაისალი

მსირა
ლიტერატურული
ლექსიკონი

● **რიტმა** — ერთი და იმავე ან დამკავსებული ხეობების გამეორება ლექსის ტაქტში ან სტროფში. ხაფქსო სტრიქონის ამ ნაწილს, სადაც რიტმა იწყება, კლავსოლი ეწოდება (იხ. სტრიქონი — „ჩვენსთან ბედნიერ/განა არის სადღე ერთი“ — კლავსოლია აერი“). შეთანხმებულ მარცვლოდ მხედვეთ განსხვავებენ შემდეგ რიტმებს:

● **მარშური რიტმა** — შეთანხმებული ერთი მარცვალი: მის — მგავ; მის — მის.

● **მალური რიტმა** — შეთანხმებული ორი მარცვალი: მორბლ — ხოლო; ვაწლილს — ზღაწი.

● **დაბბილური რიტმა** — შეთანხმებული სამი მარცვალი: ფითილა — იბილა; ვალი — ვალი.

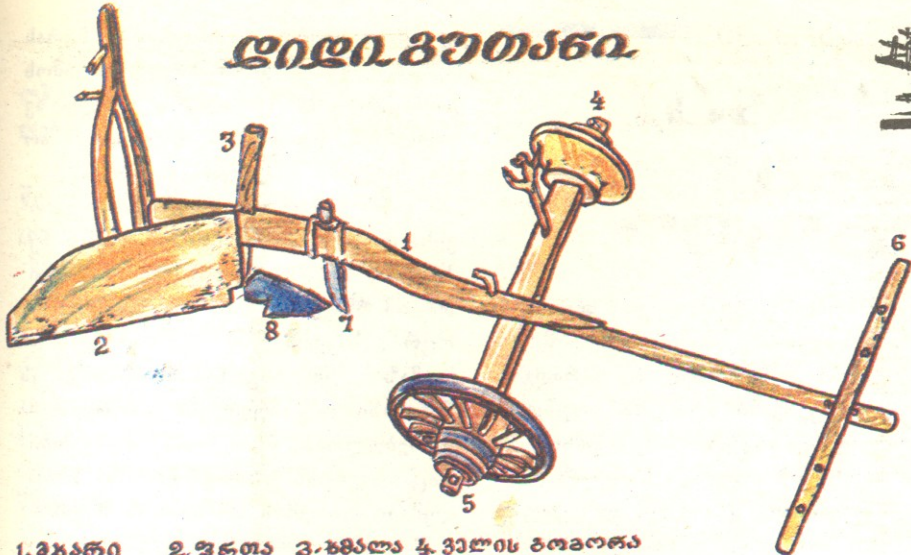
● **უედაბბილური რიტმა** — შეთანხმებული სამზე მეტი მარცვალი: ხათბობე — ლა — ხათბობე — ლა; ნახა აქარი — ნაქალაქარი; აივნიანი — აი, ნიავი.

* ცნობილი ინგლისელი პოეტი (1914-1958 წ. წ.), „გენიალურ სტრიქონთა პოეტად“ წოდებული, ავტორი საქრესტომათიო ლექსისა — „ფერს ბილო“.

** (ლათ. — ტრაქტატუს) სამეცნიერო შრომა, რომელშიც დაწვრილებითაა განხილული რომელიმე ცალკეული საკითხი თუ შრომობა.

საქართველოს
საზოგადოებრივი

1. მჯარი 2. ფრთა 3. ხმალა 4. ველის ბოლონა
5. კვალის გოგირა 6. ყდელი 7. სავსეთელი 8. სახნისი.

ქართულმა ფოლკლორმა შემოგვინახა ერთი პატარა ფრაგმენტი ორი ძველებური სახვნელი იარაღის — აჩაჩასა და გუთნის გაბაასებისა. ეს ლექსი ასეთი სახითაა შემორჩენილი:

აჩაჩას ტიპის იარაღი, რომელშიაც სამი უღელი საქონელი ება, შუმერთა ქვეყანაში 6-8 ათასი წლის წინათ ყოფილა ცნობილი. ამერიკელმა შუმეროლოგმა, პროფესორმა კრამერმა აღმოაჩინა შუმერული ორას-

როცა მიწის დასამუშავებლად გაჩნდა ახალი საშუალება სახვნელის სახით. დავა მათ შორის შემდგომში გრძელდება ძველსა და ახალ, გაუმჯობესებულ სახვნელებს შორის, რაც მშვენივრად აისახა ქართულ ფოლკლორში. შუმერული პაექრობა ძველი წელთაღრიცხვის მესამე ათასწლეულში უნდა იყოს შექმნილი, ჩვენი გაბაასების წარმოშობა კი ძვ. წ. პირველ ათასწლეულშია სავარაუდებელი. ამ დროს მრავალხარშებმული გუთანა ქართლის მემინდვრეობაში მთავარი იარაღი იყო. აქი ამიტომაც აყვედრის იგი აჩაჩას, შენ სად იყავი, როცა მე ყამირს, ე. ი. მიგდებულ, დაუმუშავებელ მიწებს ვტებდიო.

დიდი გუთანი, ამავე დროს, იყო იარაღი, რომელიც სოფლის მოსახ-

გიორგი ჯალაბაძე

აჩაჩა უთხრა გუთანსა

აჩაჩა უთხრა გუთანსა:

- გუთანო, კური მიტახე!
- მაშინ სად იშავ, აჩაჩა, მე რომ უამირი გავტახე?“

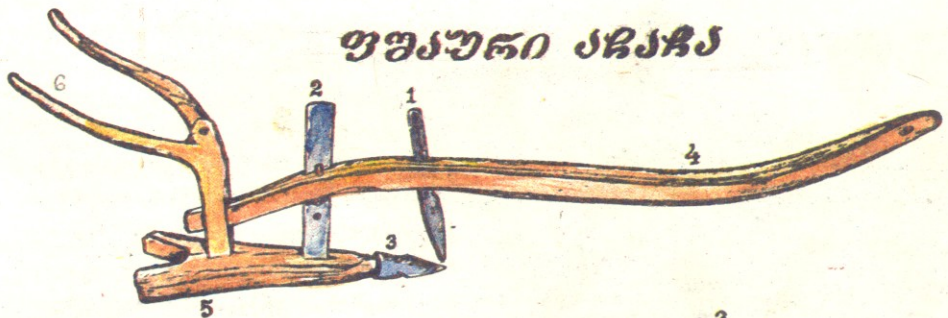
მსგავსი ლექსი სომხეთშიცაა შემორჩენილი და არონასა და გუთნის გაბაასების სახელითაა ცნობილი. ისევე, როგორც აჩაჩა, გუთანიც უძველესი სახვნელი იარაღია. აჩაჩა მსუბუქი სახვნელია, რომელიც, საქართველოს სხვადასხვა კუთხის ნიადაგების შესახამისად, განსხვავებული ზომებისა კეთდებოდა. კახურ აჩაჩაში ერთ უღელ ხარს აბამდნენ, ფშაურში კი — სამ-ოთხ უღელს. ქართული გუთანიც და აჩაჩაც ხისგან მზადდებოდა, რკინისა მხოლოდ სახნისი და საკვეთელი უკეთდებოდა. ძველად აჩაჩა სოფლის თითქმის ყველა მოსახლეს ჰქონდა და ძირითადად მთისა და გარდაშავალი ზოლის რეგიონებში იყენებდნენ. გუთანი კი, რომელშიაც 8-12 უღელ ხარს ან კამეჩს უბამდნენ, რთული და ძვირად ღირებული იარაღი იყო. ამიტომ ქართული ხის გუთანი სოფელში ერთობლივად 10-15 მოსახლეს ჰქონდა.

სტროფიანი ლექსი, რომელიც თოხისა და გუთნის გაბაასებაზე მოგვითხრობს. თოხი ამაყობს იმით, რომ იგი უნივერსალური იარაღია. სახვნელს, თავის მხრივ, საკუთარი ღირსებებით მოაქვს თავი. როცა მინდვრად სახვნელად გამიტანენ, — ამბობს იგი, — თვით მეფე კლავს ხარებსა და ცხვრებს და ზეიშს მიმართავენო, მეფე თვითონ ავლებს კვლებს, ხორბალი ჩემი წყალობით მოდისო და ა. შ.

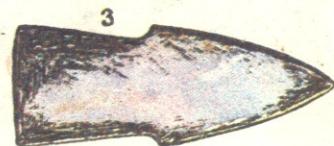
თოხისა და გუთნის პაექრობას იმ დროს უნდა ჩაყროდა საფუძველი,

ლეობას ერთმანეთთან აახლოებდა და აკავშირებდა. გუთნის მთავარი ნაწილები იყო 16 კგ წონის რკინის სახნის-საკვეთელი, 4-6 ხარის ტყავისაგან დაწნული ღვედი, რითაც გამწევი ძალის უღლები ერთიმეორეს უკავშირდებოდა, და 6-12 უღელი ანუ 12-24 ხარი ან კამეჩი. ამას გარდა, დიდ გუთანს ემსახურებოდა 5-8 გუთნისდედა და მეხრეები. მათ გუთნის მოდგამი ეწოდებოდა. მოდგამზე მომდევნო წერილში მოგიხსრობთ.

უფაური აჩაჩა

1. სავსეთელი 2. ხმალა 3. სახნისი
4. მჯარი 5. ყუსლი
6. სახალურა

გვჭირდება თუ არა სილამაზა?

ჩვენი უფრო ბრძენ ხალხს უთქვამს: თითოეული ჩვენგანი ისეთია, როგორადაც თავს გრძნობსო. ალბათ შენც დაკვირვებისარ, არცთუ შესახედავ ზოგ ადამიანს უღამაზესად რომ მიიჩნევენ, ან, პირიქით, იშვიათი სილამაზისა კი ჩვეულებრივად და უღიმღამოდაც ეჩვენებათ.

ერთი ჩემი უცხოელი კოლეგის მიერ შენიშნული პატარა ამბავი უნდა მოგიყვე. ეს მაგალითი უსათუოდ დაგანახებს, რა ძალა აქვს ადამიანის შინაგან თავისუფლებას. ამ გრძნობას კი ისეთივე აღზრდა სჭირდება, როგორც თითოეულ ჩვენგანს და ეს, შენი მშობლების დახმარებით, უკვე თავადაც უნდა შეძლო.

ხშირად ადამიანებს უჭირთ, უთხრან ერთმანეთს, რომ კარგები და ლამაზები არიან, ღვარძლისა და ცუდის პირში მიხლა უფრო ეადვილებათ ხოლმე. რატომღაც ისე ხდება, რომ ეს უბრალო რამ უბრალოდ და ბუნებრივად არასდროს კეთდება. დედას ენა არ უბრუნდება (ქართული მორალი: სჯობს, საკუთარი შვილი სხვამ შეგიქოს), შეუქოს მართლაც საოცრად ლამაზი თმა და თვალები თავის საყვარელ გოგონას; ეშინია, არ „გაუმეტირდეს“, თავის თავზე დიდი წარმოდგენისა არ გაეზარდოს, საკუთარ გარეგნობაზე შეყვარებულ ნარცისად არ

ექცეს. არადა, ესეც პურივით საჭიროა მისგან საკუთარი თავის ფასის მცოდნე ქალის აღსაზრდელად, რადგან ყოველი ჩვენგანი ატარებს თუნდაც მხოლოდ ფიზიკური სრულფასოვნების მიღწევის იღუმალ ნატვრას, რადგან ადამიანის ცხოვრებაში დგება

ასაკი, როცა მას „რცხენია“, რომ სხვაზე ნაკლებად მომხიბვლელი და ლამაზია.

„ერთხელ, შვედეთში * ყოფნის დროს, ერთ სტუდენტურ დღესასწაულზე მოვხვდი, — წერს ის ჩემი უცხოელი კოლეგა, ქალბატონი მენი გრეგუარი. — შესანიშნავი ახალგაზრდობა, თითქოს საგანგებოდ დარჩეული ტანაშოლტილი გოგონები. ერთს მეორეს დაამჯობინებ... გრიალებს საცეკვაო მუსიკა. მოცეკვავეთაგან დაბაზი ზომშიმებს. უცებ ამ ტანაყრილ ქერა ლამაზმანთა გუნდში ერთი ჯირკვიით მოუქნელი, დაბალი და სრული ქალიშვილი შევნიშნე. გულწრფელად შემებრალა, საბრალოს შინაგანად ალბათ როგორ უჭირს-მეთქი... მით უფრო, რომ, თითქოს ჯიბრზეო, ქალიშვილს ფართო სახეზე რქისჩარჩოიანი, ორმაგლინზიანი სათვალეც დაეკოსებინა. უკვე შიშითაც ველოდი იმ წუთს, როცა ქალიშვილის ყველა მეგობარ გოგონას საცეკვაოდ გაიწვევდნენ და ის ხრულიად მიუსა-

ფარი დარჩებოდა... მაგრამ ნურას უკაცრავად... გოგონა მთელი საღამოს განმავლობაში კავალერს კავალერს იცვლიდა. წუთი რაა, წუთი რაა... დაუტოვებია საცეკვაო მოედანი.

დრო ვიხელთე, მივედი და გამოვესაუბრე, აღმოჩნდა, რომ ბედის ნებიერია. ოჯახი ხელისგულზე ზრდიდა, იმ რწმენით, რომ ყველასთვის საოცრად საყვარელი, მიმზიდველი და ლამაზია. ამ ჩაგონებამ მიანიჭა ეს შინაგანი თავისუფლება და თვითდაჯერებულობა, რომელთა მეშვეობითაც სხვებთან ურთიერთობაში პრობლემები თითქმის არასდროს შექმნია.

უფრო მეტიც: იმ ყბადაღებულ „გარდატეხის ასაკშიც“ კი იგი არასოდეს დაუტანჯავს არასრულფასოვნების კომპლექსებს.

და მაინც... როგორ გავლამაზდეთ ეს მარადიული კითხვა, უკვე ათასწლეულებია, გოგონების ყველა თაობას ერთნაირი სიმძაფრით აწვალებს. მთავარია, იგრძნო, რომ ლამაზი ხარ, მთავარია, იცოდე მისი მიღწევისა და განვითარების ერთ-ორი ელემენტარული „კანონი“. მე ვიცი, რომ დედიკოსა და ბებოს კომპეტენციას ამ საკითხში ხშირად ხელაღებით გადახაზავ ხოლმე. არადა, დედის წინ მორბენალ კვიცად ყოველთვის როდი უნდა გამოჩნდე. ამის საბუთად გამოდგება დასავლეთგერმანულ ჟურნალ „ბრაოდან“ ნახესხები სილამაზის ეს ორიოდე „რეცეპტიც“, შენი დედიკოს უწყინარ ქალურ რჩევებს გასაოცრად რომ ემთხვევა. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ, მიუხედავად „ძველმოდური“ შეხედულებებისა, დედას ყოველთვის არ ეშლება...

მაშ, ასე, რჩევები, რომლებიც ძაღვზე ადგება შენს ევროპელ თანატოლებს:

შეეცადე, ყოველ დღით ივარჯიშო, თუნდაც ხუთ წუთს, ოღონდ აუცილებლად სარკმელგამოდებულ ოთახში. ეს სახის ფერს გაგიჯანსაღებს.

არას გარგებს ნაადრევი გატაცება კოსმეტიკური ნიღბებით, მით უფრო რომ ამას ცოდნა სჭირდება. სახის კანს ყველა ნიღაბი როდი გაგიუმჯობესებს. ყველაფერს ჯობია, ჯერჯერობით ამ „ფუფუნებისაგან“ თავი შეიკავო, და იცოდე: ახალმოწიფული ქალიშვილებისათვის ყველაზე საშუა-

აუცილებელი არ არის, ფრჩხილები ყოველთვის ლაქით დაიფარო. მთავარია სისუფთავე!

უკაცრავად, ერთი ინტიმური დეტალიც უნდა შეგახსენო. წვივების გაპარსვა შენს ასაკში უკვე აუცილებელია. თუმცა ბებოს ეს შეიძლება ნაადრევად მოეჩვენოს და კიდევ დაგიშალოს... რა თქმა უნდა, ჯობდა, კარგი კრემ-დეპილატორი გამოგეყენებინა, მაგრამ თავადაც იცი, ჩვენში ამგვარებს ვერსად მოიძიებ. ისევ სამართებით უნდა ისარგებლო. მით უფრო, რომ ამბობენ, იქაც კი, სადაც მრავალი ასეთი სიკეთე არსე-

რია სახის დაბანა ქატოს ან შვრიის ღერღილით.

თმა ყოველთვის სუფთად შეინახე, შენი ასაკის გოგონებს იგი განსაკუთრებით ხშირად უჭუჭყყიანდებათ. ნუ დაუჯერებ, ვინც გირჩევს, დაბანიდან დაბანამდე თმას ხელი არ ახლოო. თმა ყოველთვის შეგიძლია დაიბანო, როგორც კი ამის საჭიროებას იგრძნობ. ოღონდ არ დაგავიწყდეს, გამოიყენო მისი შესაფერისი შამპუნი.

განსაკუთრებით კარგად მოუარე ზურგის კანს. შენი ასაკის გოგონებს აქვთ ეს პრობლემა, თავად უკეთ იცი, რა დონეზეც. იშოვნე გრძელტარიანი ხეშეში ჯაგრისი, კარგად გასაპნე და ჰაიდა...

არასდროს დაარხეინდე, აქაოდა, ახლა ხომ დახურული ფეხსაცმელი მაცვიაო. ფეხის თითები და ფრჩხილები ყოველთვის წესრიგში უნდა გქონდეს. გირჩევ, პედიკური ყოველთვის დროულად გაიკეთო – ეს გაგაჯალიხებს, სიარულისას სიმსუბუქეს შეგძენს, თავდაჯერებას შეგმატებს.

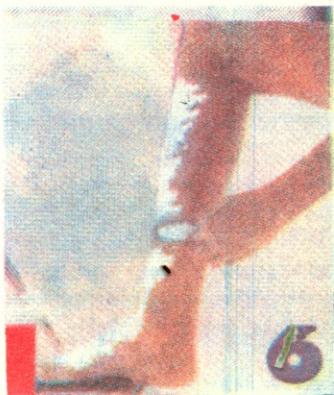
ბობს, ქალები მას არჩევენო...

ვთქვათ, დიდხანს მოგიხდა შეცდინეობა და ხაწურ მაგიდასთან ჯდომა. ასეთ შემთხვევაში ცოდვად ნამდვილად არ ჩაეთვლება, ჩართო შენი განწყობილების შესაფერისი მუსიკა და ერთი ათი წუთი ენერგიულად წაუცეკვო. მაგრამ შეეცადე, ამგვარი რამ ძილის წინ არამც და არამც არ ჩაიდინო. თორემ ისე გახალისდები, ძილი მთელი ღამით დაგეკარგება. ძილი კი გოგონას ჯანმრთელობისა და

სილამაზის საფუძველთა საფუძველია.

ახლა კი ცოტა რამ ვთქვათ შენი კვების შესახებაც. მოზარდმა ორგანიზმმა, რაც შეიძლება, მეტი ხილი და ბოსტნეული უნდა მიიღოს. ისიც მესმის, რომ დღევანდელ პირობებში ეს რჩევა იქნებ დაცინვადაც ჩაგესმას. მაგრამ, დამერწმუნე, ეს დაცინვა შენგან „გამერწმუნებულ“ ძევზე მანებელი ნამდვილად არ არის.

ნ. ავალიანი

დი
სწავლური

თვითგაღარენის

კურსი მოზარდთათვის

თარგმანა
ნანა მინაბაძე

როდესაც დეპრესიაში ხარ

ნორმალური მდგომარეობაა, როდესაც დროდადრო მსუბუქ დეპრესიას განიცდი, მაგრამ ზოგიერთის სულში იგი უხამიან სოკონავით ამოიზრდება ხოლმე. წარსმევს მთელ ძალ-ღონეს და ბოლოს სულიერ აშლილობამდე მიიყვანს.

დეპრესია — ეს რეაქციაა რაღაც დანაკარგზე. ასეთი შეიძლება იყოს ბევრი რამ — საყვარელი ლექვის სიკვდილი, საუკეთესო მეგობრის სხვა ქალაქში გადასვლა საცხოვრებლად, მიჯნურთან განშორება ან კიდევ საკუთარი რწმენისა და თავის შეფასების გრძობის დაკარგვა. უცებ დაგაწყეს გლიწიანება სკოლაში, ანდა ოჯახში ყველაზე უმცროსი იყავი და უცებ ჩნდება პატარა ძამიკო ან დაიკო...

აი, მოზარდის დეპრესიის კიდევ რამდენიმე ტიპური მიზეზი: მშობელთა ოჯახური პრობლემები; საყვარელი ადამიანის სიკვდილი; ოჯახის რომელიმე წევრის ავადმყოფობა; ზედმეტად მკაცრი ან, პირადად, ზედმეტად რბილი მშობლები; უშეგობროდ ყოფნა; სხვა სკოლაში გადასვლა...

დეპრესია გადამდებო სენია. როდესაც უფროსები დეპრესიაში არიან, ამას შესაბამისად გამოხატავენ: მოწყენილი სახე აქვთ, ტირიან, უძილობა ტანჯავენ, მადან კარგავენ და ა. შ.

მოზარდები კი, განიცდიან რა იმავებს, ცდილობენ, არაფერი შეიმჩნიონ, ნიღბავენ საკუთარ გრძობებს. ზოგიერთი თავისდამლუბველ საშუალებებსაც მიმართავენ: სვამს, ნარკოტიკებს იღებს, მოკლედ, ზნედაცემულ ცხოვრებას ეწევა და ცუდ წრეშიაც ექცევა. სამწუხაროდ, ზოგი მშობელი მხოლოდ გარეგნულ ცვლილებებს ამჩნევს და არ ცდილობს, მიზეზებს ჩასწვდეს, ბევრიც იმასა და მანაშავე, რომ არ ესმის, რას ელაპარაკებიან. ჩემი აზრით, ასე იმიტომ ხდება, რომ მშობლებს არ სურთ გაიგონ ერთი რამ: შეიძლება შეიძლება პქონდეთ პრობლემები. ხანდახან ისინი შეიძლება დეპრესიას გადიწიანებით უპასუხებენ, რაც კიდევ უფრო ამწვევებს მდგომარეობას.

თუკი რაიმე გიჭირს, ვიდაცას უნდა დაელაპარაკო. ამ დროს იდეალური საშუალებაა მშობლებთან საუბარი. პირადად შეგერ უახერხებელი მათთან დალაპარაკებას. არც

მეგობრებთან შემქლო გულის გახსნა, რადგან ვშიშობდი, რომ შემოიღო ჩამთვლიდნენ. ასე რომ, ყველა განცდას გულში ვიმარხავდი, რაც ჩანმრთელობას მეტად ვნებდა. მოიფიქრე, ვისთან უფრო კარგად გრძნობ თავს და იმას გაუმხილე შენი ზეშინადი (აუცილებელი არაა, იგი უფროსი იყოს). თუ შეგ გავხარ, იქნებ შეგეშინდეს, რომ დაგცინებენ. ასეთი რამ მართლაც შეიძლება მოხდეს, მაგრამ ერთი რამ ფაქტია — ვისაც შენ გაენდობი, ის აუცილებლად გაგიგებს. ასე რომ, სცადე.

მართალია, დეპრესიის დროს თავს ეუფლად გრძნობ, ფიქრობ, არავის ვჭირდებო, მაგრამ მერწმუნე, რომ შენი დახმარება ყოველთვის შეიძლება.

დეპრესიას ყველაზე მეტად ფიზიკური წრთობა კურნავს. აქტიური ვარჯიში არა მარტო გუნებას გამოგიწორებს, არამედ ტვინსაც „გაიხუფთავებს“, დეპრესიას ერთი უცნაური თვისება აქვს: რაც უფრო მეტ ხანს ხარ ამ მდგომარეობაში, მით უფრო ახლობელი ხდება იგი შენთვის და ნაკლებ უცნაურად გეჩვენება ეს მდგომარეობა. დეპრესიას ისე ეუყრობი, როგორც ერთადერთ მეგობარს. სცადე და სხვა რამით გაერთე, სხვა საქმეს მოკიდე ხელი. გადიგარეთ და მალაწიაში რამდენიმე საჭირო ნივთი შეიძინე.

თუ ძლიერ მოქანცვასა და მოთენთილობას გრძნობ და ეს მდგომარეობა რამდენიმე დღის განმავლობაში არ გტოვებს, მიმართე ნევროპათოლოგს. იგი დაგეხმარება — ან მედიკამენტებს გამოგიწერს, ან ფსიქოთერაპიის კურსს ჩაგიტარებს. გაითვალისწინე: ალკოჰოლის ან ნარკოტიკების მიღება უკანვე, დეპრესიაში დაგაბრუნებს.

ამ ცხოვრებაში არაერთხელ გამომიცვლია დეპრესია — მიზეზებიც საკმაოდ მნიშვნელოვანი მქონდა, მაგრამ დაწესებით ვიცო, რომ, როგორც ათა-ბაბადან ამბობენ, დრო საუკეთესო მეურნალია. შენც სცადე და დროს მიეცი შენსი.

ხტრანის ნიშნები (გამოფლილ ხელეზთან ერთად)

გული გამაღებით ძვერს; ოფლი გახსამს; კუჭი გაწუხებს; პირი გიჭრება; ყლაპვა გიჭირს; სუნთქვა გეჭვრის; სახე გიწითლდება; თვალის გუგები გიფართოვდება; წნევა მატულობს; კუნთები დაკიმულია; მოდუნების შეგრძნება გაქვს; გაწუხებს უძილობა.

აღბათ ისეც მომხდარა, რომ სკოლაში

წარუმატებელი დღის შემდეგ ძლივს მოლა სლასებულხარ შინ, საწოლზე მიგდებულხარ და რამდენიმე საათი გიძინია. ყველაფერი ამას დამცველი სისტემა შეიშუშავებს. შენი სხეული დაუშლია განცდილი უსიამოვნებებისაგან.

დამძულნი დღის შემდეგ გაღვიძებს ტკივილი კუჭის არეში, შეიძლება თავიც გტკიოდეს. ამას „ფსიქოლოგიური დაავადება“ ჰქვია. მას კიდევ ჰქვია „დღე, როცა უშეჯობისა, სკოლაში არ წახვიდე“, ე. ი. შენი ემოციური სტრესი ფიზიოლოგიურ აშლილობად გადაიქცა, უფრო ზუსტად, იგი სტრესმა შეცვალა.

სიმართლე უნდა ითქვას: ეს დაავადება მოზარდებს იმიტომ იპყრობს, რომ ბევრი მათგანი დიდ დროს უთმობს საკუთარ სხეულში მომხდარ ცვლილებებს. თითოეული გამონაყარი სახეზე, გარეგნული ცვლილება — ყველაფერი მოზარდის მიერ მტკიცებულად აღიქმება. რომელიც საკმაოდ დიდხანს გრძელდება, შესაძლოა, სერიოზულ ფიზიკურ-ფსიქოლოგიურ აშლილობამდეც მივიდეს. იმიტომ საჭიროა დროული მეურნალობა. მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ შენ უკვე ფსიქოპათია ხარ. ფსიქომატური ტკივილები სრულიად რეალური შეგრძნებებია.

როგორ უნდა ეზრდოოდ სტრესს?

მთავარია, არ დააგროვო უსიამოვნო ემოციები და არ ჩაიტოვო გულში. თუკი ვინმეზე გაბრაზებული ხარ, არ მიხვიდე იმ მდგომარეობაზე, როდესაც ვულკანი ამოხეთქავს, იმიტომ, რომ შენი ვულკანიც უდრო დროს იფეთქებს ყველა ვულკანისით.

ყოველთვის ცვლილობდე; მშობლების წინაშე უშუალოდ გამოხატე შენი აზრები, შენაგანი დაძაბულობა რომ არ შეეჩინათ. შეშინოდა, რომ გამიჩავრდებოდნენ. არადა, თურმე რა იდიოტი ვიყავი! მუსიკამ უმთავრესად იმიტომ გამოიტაცა, რომ ძალზე უბედურად ვგრძნობდი თავს. ყველა ემოციას გულში ვიტოვებდი და ერთადერთი საშუალება მათი გამოხატვისა მუსიკა გახლდათ.

სტრესი და წნევა — ცხოვრების გარდაუვალი ნაწილებია. რაც უფრო რთულ გზას აირჩევ ცხოვრებაში (მაგალითად, შემოქმედებითი სამუშაო), მით უფრო მეტად შეგიპყრობს ორივე, ნუ მისცემ სტრესს საშუალებას, ხელი შეგიშალოს ცხოვრებასა და შემოქმედებაში. აქტიურად შეედი მას. იცი, რა საინტერესოა, როდესაც მიწანს დარსხავ და გგონია, ვერასოდეს მიაღწევ მას, მაგრამ შენი მცდელობით წარმატებით გადაწყვეტ ამ პრობლემას!

ნება მიბოძე, მოგიყვე, როგორ ვჭრი პრობლემებს. ცხოვრების გამოცვლილებით იმ დასკვნამდე მივდი, რომ რომელიმე პრობლემის გამო ისტერიაში ჩავარდნა არ ღირს, ქობს, ამ პრობლემამ დილაზედ მოიცადოს. მე კი მიჩვენია, ხაცურაოდ ან ხაციგურაოდ წავიდე, რათა დროებით დავივიწყო იგი.

როდესაც ვგრძნობ, რომ სულიერად მზად ვარ, მხოლოდ მაშინ ვცდილობ. ვიმუშაო მის გადასაწყვეტად. მაგალითად, მოსამზადებელი ხარ საკონტროლო წერისათვის ბიოლოგიაში, მაგრამ ორი კვირის განმავლობაში, იმის მაგიერ, რომ გულდასმით გეხმინა მასწავლებლისათვის, შენი საუყარელი როკ-გუნდების სახელწოდებებს ხატავდი რვეულში. მართლაც პრობლემაა, გულახდილად გეტყვი, მაგრამ, რვეულის დახვევის ნაცვლად, საჭიროა ცოტა წაიმეცადინო. ვიცო, რომ მშობლებიც ამას ჩაგჩიჩინებენ, მაგრამ ეს ის იშვიათი შემთხვევაა, როდესაც ისინიც მართალი არიან და შენც.

იყვირე მთელი ხმით: „გეყოფა!“ არა, არ ვხუმრობ, იღრიალე და ნახვ, როგორ უცბად მოგეშვება გულზე. ცოტა ხნით გამოითიშე, აღარ იფიქრო პრობლემებზე. ბოლოს და ბოლოს, თუ ასე გეხერხება სახელწოდებების გაფორმება, ნუ დარდობ, ე. ი. შენგან ბიოლოგი კი არა, შესანიშნავი მხატვარ-გრაფიკოსი გამოვა! დაწყნარებული ჩაუჭექი სახელმძღვანელოს.

გამოუავი შენი ცხოვრებიდან ის მომენტები, რომელთა შეცვლაც თავად ძალგიძს: მაგალითად, შეიცვალე ვარცხნილობა და მაშინვე უკეთესად იგრძნობ თავს (საკმაოდ საინტერესო ფაქტია: ერთ-ერთი გამოკითხვის შედეგად, რომელიც მოწარმდა შორის ჩატარდა, მათი შეშფოთების პირველი მიზეზი ზედმეტი წონა და, საერთოდ, გარეგნობა აღმოჩნდა).

ყოველთვის ვცდილობ, ყველაფერს რეალურად ვუყურო, არ დავკარგო პერსპექტივები. რას ნიშნავს ეს? ეს ნიშნავს იმას, რომ თვალეში ჩახედო ცხოვრებას, ჩართე „საღამოს ამბები“; რას გაღმოსცემენ? დასავლეთის ერთ-ერთი ქალაქი წყალდიდობამ მთლიანად დაანგრია; აი, ოჯახი, რომლის თავკაცი ვილაც ფსიქოპათმა მოკლა; პატარა გოგონა, რომელიც უკურნებელი სენით იღუპება... და უცებ შენი პრობლემები ამასთან შედარებით უმნიშვნელოდ მოგეჩვენება. ის შიშის, რომელიც გაგიჩნდა, სულ მთლად თუ არა, ნაწილობრივ მაინც გაიფანტება.

არ ვამბობ, რომ შენი პრობლემები ნაღდი არ არის — არამც და არამც. სხვა რაიმეს ვგულისხმობ: საჭიროა ყურადღების კონცენტრირება იმაზე, რაც შენს ცხოვრებაში კარგია. კარგი ყოველთვის ჭარბობს ცუდს — თუნდაც უმნიშვნელოდ. ყოველთვის მაღლიერი ვიყავი იმისა, რაც გამაჩნდა.

ცხოვრებაში საუკეთესო, ყველაზე უფრო ხშირად, წვრილმანებია (თუმცა, როცა დიდ საცურაო აუზში ჩავყვინთავ, ფიქრობ, რომ ბედნიერება სხვა რამაა).

დიდხანს ვეძებდი რაღაცას, რასაც ბედნიერება ჰქვია. ბედნიერება კი, თურმე, უბრალო რამ უფილა, მაგალითად, ცივ დღეს თბილ მანქანაში ჯდომა. და, რაც მთავარია, თურმე, ბედნიერი რომ იყო, არც დიდება საჭირო და არც სიმდიდრე. ეს ყველასათვის ხელმისაწვდომია.

(გაგრძელება მომდევნო ნომერში)

ნორი კონსტრუქტორი

პარიზში, პორტ დ'ორლენის გამზირზე, ღია კაფეში იჯდა ერთი მამაკაცი, რომელსაც წინ კათხა ლუდი ედგა და გაზეთს კითხულობდა. უცებ კათხაში ქალაღის ბურთულა ჩავარდა. გაკვირვებულმა მამაკაცმა მიმოიხედა, მაგრამ ვერაინ დაინახა და კითხვა განაგრძო. მალე კათხაში მეორე ბურთულაც ჩავარდა. მამაკაცმა კვლავ მიმოიხედა. უცებ კაფეს მოპირდაპირე დიდი სახლის მესუთე სართულზე ფანჯარაში ვილაც შეამჩნია. გაბრაზებულმა იქით გასწია. კარი თორმეტი წლის ბიჭუნამ გაუღო.

— შენ ისვრი ქალაღის ბურთულებს ჩემს კათხაში?! სჯობდა, გაკვეთილებისათვის მიგეხედა! რას ჰგავს ეს, შენგან რა კაცი გამოვა!

— მე არ ვერთობი, ძია, მე ვმუშაობ.

— მართლა? საინტერესოა აკეთებ?!

— ქიმიით ვარ გატაცებული და ხელსაწყობებს ვამზადებ.

— ბურთულების სროლით? — მარტო მაგით არა. აი, დახედეთ ამ ნივთს მაგიდაზე...

მამაკაცმა დახედა მაგიდას და გაცემისაგან თვალეები გაუფართოვდა: მაგიდაზე ბავშვის ხელით დამზადებული რადიომიმღები იდო.

ეს ბავშვი იყო თორმეტი წლის პიერ კურა.

პირველი ბავშვანა

ეს იყო 1910 წელს. ცნობილი მფრინავი, მწერალი და ჟურნალისტი ანტუან დე სენტ-ეგზიუპერი მაშინ ათი წლისა იყო. ის-ის იყო, პირველი მფრინავი მანქანების შექმნაზე

ბიჭუნამ ქსოვილისაგან დაამზადა ფრთები, ველოსიპედის ორივე მხარეს მიამაგრა, შეჯდა „თვითმფრინავად“ გადაკეთებულ ველოსიპედზე და, რაც შეეძლო, სწრაფად გააქროლა. ტრამპლინის მაგივრობას აღმართი უწევდა. უცებ მან იგრძნო, რომ პაერში ამაღლდა... მაგრამ ყველაფერი ეს მხოლოდ ერთ წუთს გაგრძელდა: იგი მიწაზე დაენარცხა.

— დაშავდით? — ჰკითხეს პატარა ეგზიუპერის.

— საბედნიეროდ, ბალახზე დავეშვი. მაგრამ მუხლები მაინც მეტკინა.

— ამ შემთხვევამ ზომ არ შეგაშინათ?

— რას ამბობთ, პირიქით, კიდევ უფრო გამიძლიერდა სურვილი, გავხდე მფრინავი.

ფრანგულიდან თარგმნა იონა ბაღავეიძე

დაიწყეს ლაპარაკი. ერთხელ გაზეთში ერთი ასეთი თვითმფრინავის სურათი რომ ნახა, პატარა ანტუანს დაეხება იდეა, თვითონაც შეექმნა მსგავსი მანქანა და გადაწყვიტა, გამოეყენებინა თავისი ძველი ველოსიპედი.

ფერის სახეობები

თვის — „ქრისტეს გამოცხადება“
ხეთის ხალხბავებით ხუთი დიდი
ესკიზი შექმნა. საერთოდ ყველანაირი
წელზე მეტი იმუშავა. შინაგონობა

შანძარი

იმ წამს, როცა ქვის ხანის ადამი-
ანმა პირველად აიღო ხელში ნახშირი
და კელელზე გაუსვა, წარმოიშვა
ჩვენი ფანქრის წინაპარი. მაგრამ მრავალმა
საუკუნემ გაიარა, ვიდრე ქვე-
ყანაზე ნამდვილი ფანქარი გაჩნდებო-
და.

ძველად ასირიასა და ბაბილონში
ნელდ თიხის დაფაზე წვეტიანი ჯოხე-
ბით აკეთებდნენ წარწერებს; შემდეგ
ამ დაფას აშრობდნენ. რომაელები
დაფებს სანთლავდნენ და სპეციალურ
რი ჯოხებით — „სტილიუსით“ წერდ-
ნენ ზედ.

XIII საუკუნეში, როცა ქალაქი
გამოგონებული იყო, გაჩნდა ლითონის
ფანქრები. ტყვიის, ვერცხ-
ლის ან ოქროს მათულის ლითონის
ჩარჩოში დებდნენ, რომელიც ახლან-
დელ რეისფედერს წააგავდა. მაგრამ
არც ასეთი ფანქარი იყო სრულყოფი-
ლი: იგი ქალაქზე ღრმა კვალს ტო-
ვებდა. და თანაც ძვირი ჯდებოდა.
მე-XVI საუკუნეში ქემბერლენდის
საგრაფოში (ინგლისი) აღმოაჩინეს
გრაფიტი.

ამ მინერალს საოცარი თვისება
ქონდა: მისგან გაკეთებული ჩხირი
ქალაქზე მშვენიერ სწორ შავ ხაზ-
ებს ტოვებდა, გრაფიტი სწორედ
რომ კარგი აღმოჩენა იყო, მაგრამ დი-
დი დრო გავიდა, ვიდრე ფანქრისათ-
ვის ხის ჩარჩოს დამზადებას მოიფი-
ქრებდნენ.

თანამედროვე ფანქარი მე-18 სა-
უკუნის დამდეგს ფრანგმა მეცნიერ-
მა ნ. კონტემ შექმნა.

არსებობს რბილი დამაგარი ფან-
ქარი. მაგარი — T, 2 T, 8 T — ხაზვის
დროს იხმარება. ხატვისათვის კი
რბილ ფანქრებს — M, 2 M, 8 M, 5 M,
იყენებენ. რაც უფრო დიდია რიცხვი,
მით მეტია ფანქრის სირბილე.

მხატვრები ხშირად საგანგებო
იტალიურ ფანქარს ხმარობენ. იგი
მსხვილიცაა და უფრო რბილიც. ქა-
ლადზე კი მსუყვე შავი ფერის ხავე-
რლოვან ხაზებს ტოვებს.

დავაკვირდეთ პ. ფიოდოროვის
სურათს „მაიორის გარიგება“. ყვე-
ლაფერი მოძრაობითაა აღსავსე: ოთ-
ახიდან გაპრანჭული საპატარძლო გა-
რბის, დედა მას კაბის კალთაზე ექა-
ჩება და ცდილობს შეაკავოს, მაჭან-
კალი დედას, ვაითუ ვაჭარს მისი
გარიგებული სახიძო არ მოეწონოს,
მეზობელ ოთახში კი მაიორი კმაყო-
ფილებით ისწორებს უღვაშს.

ამ სურათისათვის მხატვარმა უა-
მრავი მონახაზი გააკეთა. გულმოდ-
გინედ ეძებდა იმ ადამიანებს, ვინც
მისი ნაწარმოების გმირი უნდა გამ-
ხდარიყო.

ერთხელ პეტერბურგის ქუჩაში
მას მსუქანი ვაჭარი შეხვდა, სწორედ
ისეთი, როგორც მხატვარს წარმო-
ედგინა. ბევრი ეხვეწა იმ კაცს, და ბო-
ლოს დაითანხმა, მასთან სახელოსნო-
ში მისულიყო.

მის სიხარულს საზღვარი არ ჰქო-
ნდა, როცა რომელიღაც დუქანში ნა-
ხატისათვის საჭირო ჭადი აღმოაჩინა.

მაგრამ აუცილებელი არ არის,
რომ მხატვარმა ყველა მონახაზი გა-
მოიყენოს სურათში. საყურადღებოსა
და საინტერესოს იგი ალბომში ჩაი-
ნიშნავს და შემდგომ მუშაობაში გა-
მოიყენებს.

როცა ჩვენ მონახაზებს და ჩანა-
ხატებს ვათვალიერებთ, წარმოდგე-
ნა გვექმნება იმაზე, თუ რაოდენ მძი-
მე და შრომატევადია მხატვრის შე-
მოქმედება.

ესკიზი

ესკიზი იგივე მონახაზია, ოღონდ
იგი ნატურულიდან კი არ სრულდება,
არამედ მხატვრის ჩანაფიქრის, ფა-
ნტაზიის ნაყოფია. მასში მონიშნუ-
ლია, ზოგჯერ კი დამუშავებულიცაა
ჩაფიქრებული სურათის ან მისი ნა-
წილის კომპოზიცია, გამოხატულია
მოქმედი პირები.

ესკიზი ფანქრითა და ხალხბავით
სრულდება.

მხატვარმა ა. ივანოვმა სურათისა-

ნახატი

ყველაფერი ნახატით იწყება. შე-
სანიშნავი იტალიელი მოქანდაკე და
მხატვარი მიქელანჯელო ბუონაროტი
ამბობდა: „ფერწერის ყველა სახეობ-
ის სული და წყარო ნახატია“.

ნახატი თავადაც შეიძლება ხელო-
ვნების დამოუკიდებელი ნაწარმო-
ები იყოს, რომელზეც მხატვარი დი-
დხანს და გულმოდგინედ მუშაობს:
როგორც ფერწერულ ტილოში, იგი
აქაც ასახავს ადამიანის გრძნობებსა
თუ ხასიათს. მხატვარს შეუძლია, და-
გვიხატოს პეიზაჟი და ჩვენ ვხედავთ
მზის სხივებს, მთვარის შუქს ან წვი-
მიან დღეს. განსხვავება ისაა, რომ ნა-
ხატზე ფუნჯის ისტატი გამოხატავს
აღწევს არა ხალხბავებით, არამედ
სხვადასხვაგვარად — ხან ვიწრო და
ხან განიერი, ხან მუქი შავი, ხან კი
უფრო ბაცი ხაზებისა თუ შტრიხების
საშუალებით.

ხშირად ნახატი ფანქრით, ნახში-
რით ან სანგინით სრულდება. სიტ-
ღვა „სანგინა“ ლათინური „sanguis“
-საგანაა წარმოშობილი, რაც
„სისხლს“ ნიშნავს. ნახატი მცირე
ზომის მოწითალო-მოყავისფრო ფე-
რის ჯოხებით სრულდება. სანგინა
ღრმა, ხავერდოვან ტონს აძლევს ნა-
მუშევარს.

მონახაზი

მონახაზი სწრაფად შესრულებუ-
ლი ნახატია, რომელშიაც მხატვარი
აღბეჭდავს იმას, რასაც მოგვიანე-
ბით ნაწარმოების შექმნისას გამოიყე-
ნებს.

ბამოცანები

იფიქრე და გამოიცნობ.
რა ვარ, ანდა ვინა ვარ:
გამტყორცნე და ჩვესობი
მტრის გულს გასაგმირავად.

ბუჩქის ძირას განაბულა,
არც უყაჩო, არც ვარდია,
ნათელ ცაზე მოწყვეტილი
პაწაწინა ლაუვარდია.

დაღამების ლოდინში
გული გადამელია,
ჩემი საკბილოები
საქათმეში მელიან.

ველი მიყვარს, მოჩითული
წითლითა თუ სოსანიო,
ერთი ნაღდი მცველი მეც ვარ
ბარაქიან მოსავლის.

თუმცა მეფე არა მქვია,
არც ხმატკბილი მგოსანი,
მომხიბლავი ჩიტუნა ვარ,
ღამაზგვირგვინოსანი.

უსულთა, უგულთა,
ზურგი აქვს და თავი არა,
ოთხი ფეხიც თან აქვს,
მაგრამ
ნაბიჯიც ვერ გაიარა.

ნ. მარინია

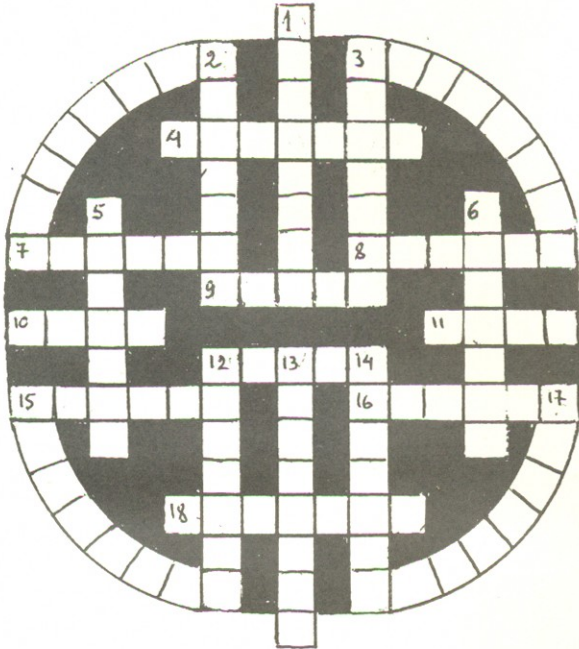
შარადები

დასაწყისად ხარის კისრის
შესატყვისი ნახე;
ანბანიდან დაუმატებ
წინა ასოს სახელს.
პირველ სიტყვას ბოლო
ხმოვანს
მოაცილებ ახლა, —
ბრძენი საბას განმარტებით
„დიდი ტრედი“ გახლავს.

ის, „რაც მუშაობდა და
კაცი იკვებნიდა“,
ანდაზიდან შარადის
დასაწყისად გვინდა;
ოღონდ ბოლო ხმოვანი
მოსაკლები კია,
აზროვნების ორგანოს
რა სახელიც მქვია,
თუ იმ ბგერას შეუცვლი,
რომ დამქდარა თავში, —
ერთად დიდი სწავლულის
სახელია მასინ.

შ. ამირანაშვილი

თარგუმად: 4. ევროპი-ერებაში, ხელოვნებაში; 6.
სა და აზიის ერთიანი მატერი-დრამატული ნაწარმოები; 12.

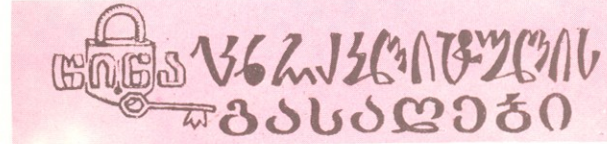

კი; 7. განთიადი; 8. რადიოქ-
ტორი, კიბიური ელემენტი;
9. ომის ღმერთი ბერძნულ მი-
თოლოგიაში; 10. ევროპის სა-
ხელმწიფოს დედაქალაქი; 11.
ბულგარული ფულის ერთე-
ული; 12. წვრილი, უკურკო
ქიშპიში; 13. ზღვის ყაჩაღი;
14. აფრიკის სახელმწიფო; 15.
კიბიური ელემენტი.

შვეულად: 1. თანამედრო-
ვე ქართველი პოეტი; 2. ესპა-
ნეთის ქალაქი; 3. პატარა სა-
ზღვაო თევზსაჭერი გემი; 4.
ახალი გზის გამკაფავი მეცნი-

ბმელთაშუა ზღვის კუნძული;
18. ტბებისა და მდინარეებზე
სქელტუვანი ცხოველი; 14.
ჯორჯიის შტატის (აშშ) ქალაქი.
რბალურად: 2. კამერული
მუსიკის უანრი; 8. მსოფლიოს
ექსტრემიონი კადრაქში; 15.
საქტაკლის პირველი წარმო-
დგენა; 17. თანამედრობათა
თანამიმდევრობა უდაბლესი-
დან უმაღლესისაკენ.

შეადგინა ირმა ზალიძემ,
თბილისი, რკინიგზის 1-ლი
საშ. სკოლა, VII კლასი.

საბუნებისმეტყველების
თავისებრი
(12 + 11 + 10 + 9 +
+ 8 + 7 + 6 + 4 +
+ 3 + 2 + 1) X 5 = 365

ბამოცანები
წიქვილი
ჩაქუჩი
დოლი
შარად
გოდ

შთავარი რედაქტორი პალარი ჯინუბარძე.

სარედაქციო კოლეგია: ნუზარ აფხაზაშვილი (პ/ მგ მდი-
ვანი), ნინო ბუჯარაშვილი, გურამ გასიტაშვილი, მანა-
ნა ბალაშვილი, ავთანდილ გურგენიძე, დოდო ვადა-
შვილი, იოსებ სამსონაძე, ნანა ფავლენიშვილი,
ბაიოზ ფოცხიშვილი (მხატვარ-რედაქტორი), ნოდარ
შამანაძე, სიმონ შამგინაძე, ბაბუღია შალია, ქეთე-
ვან ზილაშვილი, გივი ზინინაძე, ჯურაბ ჭუმბურიძე,
ნინო ხარაზიშვილი.

რედაქციის მისამართი: 884098, თბილისი, კოსტავას, 14.
ტელეფონები: შპ. რედაქტორის — 88-81-81, პ. მგ მდი-
ვის — 88-58-05.

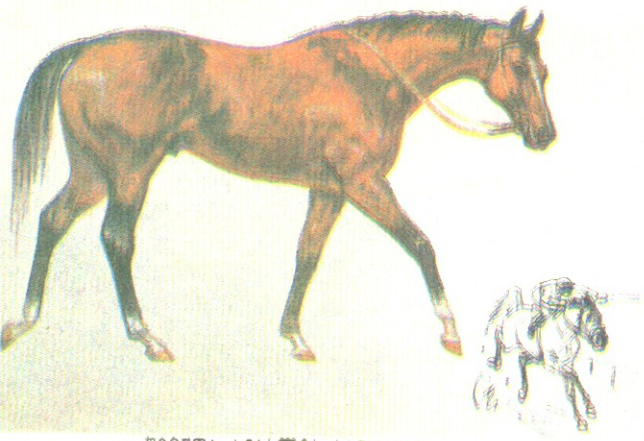
გადაეცა ასაწყობად 2.08.92 წ. ხელმოწერილია დასაბეჭდად
3. 08, 92 წ. ქალაქის ფორმატი 60X80¹/₁₆. ფიზიკური ნაბეჭდი ფუ-
რცელი 4, სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბაზი 5.85, შეკვ. 240 ტი-
რაჟი 15. 000

უტრანალი აიწყო და დაიბეჭდა საქართველოს რესპუბლიკის გა-
მომცემლობა „სამშობლოს“ სტამბაში.

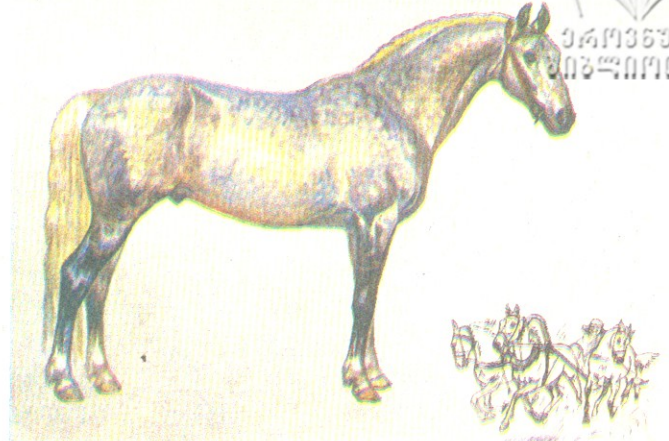

6 97/60

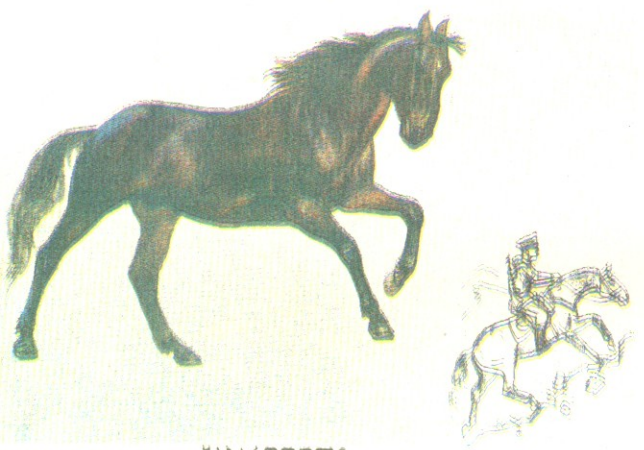
ცხენი ~ მცენი ეწინი ეწინი ეწინი

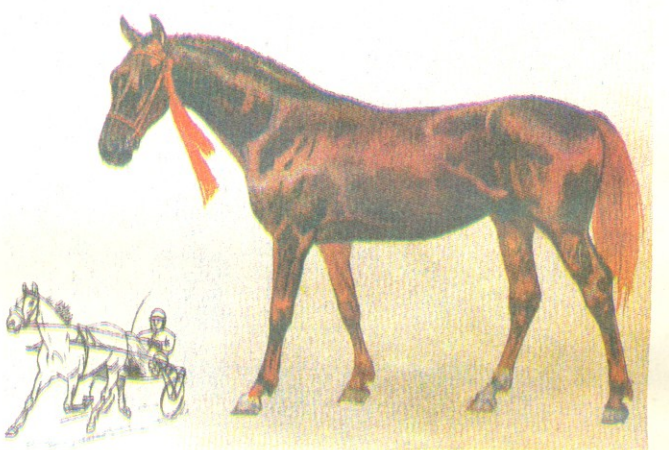
წინდა სისხლის სფერო

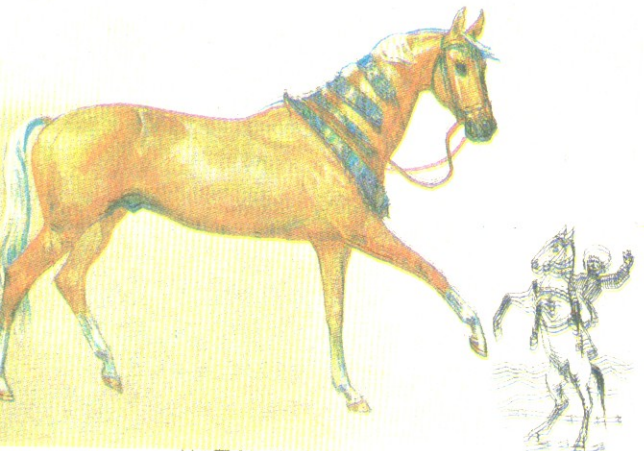
ორღოვარი თოხარია

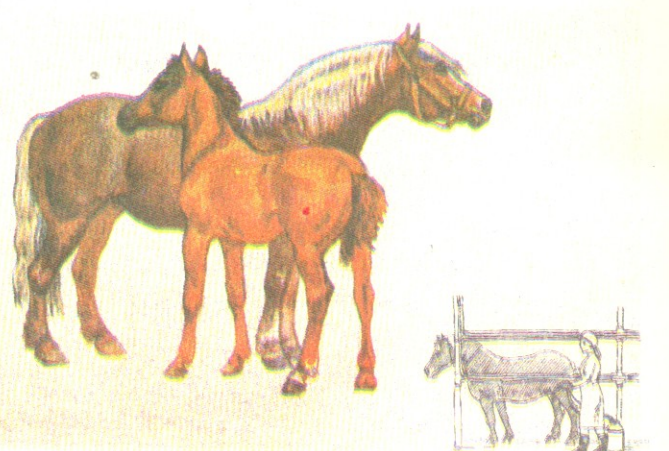
შაბაროული

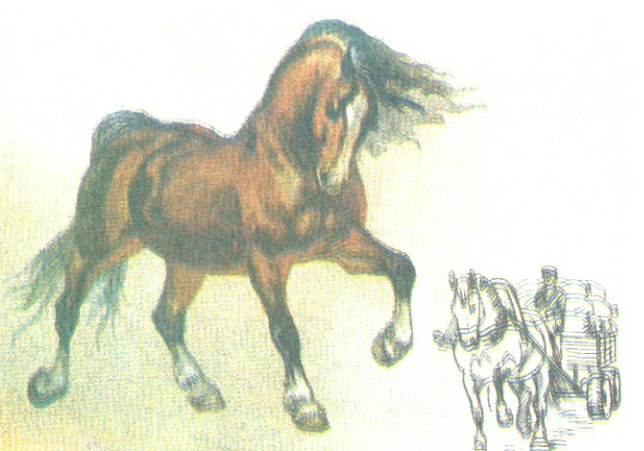
რუსული თოხარია

ახალბეკარი

რუსული საჯოგავი

ვლადიმირული საჯოგავი

ბრაგენდური